

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Jono Pauliaus II krikščioniškųjų studijų centras

Albinas Šiaudvytis

**KRIKŠČIONIŠKO DVASINIO AUGIMO STEREOTIPAI:
TEOLOGINIAI IR PSICHOLOGINIAI ASPEKTAI**

Dvasinio konsultavimo ir asistavimo
studijų programos magistro baigiamasis darbas

Klaipėda, 2019

TURINYS

IVADAS	5
I. KRIKŠČIONIŠKAS DVASINIS AUGIMAS	7
1.1. Krikščioniško dvasinio augimo fenomenas	7
1.1.1. Krikščioniško dvasinio augimo terminologija.....	7
1.1.2. Krikščioniško dvasinio augimo aptarimas.....	9
1.1.3. Krikščioniško dvasinio augimo teorijos	10
1.1.4. Krikščioniško dvasinio augimo struktūra, etapai.....	12
1.2. Teologinė ir psichologinė įtampa	15
1.2.1. Kontrasto modelis.....	16
1.2.2. Paralelinis modelis.....	17
1.2.3. Koegzistavimo modelis	19
1.3. Krikščioniško dvasinio augimo principai	20
1.3.1. Principai, pagrindžiantys santykius su Dievu ir jo tikrove	21
1.3.2. Principai, pagrindžiantys krikščionio pažinimą.....	24
1.3.3. Principai, pagrindžiantys krikščionio elgseną	26
1.3.4. Principai, pagrindžiantys krikščionio jausmus	28
II. DVASINIO AUGIMO STEREOTIPŲ VAIDMUO KRIKŠČIONIŠKAME DVASINIAME AUGIME	31
2.1. Dvasinio augimo stereotipų prielaidos ir pavojai	31
2.2. Dvasinio augimo stereotipai psichologinėje perspektyvoje.....	33
2.3. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su krikščionio pažinimu ir apsisprendimu	35
2.3.1. Teisingas pasirinkimas ir dvasinis augimas.....	35
2.3.2. Tiesos pažinimas ir dvasinis augimas.....	37
2.3.3. Dvasinio augimo samprata	38
2.4. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su krikščionio valios pastangomis	39
2.4.1. Pareigos ir dvasinis augimas.....	39
2.4.2. Elgesys ir dvasinis augimas	41
2.4.3. Motyvacija dvasiniame augime	42
2.5. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su išorine įtaka	43
2.5.1. Praeitis ir dvasinis augimas	43
2.5.2. Dievo vaidmuo dvasiniame augime	44

2.5.3. Bendruomenės įtaka dvasiniame augime.....	45
2.6. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su krikščionio jausmais.....	47
2.6.1. Kaltė ir gėda dvasiniame augime.....	47
2.6.2. Asmens poreikiai ir dvasinis augimas	48
2.6.3. Neigiami jausmai dvasiniame augime	50
III. STEREOTIPŲ ĮTAKOS KRIKŠČIONIŠKAM DVASINIAM AUGIMUI TYRIMAS	53
3.1. Tyrimo tikslas ir uždaviniai	53
3.2. Tyrimo metodologija	53
3.2.1. Tyrimo imtis	53
3.2.2. Tyrimo instrumentas.....	54
3.2.3. Tyrimo duomenų analizės metodai.....	55
3.3. Tyrimo eiga.....	55
3.4. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas	56
3.4.1. Krikščioniško dvasinio augimo charakteristikos	57
3.4.2. Dvasinio augimo stereotipų įtaka krikščioniškame dvasiniame gyvenime	59
3.4.2.1. Pažinimo perspektyva	59
3.4.2.2. Veiksmų perspektyva.....	60
3.4.2.3. Jausmų perspektyva	62
3.4.2.4. Išorinių veiksnių perspektyva	63
IŠVADOS	67
SANTRAUKA.....	71
SUMMARY.....	72
PRIEDAI	73

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Krikščionio brandos ir integracijos aspektai ir gyvenimo sritys.....	12
2 pav. Dvasinio gyvenimo augimo etapai	14
3 pav. Kontrasto modelis	17
4 pav. Paralelinis modelis	18
5 pav. Teologinis-biblinis modelis	19
6 pav. Koezistavimo modelis	19
7 pav. Klaidingų įsitikinimų schema dvasiniame augime	33
8 pav. Žmogiškosios patirties triada ir dvasinis augimas Kristuje	34

SANTRUMPOS

KBK – *Katalikų Bažnyčios katekizmas*. 2012. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.

LG – Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen Gentium*. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. 2001. Vilnius: Aidai.

GS – Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et Spes*. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. 2001. Vilnius: Aidai.

AA – Dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo *Apostolicam Actuositatem*. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. 2001. Vilnius: Aidai.

GE – Šventasis Tėvas Pranciškus. 2018. Apaštalinis paraginimas *Gaudete et Exultate*. Apie pašaukimą į šventumą šiuolaikiniame pasaulyje. Vilnius: Lietuvos Vyskupų Konferencija.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Kiekvienas krikščionis yra pašauktas augti tikėjime ir tapti tobulas. Šioje dvasinėje kelionėje jis yra įtakojamas įvairių tiek krikščioniškų, tiek sekuliaraus pasaulio požiūrių. Krikščioniško gyvenimo aplinkoje neretai tarpsta įvairūs klaidingi įsitikinimai, kurie tikinčiojo emocinei ir dvasinei sveikatai atneša nepataisomą žalą. Šie įsitikinimai tik iš pirmo žvilgsnio būna krikščioniški – dėl juos perteikiančio autoriteto ar mokymo fragmento. Ilgalaikėje perspektyvoje tokie klaidingi įsitikinimai iškreipia krikščionišką mokymą apie tikinčiojo elgesį ir emocinio, dvasinio augimo procesą. Vėliau ar anksčiau tikintis žmogus tokių įsitikinimų vedamas patiria tikėjimo krizę, kenčia, puola į depresiją. Jis ima kaltinti save dėl mažo tikėjimo, emociškai išsiderina, išgyvena skausmą ir patenka į painią situaciją – arba nusigręžti nuo Dievo ir ieškoti psichologo, kuris suteiktų pagalbą, arba toliau laikytis klaidingų įsitikinimų, kurie nepadeda jam ir toliau gilina skausmingą situaciją. Daugelis jų atitraukia krikščionis nuo tikrų Šventojo Rašto, Bažnyčios mokymo ir krikščioniškos Tradicijos siūlomų resursų dvasiniam gyvenimui atnaujinti palikdami juos bergždžiai ieškoti pagalbos susikurtoje klaidingoje sistemoje.

Darbo problema. Atviri, jautrūs praktikuojantys krikščionys dvasinio augimo kelyje neretai kenčia ne tik nuo emocinių problemų, susijusių su bendravimu, depresija, įvairiomis gyvenimo krizėmis, bet ir susiduria su sunkumais tikėjimo srityje. Įvairūs dvasiniai autoritetai primeta jiems mokymą, kuris iš tikrųjų yra klaidingas, iškreipiantis krikščionybės esmę, Biblijos ir Bažnyčios mokymus. Tokie klaidingi įsitikinimai iškreipia krikščionišką dvasinį augimą, griaua tikinčio žmogaus psichinę ir dvasinę sveikatą. Psichologai, bandydami spręsti tikinčio žmogaus problemas, dažnai renkasi tyrinėti žmogaus psichinę raidą, asmenybės augimo problemas, tikėjimo dalykus palikdami nuošalyje. Ir tik po to perkelia savo pastabas ir metodiką į dvasinio augimo kontekstą neretai visiškai nesistengdami suvokti bei atsižvelgti į unikalią ir jiems nepavaldžią dvasinę tikrovę. Tuomet jie daro universalias išvadas apie viso žmogaus gyvenimo dinamiką ir augimą. Šie klaidingi įsitikinimai darbe pavadinti stereotipais dėl savo kategorizuoto, interpretacinio požiūrio į dvasinio augimo tikrovę. Darbe buvo pasirinkta išryškinti stereotipiškumo pažintinį aspektą, kurio įtakoje iškraipoma dvasinė tikrovė ir nepaisoma dvasinio augimo skirtumų ir unikalumo taip padarant nepataisomą žalą autentiškam krikščionio augimui. Darbe apsiribota teologais, psichologais, kurie remiasi krikščionišku tikėjimu, pasaulėžiūra ir antropologija siekdami pagrįsti krikščioniško tikėjimo holistinį mokymą apie žmogaus dvasinį augimą gyvenime. Darbe keliamas probleminis klausimas, kokią įtaką daro klaidingi įsitikinimai tikinčiojo dvasiniam augimui.

Darbo tikslas yra krikščioniškųjų tikėjimo šaltinių ir principų pagalba atskleisti pagrindinius dvasinio augimo stereotipus bei jų įtaką krikščioniškajam dvasiniam augimui.

Uždaviniai:

1. Pristatyti autentiško krikščioniško mokymo principus ir gaires dvasinio augimo požiūriu remiantis Katalikų Bažnyčios mokymu, Šventuoju Raštu ir Tradicija.
2. Išanalizuoti pagrindinius dvasinio augimo stereotipus krikščioniškųjų principų kontekste.
3. Atskleisti dvasinio augimo stereotipų pasekmes, įtakojančias asmens dvasinį augimą.
4. Empiriškai ištirti dvasinio augimo stereotipų įtaką dvasiniam žmogaus augimui.

Mokslinis naujumas ir praktinė reikšmė. Dviejų psichologų krikščionių Henry Cloudo ir Johno Townsendo knyga „Dvylika tikėjimo įsitikinimų, galinčių išvesti iš proto“ (2001) buvo kaip įkvėpimas imtis šios temos. Teologinėje literatūroje išleistoje lietuviškai neteko sutikti tokio vientiso sisteminio veikalo, kuris klaidingų tikėjimo įsitikinimų problematiką ir pasekmes aptartų taip vieningai – ir iš teologinės ir iš psichologinės pusių. Lygiagrečiai remtasi ir kitais, krikščioniško tikėjimo sąmoningumą ir brandą Lietuvos kontekste formuojančiais, autoriais: Thomas Merton, Benedict J. Groeschel, Valerio Albisetti, Marco I. Rupniku, Henry J. M. Nouwen, William A. Barry, Ralph Martin. Kritinei bei lyginamajai analizei pagrindą šiame darbe davė kitų krikščioniškų konfesijų autoriai: John Stott, Peter Scazzo, Ranald Macaulay, Jerram Barrs, John MacArthur ir minėti Henry Cloud, John Townsend. Psichologiniai aspektai šiame tyrime analizuoti remiantis Antano Paškaus, Morgan Scott Peck, Jean Francois Catalan darbai. Minėti autoriai vienu ar kitu aspektu analizuoja klaidingus tikėjimo įsitikimus, kurie daro psichologinę žalą krikščioniškam dvasiniam augimui. Iš dalies ši tema aptariama ir KU mokslininkų darbuose (Juškienė, 2016; Ramonas, Žukauskas, 2018), kur atskleidžiamas dvasinės gerovės vaidmuo gyvenimo kokybės gerinimui bei aptariami teologijos ir psichologijos mokslų tarpusavio santykiai. Verta paminėti psichologės Linos Vėžalienės knygą „Septynios didžiosios nuodėmės psichologo kabinete“, kaip bandymą aprašyti įvairius iškylančius sunkumus tikram ir sveikam gyvenimui nuodėmių kontekste bei jų įveikos būdus.

Krikščionių tarpe neretai sutinkama įvairių klaidingo pobūdžio nukrypimų. Kunigai, dvasiniai vadovai, konsultantai, palydėtojai susiduria su analogiškais sunkumais teikdami dvasinę pagalbą, veddami tokius žmones dvasinio augimo keliu. Šis darbas praktiškai prisideda prie minėtų problemų sprendimo. Darbe pasirinktas kokybinis tyrimas, remiantis giluminiu pusiau struktūruotu interviu atskleidžia ne tik tikėjimo grynumo, bet ir jo neišvengiamos bei akivaizdžios įtakos visam žmogaus gyvenimui, jo kokybei ir dinamikai. Jo analizė leidžia detaliau vertinti dvasinio augimo stereotipų reiškinį, jo įtaką ir pasekmes dvasiniam tikinčio žmogaus augimui.

I. KRIKŠČIONIŠKAS DVASINIS AUGIMAS

Būtinybė augti yra kiekvieno žmogaus gyvenimo pašaukimas (plg. Vanier, 2006, p.91). Psichiatras Morgan Scott Peck (2012, p.52) teigia, kad bendrai „žmogaus egzistencijos tikslas yra dvasinis tobulėjimas“. Dvasinis augimas yra grindžiamas paties Dievo rūpesčiu, kai jis sukurdamas žmogų „pagal savo paveikslą ir panašumą“ (Pr 1, 27), panorėjo jo kaip pašnekovo, bičiulio ir leido jam tapti tinkamu dialogo partneriu. Tiek Senosios Sandoros tautos žmonės, tiek Bažnyčios nariai yra kviečiami augti, tapti šventais – savo gyvenimu veržtis į autentišką bičiulystę su Dievu. Jėzus savo pasekėjus ne tik ragino tapti šventais, bet ir savo gyvenimu parodė dvasinio augimo pavyzdį. Šventosios Dvasios pagalba Dievas nuolat skatina žmonėse troškimą tobulėti ir padeda jį įgyvendinti įvairiopomis malonėmis bei dovanomis. Apaštalas Paulius dvasinį augimą nusako kaip supanašėjimą su Jėzumi – ne vien išoriškai, bet jame išisaknijant bei įsitvirtinant (plg. Ef 3, 17), susitapatinant su Juo, kad galima būtų ištarti: „aš gyvenu, tačiau nebe aš, o manyje gyvena Kristus“ (Gal 2, 20). Biblinis požiūris nurodo krikščioniškojo tikėjimo ir gyvenimo dinamiką, kur dvasinio gyvenimo patirtis ir apraiškos gali augti, keistis (plg. 2 Pt 3, 18). Krikščionys, sekdami Jėzumi, dažnai išgyvena įtampą ir sunkumus, kai jų tikėjimo augimas susiduria su gyvenimo tikrove. Šie iššūkiai įpareigoja aiškiai ir atvirai aptarti krikščioniško pašaukimo augti fenomeną, susipažinti su jį nusakančiomis teorijomis, struktūra ir etapais, suvokti įtampą tarp teologijos ir psichologijos tyrinėjant šį reiškinį. Taip pat svarbu susipažinti su pagrindiniais krikščioniškais principais, kurie užtikrina autentišką dvasinį augimą.

1.1. Krikščioniško dvasinio augimo fenomenas

Tikintis žmogus yra pašauktas į dieviškąją palaimą, kurios privalo siekti laisvai, sąmoningai ir save ugdydamas padedant Dievo malonei (plg. KBK, nr.1700). Tad krikščionio gyvenimas yra neatsiejamas nuo šventumo, tobulėjimo ir augimo. Tikėjimu yra susietas su Kristumi ir Jo išganymo darbu, tikintysis yra „įtakojamas šlovingo ir dvasinio Jėzaus Kristaus asmens per objektyvų buvimo santykį, kuris jį daro „nauju kūrinium“ (plg. 2 Kor 5, 17; Nuovo dizionario di teologia, 1988, p.420). Šis tikinčiojo gyvenimo įsipareigojimas išlieka nuolatinio dvasinio augimo svarstymų objektu. Tikėjimo ieškojimais ir bandymais aprašyti tą dvasinį augimą pasireiškia gausiomis sąvokomis.

1.1.1. Krikščioniško dvasinio augimo terminologija

Krikščioniškam dvasiniam augimui aptarti dažnai yra naudojamos religingumo, dvasingumo, šventumo, pamaldumo, askezės, dvasinio tobulėjimo, dvasinio gyvenimo, dvasinio augimo, Jėzaus

sekimo sąvokos. Religingumo terminas yra bendresnio pobūdžio ir savyje apima išorines tikėjimo apraiškas bei tendencijas, dažnai būdingas bet kurios religijos tikrovei. Kai kurių krikščioniškų bažnyčių tradicijoje jis turi neigiamą atspalvį pabrėžiant išskirtinį, klaidingą tikinčiojo angažavimąsi į išorines tikėjimo praktikavimo formas, kuomet žmogus nėra tikėjimo paliečiamas iš esmės, o jo gyvenimas neperkeičiamas Dievo iš vidaus – nėra asmeniškumo, kryptingumo ir realizacijos Dievo asmens link (plg. Kavaliauskas, 1992, p.330). Pamaldumas yra anksčiau vartota sąvoka, kurios moderniais laikais neretai atsisakoma. Ji apsiriboja tik plačiau aptardama įvairias maldos praktikas. Askezė apima krikščionio pastangas sekti Jėzumi kovojant su nuodėme, mokantis dorybių, atsižadant savęs ir visą gyvenimą „mokantis mirti“ dėl atsidavimo Dievui (plg. Naujasis teologijos žodynas, 2003, p.53). Neretai krikščioniškajai askezėi grėsė iškraipymai: pasaulio niekinimas, nusigrėžimas nuo atsakomybės už kūriniją, kūrinijos dovanų niekinimas, kurie šiandienos žmogui atrodo kaip pernelyg radikalūs ir nuo gyvenimo tikrovės nutolę dalykai (plg. Naujasis teologijos žodynas, 2003, p.53). Dvasinis tobulėjimas, dvasinis gyvenimas, dvasinis augimas, Jėzaus sekimas savyje apima krikščionio pastangas pažinti Dievą, formuoti elgseną pagal Jėzaus pavyzdį ir savo gyvenime aktualizuoti tikėjimą. Jos įvairioje šiandienėje dvasinėje literatūroje vartojamos kaip sinonimai. Šiame darbe nesiiimta gilintis į minėtų sąvokų aiškinimą ir jos bus aptariamoms bendrai krikščioniško dvasinio augimo perspektyvoje.

Šventumo sąvoka naudojama bendrai aptariant krikščionišką dvasinį augimą. Nors krikščionybės istorijoje ir Tradicijoje skirtingai aptiriamas – šventumas išlieka kaip būtina tikinčio žmogaus elgsena, nes pats Jėzus Kristus ragino: „Būkite tokie tobuli kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas!“ (Mt 5, 48). Šventumas kaip tikinčiojo žmogaus pastanga atkurti savyje esantį „Dievo paveikslą ir panašumą“ (Pr 2, 7) ir veržimasis į galutinę vienybę su Dievu labiausiai nusako viso krikščionio dvasinio augimo tikslą, motyvaciją, dinamiką. Pašaukimas į šventumą Vatikano II Susirinkimo buvo savotiškai reabilituotas visuotinėje Bažnyčioje, kai aiškiai ir nevienareikšmiškai pabrėžta, jog tai visuotinis Bažnyčios ir kiekvieno jos nario pašaukimas – „visi Kristaus tikintieji, kad ir kokia būtų jų padėtis ir luomas, Viešpaties pašaukiami kiekvienas savo keliu siekti tobulybės to šventumo, kuriuo tobulas yra pats Tėvas“ (LG, nr.11). Kvietimas į šventumą sutinkamas Biblijoje nuo pirmųjų jos puslapių: „Eik mano keliu ir būk be priekaišto“ (Pr 17, 1) ir galiausiai yra Jėzaus pakartotas: „Būkite tokie tobuli, kaip jūsų dangiškasis Tėvas yra tobulas“ (Mt 5, 48). Šventumas, kaip skelbia popiežius Pranciškus, iš krikščionių „reikalauja visko ir už tai siūlo tikrąjį gyvenimą, laimę, kuriai esame sukurti“ (GE, nr.1). Vatikano II Susirinkimo mokymas paskatino Bažnyčios atsinaujinimą „sukeldamas visuotinį dėmesio dvasingumui atgimimą ir daugelio naujų tarnybos formų proveržį“ (Hart, 2001, p.38). Šventumo terminas yra dvasinio augimo sinonimas, nurodantis tikinčiojo atsidavimo Dievui užduotis savo tikėjimu ir gyvenimu vykdyti Jo

paliepiamus. Terminijos įvairovė krikščioniškoje literatūroje atskleidžia dvasinio augimo fenomeno plotį ir gylį. Tai sudėtingas procesas, kuris remiasi Dievo ir žmogaus abipusių santykių įtvirtinimu ir puoselėjimu. Jis dar labiau atsispindi įvairių krikščionių autorių literatūroje pateikiamais aptarimais ir aiškinimais.

1.1.2. Krikščioniško dvasinio augimo aptarimas

Aptariant dvasinį augimą remtasi įvairiais krikščioniško dvasingumo autoriais. Teologas Ralph Martin (2017, p.25) nedaro skirtumo tarp šventumo siekimo ir dvasinio augimo proceso ir laiko juos ta pačia dvasine kelione į vienybę su Dievu. Dvasingumo tyrinėtojas ir teologas Marco Ivan Rupnik (1997, p.43) dvasinį gyvenimą apibrėžia kaip meną, kuris bendradarbiaujant su Šventąja Dvasia, padaro vaisingą Dievo buvimą krikščionio gyvenime. Valerio Albisetti (2001, p.13) dvasinį augimą pristato kaip kelionę, prasidedančią nuo savęs peržengimo ir spirale, kurios ašimi yra Dievas, judančią kartu su Juo ir kitais žmonėmis. Benedict J. Groeschel (2014, p.15) dvasiniu gyvenimu laiko visumą to, kaip žmogus atsiliepia į vidinį Dievo kvietimą. Teologas Tadeusz Dajcze (2010, p.225) dvasinį augimą pristato kaip tikinčio žmogaus savirealizaciją Kristuje. Psichoanalitikas Carl Frielingsdorf (2003, p.13) dvasinį augimą apibrėžia kaip krikščionio asmenybės savęs realizavimą ir visapusišką išganymo siekimą. Evangelikalų teologas John Stott (2004, p.19) dvasinį gyvenimą vadina pilnatvišku žmogaus gyvenimu, gyvenamu Dievo valdžioje. Filosofas teologas Luigi Giussan (2007, p.237) jį įvardija kaip pilnatviškesnį žmogaus asmenybės įgyvendinimą, o naujųjų evangelikalų teologas Peter Scazzero (2010, p.24) bando apjungti psichologijos ir klasikinės teologijos patirtis ir dvasinį gyvenimą laiko emocinės ir krikščionio dvasinės brandos siekimu asmeninėje kelionėje su Kristumi. Trapistų vienuolis ir dvasinis rašytojas Thomas Merton (1997, p.106) apie dvasinį augimą kalba kaip apie pilnutinio Kristaus pasireiškimą krikščionio gyvenime, o Henry Cloud ir John Townsend (2003, p.27) jį apibūdina kaip sugrįžimą į pilnutinį gyvenimą, kurį tikintiesiems paruošė Dievas. Ronald Rolheiser (2017, p.25) apibūdindamas dvasinį augimą, išskiria keletą svarbių elementų – „tai gebėjimas, apimantis discipliną ir įpročius, kurie pasitarnauja didesnei mūsų kūno ir sielos integracijai, labiau suartina mus su Dievu, žmonėmis ir pasauliu“. Bažnyčia (KBK, nr.1700-2557) dvasinį augimą įvardija kaip „žmogaus krikščionio pašaukimą gyventi Šventojoje Dvasioje ir to pašaukimo realizacijos įgyvendinimą konkrečiose gyvenimo situacijose“. Popiežius Paulius VI suaugusiųjų katekizme (Catechismo degli adulti, 1995, p.400) pabrėžia „asmens pašaukimą į bendrystę su Tėvu, Sūnumi ir Šventąja Dvasia, asmens būties ir jo veiksmų atnaujinimą, asmens laisvą apsisprendimą augti meilės pilnatvėje“. Naujasis teologijos žodynas (2003,

p.160) akcentuoja santykį su Dievu ir sąmoningą subjektyvią laikyseną žmoguje esančios Šventosios Dvasios atžvilgiu ir į artimą orientuotą tikėjimo praktiką. Suaugusiųjų katekizmas pateikia išplėstą krikščionio dvasinio augimo aptarimą – „Šventosios Dvasios palaikomas krikščionis pradeda sunkią kelionę, kuri veda iš nuodėmės į šventumą; pasitikėdamas Dievo gailestingumu, apreikštu Jėzaus Kristaus, jis prisipažįsta esąs nusidėjėlis, atsiverčia ir deda pastangas augti meilės tobulume padedant maldai, sakramentams, savęs apvaldymu ir nuskaistinimu, tarnaudamas kitiems ir ugdydamas dorybes“ (plg. Catechismo degli adulti, 1995, p.452; KBK, nr.1846-1876).

Dvasinio augimo procesas apima visą žmogų ir toji kelionė tęsiasi visą gyvenimą. Jis apima kasdienišką tikinčio žmogaus pastangas sekti Jėzumi konkrečiose gyvenimo ir tarnystės situacijose. Apibendrinant dvasinio augimo aptarimus pastebimi keli pasikartojantys elementai, nusakantys reiškinių esmę. Šis procesas yra dinamiškas – kelionė, sugrįžimas, siekimas, suartėjimas. Jo centre – santykis su Dievu neišskiriant nė vieno Trejybės asmens. Šio proceso tikslas – pilnutinis žmogiškojo asmens išsiskleidimas, savirealizacija.

1.1.3. Krikščioniško dvasinio augimo teorijos

Dvasinis augimas yra vienintelis kelias realizuoti Dievo planą būti kartu su Juo visą amžinybę. Jo šaknys glūdi Šventajame Rašte, Tradicijoje ir Bažnyčios mokyme. Iš aptartų apibrėžimų ryškėja bendri dvasinio augimo principai: šv. Dvasios veikimas, savęs peržengimas, Bažnyčios kaip bendruomenės svarba, Jėzaus Kristaus centriškumas, Dievo pirmapradės tvarkos atkūrimas kūriniuose ir žmoguje. Minėti aptarimai leidžia išvysti paties reiškinių dinamiką, kuri atsiskleidžia tikėjime kaip kelionėje, siekime, mene, gyvenime, santykiuose – įvairiopame procese. Tai atskleidžia krikščioniškojo tikėjimo ir gyvenimo vystymosi, keitimosi tendencijas. Dvasinė patirtis ir dvasinio gyvenimo apraiškos gali augti, keistis ir krikščionio pareiga yra tuo rūpintis (plg. 2 Pt 3,18; 1 Pt 2,1-2).

Šalia tradicinės teologinės dvasinio augimo prieigos, besiremiančios Šventuoju Raštu, Bažnyčios mokymu ir Tradicija, krikščionys teologai ir psichologai iškelia klausimą apie autentišką krikščionio brandumą, jį nusakančius bruožus ir įtakojančius veiksnius. J. Catalan (2003, p.10) kelia klausimą „kur egzistuoja ryšys tarp sveikos žmogiškosios pusiausvyros ir to, kas vadinama dvasiniu brandumu?“ B. J. Groeschel (2014, p.63) teigia, „kad suprastume dvasinį augimą, yra labai svarbu suvokti gyvos būtybės raidos prigimtį“. Aptardami krikščionio dvasinę brandą, kai kurie autoriai renkasi psichoanalitiko Eriko H. Eriksono siūlomą aštuonių žmogaus raidos etapų teoriją, kuri teigia, kad tam tikrais kritiškais žmogaus gyvenimo ciklo laikotarpiais individo psichikoje išnyra nauji dalykai – vertybės, įgūdžiai: pasitikėjimo

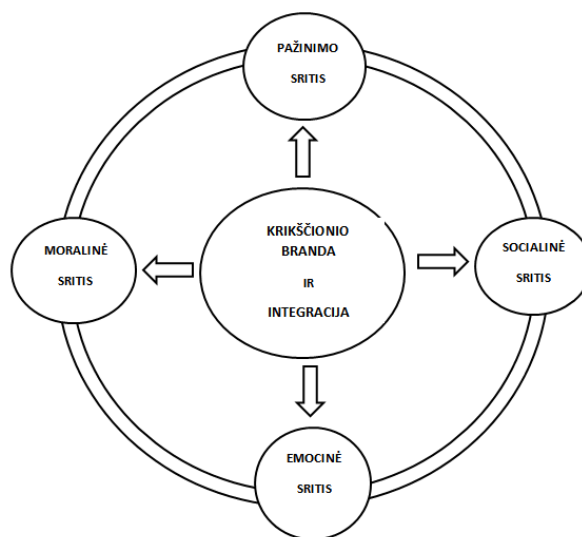
jausmas, autonomija ir savigarba, iniciatyva, darbštumas, tapatybė, artimumas, kūrimas, ego vientisumas (plg. Eriksonas, 2004, p.290-319). B. J. Groeschel (2014) ir A. Paškus (1990) tvirtina, kad šis kelias geriausiai padeda pasiekti psichinės ir religinės raidos sąlyčius psichologinės brandos eigoje. A. Paškus pristato ir kitą būdą pažvelgti į krikščionio brandumą – pritaikant Gordon Allport šešių krikščioniškos brandžios asmenybės bruožus: diferencijuotumas (skaidumas), motyvacija, moralinių pasekmių pastovumas, visapusiška apimtis, vientisumas integralumas savo struktūra, heuristiškumas (plg. Paškus, 1990, p.37-42). G. Allport modelis yra ne kas kita kaip ankstesnės jo asmenybės bruožų teorijos pritaikymas religinei sferai ir yra bendrai religinis (plg. Paškus, 1990, p.43). Psichologo H. C. Riemke teorija apie tikėjimo vystymąsi žvelgia per santykio prizmę – Dievo ir žmogaus. Jo išeities taškas – tikėjimas kaip Dievo pripažinimas ir atsidavimas išskiriant 7 tikėjimo fazes, kurios išryškina įvairias vidines kliūtis tikėjimui ir iškelia besivystantį, bręstantį ir gėriui pasišvenčiantį tikėjimą (plg. Trimakas, 1998, p.364-365). J. Fowler tikėjimo vystymuisi aptarti išeities tašku pasirenka sandoros modelį. Sekdamas Eriksono išskirtomis raidos pakopomis, jis žvelgia į tikėjimą kaip į pažinimo procesą lygindamas su asmens vystymosi procesu. Jis išskiria 6 tikėjimo etapus: intuityvų projektinį, mitinį literalinį, sintetinį konvencionalųjį, individualizuotą reflektųjį, paradoksalų konsoliduojantįjį ir universalizuotą (plg. Psychology and religion, 1985, p.139-141); plg. Trimakas, 1998, p.366-367). A. Paškus dar pateikia psichologo Newtono Malony bandymą perkelti G. Allport ir religijos tyrinėtojų P. Pruyser, D. Duncombe, M. Jahoda įžvalgą į krikščioniškos brandos aprašą. N. Malony prie krikščioniškos religijos apraiškų (kaip žmonės tiki) įtraukė ir turinio esminius elementus (sukūrimą, atpirkimą, išteisinimą, atleidimą ir išganymą) ir pareigos dimensiją (kaip tikėjimas pasireiškia kasdieniniame gyvenime). N. Malony subrendusiais krikščionimis laiko tuos, kurie pasižymi: tapatybe, integralumu, harmoningumu ir įkvėpimu (plg. Paškus, 1990, p.43). N. Malony su D. O. Nelson sudarė testą krikščionio asmens brandumui nustatyti. Juo tiriami 8 krikščionio gyvenimo laipsniai: Dievo pažinimas, Dievo malonės ir jonuolatinės meilės priėmimas, atgailos ir atsakomybės supratimas, vadovaujančios, vedančios Dievo rankos pažinimas, įsijungimas į organizuotą religiją, bendrystės su kitais patyrimai, moralumas ir atvirybė tikėjime (plg. Paškus, 1990, p.44).

Įvairūs klinikiniai psichologai, konsultantai krikščionišką dvasinį augimą ir brandą nagrinėja tik psichologinėje perspektyvoje: Morgan Scott Peck, Antoine Vergote, Andre Godin, David Richo, Marius Morin, Jean Francous Catalan ir kiti išryškindami įvairius dvasinės patirties ir tobulėjimo principus, perspektyvas, įtampas, pavojus, santykį su psichologija. Minėti autoriai pasitelkdami psichologijos mokslo tyrinėjimus apie žmogų, jo asmenybę ir elgesį imasi aptarti dvasinį gyvenimą ir krikščioniškas patirtis psichologinėje perspektyvoje. Jie, remdamiesi prigimtinio proto galiomis tikinčiųjų patirtyje ir

elgsenoje ieško psichologinių problemų ir imasi gydymo. Šio darbo perspektyva – žvelgti į dvasinį augimą ir pasitaikančias klaidas holistiškai – spręsti žmogaus problemas proto, sielos ir dvasios vienovėje – nei atskiriant, nei supriešinant psichologijos tyrinėjimus su dvasine patirtimi, nei juos sumaišant.

1.1.4. Krikščioniško dvasinio augimo struktūra, etapai

Dvasiniame augime ypatingai yra susiję du aspektai: brandos, apimantis pažinimo, moralės, emocinę ir socialinę sritis ir integracijos, apimantis globalizmo, diferenciacijos ir integracijos aspektus (plg. Becattini, 1989, p.128; žr. 1 pav.). Ši struktūra leidžia pilniau, aiškiau ir tiksliau pamatyti dvasinio augimo proceso kontekstą ir aptarti dalyko esmę išsiaiškinant iš kur mes atėjome, ko pasiekėme ir kur norim pakliūti (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.25).

1 pav. Krikščionio brandos ir integracijos aspektai ir gyvenimo sritys (parengta pagal S. Becattini, 1989)

Žmogaus augimas savo esme yra tik dvasinis (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.6) ir sekant krikščioniškąją antropologiją, yra traktuojamas kaip visuma, kurioje ir protas, ir siela, ir dvasia yra glaudžiai susieta žmoguje kaip asmenyje. Tad ir Dievo pažinimas, ir emocinis vystymasis, ir santykių stiprinimas, ir elgesys yra suvokiama ir priimama kaip dvasinio augimo dalys (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.6). R. Macaulay ir J. Barrs (plg. 2000, p.23) dvasinio augimo esmę ir prigimtį aptaria kaip tikrojo žmogiškumo atkūrimą, normalios žmogiškos patirties atgavimą – Dievo pirminės kūrinijos ir tobulo Jėzaus pavyzdžio prasme. Vadovaujantis šia perspektyva, žmogaus problemos, jo gyvenimo sunkumai yra ne augimo ir ne psichologiniai, bet dvasinio augimo ir sprendžiant visų pirma jas – gaunami visi atsakymai (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.16). Kitas dalykas – dvasinis augimas padeda emocinių,

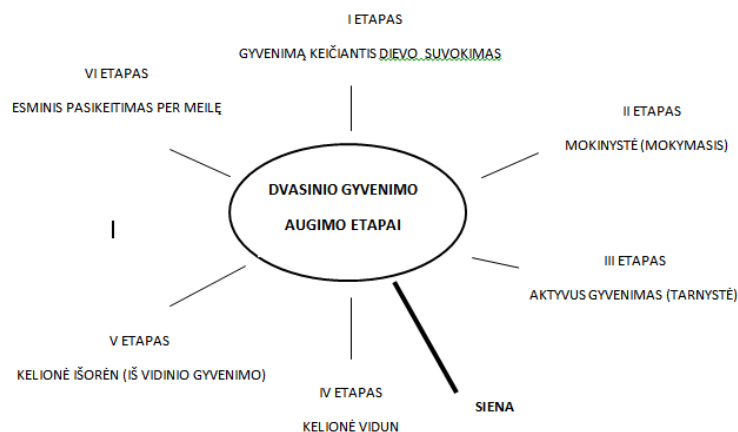
santykių ir bet kurių gyvenimo problemų sprendimui ir „dvasinis“ gyvenimas neatskiriamas nuo „realaus“ gyvenimo, todėl emocinės, įvairios psichologinės, santykių problemos sprendžiamos dvasinio augimo kontekste (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.6).Daugeliu atvejų teologai užsiima individualaus augimo, emocinėmis, santykių sprendimo problemomis ir siekia jas integruoti į Bažnyčios gyvenimą pasitelkdami dvasines pratybas (malda, Biblijos skaitymu ir nagrinėjimu, atgaila), seminarus. Pastangos nukreipiamos išspręsti vieną ar kitą problemą, bet nesutelkiamos į visumą.

Dvasinio gyvenimo tyrinėtojai (Martin, 2017; Groeschel, 2014) aptardami krikščionių, ypatingai šventųjų Bažnyčios mokytojų (Jėzaus Teresės, Kryžiaus Jono, Kotrynos Sienietės, Bernardo Klerviečio, Pranciško Salezo) dvasinę patirtį, augimui atskleisti pasirenka tradicinį suskirstymą – trijų pakopų kelią: nuskaistinimo, apšvietimo ir vienybės. Jame yra laipsniškai išdėstytas šventumo siekis ir dvasinė tikinčiojo augimo raida, jis yra naudingas ir dvasios vadovams ir tiems, kurie mąsto ar jau eina šventumo keliu (plg. Szkodon, 2008, p.222). B. J. Groeschel (plg. 2014, p.104), kalbėdamas apie dvasinio gyvenimo pradžia, naudoja pabudimo sąvoką įvardindamas tai kaip išgyvenimą, prisilietimą „prie kažko neapčiuopiamo“, kas kartu yra ir nusiramimas, ir grėsmės nuojauta. Tai gali būti susipažinimas su kuo nors, ypatingas įvykis, kelionė, asmeninis intymus santykis su Dievu arba netikėtas sukrečiantis susitikimas su savimi, kuomet išryškėja anksčiau nepastebėti realybės aspektai (plg. Groeschel, 2014, p.104). Pabudimą dažnai lydi šviesos ir tamsos kaita ir neapleidžia jo suvokimas, kad, nesvarbu, kvietimą priima ar atmeta, jis niekada nebebus, koks buvęs.

Nuskaistinimo kelias veda iš nuodėmės vergovės į Dievo vaikų laisvę (plg. Catechismo degli adulti, 1995, p.452). B. J. Groeschel (2014, p.110) jį vadina apsisvalymu ir pažymi, kad jam būdingi trys dalykai: moralinė integracija, reikalaujanti atsikratyti sunkios nuodėmės tikėjimas, kuomet Evangelijos šviesoje atsiranda poreikis keistis; altruistiškumas ir intuicijos išlaisvinimas. Pirmas žingsnis šiame etape – prisipažinimas tikėjimo šviesoje esant nusidėjėliu ir savo nuodėmingumo pažinimas (plg. Szkodon, 2008, p.211). Kitas žingsnis – fundamentalus atsivertimas, be kurio negalima kalbėti apie dvasinį augimą (plg. Lk 3, 8; plg. Szkodon, 2008, p.211). Jis pasireiškia giliu savo nuodėmių pažinimu ir Dievo gailėstingumu išgyvenimu, nuodėmių išsižadėjimu ir išpažinimu (plg. Catechismo degli adulti, 1995, p.454). Krikščionio nuteisinimas, kurį tikintysis gauna dovanai iš Dievo, neatšaukia nuolatinio atsivertimo, kuris kaip dinamiškas ir besitęsiantis procesas tęsiasi per visą gyvenimą žymėdamas tikinčiojo perėjimą „nuo gyvenimo pagal kūną“ prie „gyvenimo pagal Dvasią“ (plg. Catechismo degli adulti, 1995, p.452). Tradiciškai apsisvalymas yra suprantamas kaip aktyvus pojūčių, emocijų ir dvasios apsisvalymas (plg. Szkodon, 2008, p.211). Apaštalas Jonas regėjimo, klausos, lytėjimo, skonio pojūčių suvaldymo ir prisirišimo prie laikinųjų dalykų nutraukimą vadina „kūno geismo, akių geismo ir pasaulio

puikybės“ (1 Jn 2, 16) atmetimo procesu dėl didesnio atsivėrimo Šventosios Dvasios veikimui (plg. Szkodon, 2008, p.212). Šiame etape dar pabrėžiami dorovės normų priėmimo, pripratimo reguliariai melstis ir dorybių praktikavimo momentai (plg. plg. Catechismo degli adulti, 1995, p.456; Martin, 2017, p.27). Čia taip pat ryškus tikėjimu motyvuotas troškimas tobulėti (plg. Szkodon, 2008, p.211). B. Groeschel (2014, p.115) pastebi, kad nuskaistinio kelio pabaigoje tikinčiojo laukia dosnumas ir tvirtas pasirinkimas, dorybės veikiant Šventajai Dvasiai vis labiau lemia jo elgesį, bet ištikusi pirmoji tamsa ilgam uždengia beveik viskam prasmę.

Apšvietimo (nušvitimo) kelias paženklintas tikėjimo gilinimu ir asmeninės laisvės didinimu vis labiau suvokiant tiesioginį susivienijimą su asmeniškai suvokiamu ir „patiriamu“ Dievu (plg. Merton, 1997, p.107 Groeschel, 2014, p.187). R. Martin šiame tolesnio dvasinio augimo etape išskiria gilesnę malda, augimą dorybėmis, gilėjančią meilę artimui, didesnę dorovinį pastovumą, nuoširdesnę atsidavimą Kristaus vedimu, atsitraukimą nuo visko, kas nėra Dievas ir gilėjančią visiško susivienijimo troškimą (plg. Catechismo degli adulti, p.457-458; plg. Martin, 2017, p.27). Šį etapą taip pat lydi išbandymai („tamsiosios nakties“ patirtis), apvalymai ir taip vadinami „mistiniai reiškiniai“.

2 pav. Dvasinio gyvenimo augimo etapai (Šaltinis: P. Scazzero, 2007)

R. Martin (2017, p.28) vienybės (susivienijimo) kelyje išskiria gilią ir nuolatinę vienybę su Dievu, kurią lydi gilus džiaugsmas, nuoširdus nuolankumas, didžiulis troškimas tarnauti Dievui ir apaštalinis vaisingumas; šiame laikotarpyje išnyksta kančios ir išbandymų baimė, beveik nuolat išgyvenamas Dievo artumas, gilėja nuovoka apie dieviškuosius dalykus. Dar pasireiškia augantis spontaniškumas ir tobula meilė (plg. Catechismo degli adulti, 1995, p.459). šie aptarti dvasinės kelionės etapai apima įvairių šventųjų dvasinio gyvenimo patirtis ir gali padėti nagrinėjant konkrečius dvasinio augimo elementus (plg. Martin, 2017, p.30). P. Scazzero (2007) šį modelį išskaido į smulkesnius etapus, o „tamsiąją naktį“ pakeičia „sienos“ terminu (žr. 2 pav.).

Dvasinio gyvenimo tyrinėjimuose egzistuoja ir kitos prieigos, kurias domina trukdžiai augimo perspektyvoje. Paskutiniu metu nagrinėjamos didžiosios nuodėmės, jų įtaką dvasiniam augimui (plg. Bianchi E. 2008, www.bernardinai.lt; Okholm D., 2018; Vėželiene L., 2018; Ševcova L. ir kiti, 2014), pojūčių svarbą dvasinėje augimo terpėje (plg. Pissara P. 2006, www.bernardinai.lt), nedorybių ir palaiminimų sugetinimas ugdant dorybes (plg. P. Kreeft, 2011). Dvasinis augimas, išskirstytas etapais ne tik leidžia pažinti, kas iš tiesų vyksta tikinčiojo gyvenime, bet ir leidžia labiau suvokti ir ragauti tai, ką Dievas yra perengęs jį mylintiems žmonėms. Šis suskirstymas paaiškina šventumo kelią ir padeda siekti pilno žmogiško gyvenimo pagal Dievo planą ir valią.

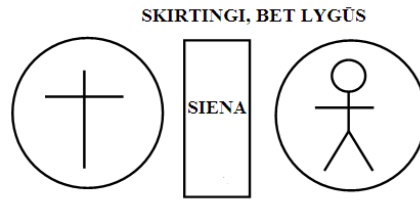
1.2. Teologinė ir psichologinė įtampa

Tyrinėjant krikščionišką dvasinį augimą ir siekiant atrasti autentiškesnę ir platesnę požiūrį, iškyla įtampa tarp teologinių ir psichologinių svarstymų. J. Catalan (2003, p.7) pabrėžia, kad iškyla dilema, kiek pasiduoti psichologiniams įrankiams ir tyrimui, kiek išlaikyti grynai teologinį matmenį. Jis psichologijos kaip mokslo pretenzijas dvasinės patirties atžvilgiu įvardija, kaip išdidžias ambicijas užginčyti Dievo Dvasios teisę veikti taip, kaip jai patinka ir klausia „ar tikėjimo gyvenimas tuomet nėra supaprastinamas iki psichologinių mechanizmų funkcionavimo, slaptai veikiančių nesąmoningų kompleksų, infantiliškos ar pažeistos psichikos iliuzinių projekcijų?“ (plg. Catalan, 2003, p.7). Kiekviena pusė teisėtai siekia atskleisti dvasinio augimo reiškinių iš savo perspektyvos. Psichologai kalbėdami apie dvasinį augimą akcentuoja problemų sprendimą ir aukštesnę paciento brandos lygį (plg. Scott Peck, 2012, p.13). Teologams yra svarbus atsivėrimas Dievo malonei ir vedimui. Tikintys žmonės susidūrę su įvairiais sunkumais: nerimu, depresija, baime, krizėmis, priklausomybėmis, netektimi, dideliu kaltės jausmu, kurie kartais sukelia nemažai psichinių ir fizinių ligų. Pagalbą tikintis žmogus gali atrasti ir tikėjime, tačiau kartais jis įvairias psichologinio pobūdžio problemas renkasi spręsti psichologų pagalba. Toks pasirinkimas tikinčiam žmogui sukelia įtampą, pastato į dviprasmišką situaciją. Šią dvasinio augimo įtampą nurodo abi pusės (plg. Nouwen, 2008, p.10; Scott Peck, 2012, p.13). Ilgą laiką teologija ir psichologija vystėsi atskirai ir kalba apie dvasinį bei psichologinį augimą turėjo menkų sąlyčio taškų: nebuvo bendro požiūrio (plg. Becattini, 1989, p.125). Įvairūs teoriniai ir praktiniai bandymai integruoti šias sritis viename žmogaus augimo-vystymosi modelyje nepasižymi nei tikrumu, nei solidumu, bet yra tiesiog naudingi kaip pagrįstos hipotezės ar paieškos modeliai (plg. Becattini, 1989, p.125). Pavyzdžiui, ką reiškia krikščioniškoje perspektyvoje kai kurių autorių kvietimas dvasiniame kelyje „susidraugauti su šešėliu“ ar ypatingas akcentas sapnams (plg. Richo, 2011; Morin, 2008) išimant juos iš krikščioniško

gyvenimo ir tikėjimo konteksto. Įtampos centre atsiduria tikėjimo autonomijos praradimas psichologijos sąskaita. Nors santykis tarp teologijos ir psichologijos yra tapęs dialektiškesnis ir dėmesingesnis, tačiau integralaus dvasinio ir psichologinio augimo kūrimo vizijos įgyvendinimas yra sudėtingas dalykas.

1.2.1. Kontrasto modelis

Žmogaus dvasinio augimo procesas apima 4 sritis: teologinę, moralinę, socialinę ir psichologinę (plg. Becattini, 1989, p.126). Kaip dvasinis augimas gali leisti psichologijai įsiterpti į krikščionio tikėjimo gyvenimo vystymąsi ir kaip turėtų išlaikyti nepriklausomybę atsispindi 3 modeliuose: kontrasto, paralelinis ir koegzistavimo (plg. L. Crabb, 1977; Becattini, 1989). Visame dvasinio augimo procese yra svarbūs du su juo ypatingai susiję aspektai: brandos, apimantis pažinimo, moralės, emocinės, socialinės sritis ir integracijos, apimantis globalizmo, diferenciacijos ir integracijos aspektus (plg. Becattini, 1989, p.128-134). Kontrasto kelią atskleidžia krikščionys fundamentalistai, akcentuojantys Biblios autonomiškumą ir pakankamumą sprendžiant tikėjimo, dvasinio augimo, įvairių problemų sprendimo klausimus ir laikantys ją vieninteliu autoritetu (Мак-Артур и др., 2012, p.83). Biblinio konsultavimo pagrindėjas Jay E. Adams ir jo pasekėjai, gindami krikščionių autonomiją psichologijos atžvilgiu, tvirtina, kad konsultavimas plačiąja prasme Bažnyčioje praktikuotas nuo pat jos atsiradimo (plg. Rom 15, 14; Žyd 3, 13; 1 Tes 4, 18; 1 Tes 5, 11; Jok 5, 16) ir „nuo apaštalų laikų bažnyčioje buvo natūrali dvasinio gyvenimo funkcija“ (Мак-Артур и др., 2012, p.17). Jie kritikuoja kitus konsultavimu užsiiminėjančius krikščionis, laiko juos „pamišusiais“ dėl psichoanalizės ir sekuliariosios psichologijos. Jie tvirtina, kad tik Biblija yra vienintelis patikimas šaltinis, autoritetas ir vadovas tikram sielos pažinimui. Įprastai bet kuri kryptis psichologijoje vadovaujasi kažkokia savita žmogaus supratimo koncepcija, nes psichologija nėra bendrai psichologija, bet visada yra žmogaus psichologija. Sekant krikščioniškąją antropologiją ir psichologiją, žmogus sukurtas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, jis yra kūrinys su nemirtinga siela. Žmogus suvokiamas santykio su Dievu kontekste, jo asmeninio išgelbėjimo ir išganymo perspektyvoje. Šis kontrasto modelis dvasinį gyvenimą ir augimą mato išskirtinai Dievo Malonės dispozicijoje, o psichologines, žmogiškos srities pastangas nuvertina. Psichinės pusiausvyros siekimą jis laiko savęs pakankamumo iliuzija, o rūpestį natūraliais dalykais dvasinio augimo nuvertinimu (plg. Becattini, 1989, p.127).

3 pav. Kontrasto modelis (Šaltinis: L. Crabb, 1977)

Kontrasto modelyje (žr. 3 pav.) dvasinis augimas ir psichologinis augimas turi savo savarankiškas sritis, o tarp jų yra siena, kuri rodo integracijos nebuvimą, negalimybę dėl suvokto skirtingumo ir visiškos autonomijos. L. Crabb (1977, p.34) daro išvadą, kad toks supratimas veda į nesėkmę neįsisąmoninant Biblijos naudos ir jos ryšio su psichologinėmis problemomis. Šio modelio be entuziastingų biblinio konsultavimo šalininkų laikosi ir kiti krikščionys, kurie vienintele ir veiksmingiausia priemone žmogaus gyvenime siejant viltį ir skelbiant išganymą laiko vien tikėjimą, Šventąjį Raštą, Bažnyčios mokymą ir Tradiciją.

1.2.2. Paralelinis modelis

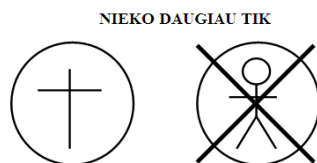
Paralelinį kelią iš dalies atstovauja krikščionių psichologų ir psichoterapeutų stovykla, kuri nuėjo gryno psychologizavimo keliu. Jiems Biblija ir teologija yra tik pagalbina instrumentai pagrįsti jų praktikuojamam psichologiniam metodui (plg. Мак-Артур и др., 2012, p.65). Tai vyko neišskiriant vienu ar kitu psichologijos tradicijų – psichoanalitinės, bihevioristinės, individualiosios, humanistinės, kognityvinės, egzistencialistinės ir kitų – net klasikinės psichiatrijos. Neišvengta psichologijos monopolio ir kai kurie krikščionys nusivylė sekulariosios humanistinės psichologijos kaip „mokslo apie sielą“ galimybe suprasti žmogų be jo tikėjimo konteksto (plg. Мак-Артур и др., 2012, p.22). Z. Froid, atskyrus antropologiją nuo dvasinės tikrovės, atsivėrė kelias ateistinėms, humanistinėms ir racionalistinėms žmogaus elgesio teorijoms, kurių pagrindu ir susiformavo šiuolaikinė psichologija (plg. Мак-Артур и др., 2012, p.22). Dažniausiai tose filosofinėse ir psichologinėse sistemose neigiamas žmogaus nuodėmingumas ir išnyksta Dievo nustatytos ribos tarp tiesos ir melo. L. Crabb (1977, p.38) pastebi, kad naudojant paralelinį metodą neretai psichologija ir Biblija maišomos skirtingomis dalimis – neoficialiai šis metodas vadinamas *Assorti salotų* modeliu. Taip dažnai lieka tik krikščioniška terminologija ir yra pasiduodama pasaulietinei psichologijai (žr. 4 pav.) arba sielovados veiksmi įvardijami psichologijos terminais nesigilijant į pačią psichologiją.

4 pav. Paralelinis modelis (Šaltinis: L. Crabb, 1977)

Šis modelis kritikuojamas pirmiausia dėl žmogaus ir tikrovės suvokimo skirtumų. Dauguma psichologijos mokyklų yra humanistinės krypties ir iškelia žmogų kaip aukščiausią tiesos ir moralumo standartą atmesdami tikėjimą, antgamtinius dalykus. Jie bando suprasti žmogų ir pataisyti jo dvasinę bei jokių dvasingumo užuominų ar pripažinimo. Kitas nesuderinamumas glūdi požiūryje į žmogų, kuriam nepripažįstamas neatsiejamas ryšys su Kūrėju (plg. Pr 1, 26) ir ignoruojama nuodėmės tikrovė. Psichologija teigia, kad žmogus iš esmės yra geras ir atsakymas į problemas slypi jame (plg. Kaip psichologija kartu veikia su bibliiniu konsultavimu?, www.gotquestions.org). Psichologijai krikščioniškai suprantama nuodėmės tikrovė nepriimtina, nes neatitinka jos pozityvistės sampratos. Psichologijai imantis asmens problemų sprendimo, tikėjimo tikrovė, jos kontekstas ištrinami. O tikintiems žmonėms tokia dviprasmiška situacija sukelia kančią, kaltės jausmą ir tikėjimo abejones (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.2). Tad krikščionys fundamentalistai klausia, jei pagrindinė žmogaus problema yra dvasinio pobūdžio, tai kaip ateistai psichologai, kurie patys yra dvasiškai mirę, gali išvelgti kažką tikro žmogaus būsenoje (plg. Kaip psichologija kartu veikia su bibliiniu konsultavimu? www.gotquestions.org). Kertasi požiūriai į laimę, žmogaus gyvenimo prasmę ir kitus dalykus, liečiančius dvasingumą, sąmonę ir jos vystymąsi, asmenybę, sąžinę, meilę, valią, poreikius, veiklą, bendravimą, kur išryškėja tam tikri prieštaravimai.

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, kad dvasinis konsultavimas sulaukia kritikos dėl nepamatuoto naudojimosi įvairiais psichologijos metodais. Išėitį sprendžiant teologijos ir psichologijos santykio viršenybės problemą neretai lemia krikščionio konsultanto nuostatos ir santykis su klientu (plg. Žukauskas, Ramonas, 2018, p.36; Мак-Артур и др., 2012, p.163) – kaip jis pats suvokia savo religinį tapatumą ir priklausomybę, kaip atsisako metodų, kurie kėsina į žmogaus sąmonės kaitą ar daro spaudimą žmogaus sielai. Kartais dvasiniame konsultavime krikščionys visiškai atsisako psichologijos patarnavimų, kai suabejojama ja iš esmės kaip reikalinga ar naudinga (žr. 5 pav.).

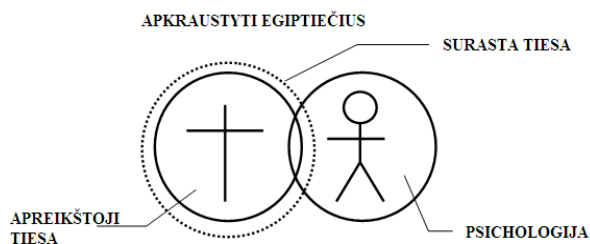

5 pav. Teologinis-biblinis modelis (Šaltinis: L. Crabb, 1977)

Toks kraštutinis požiūris, kai psichologijos visiškai atsisakoma manant, akcentuoja tikėjimo dalykų autonomiškumą padedant žmogui spręsti problemas, kur pagrindinis principas išreikštas devizu: nieko daugiau, tik malonė, nieko daugiau tik Kristus, nieko daugiau tik tikėjimas, nieko daugiau tik Biblijos arba Bažnyčios mokymo tiesa.

1.2.3. Koegzistavimo modelis

Ankstesni požiūriai atskleidžia sudėtingą situaciją, kai integracija tarp psichologijos ir tikėjimo konsultavime nevyksta arba vyksta neteisingai kažkurio vieno elemento atžvilgiu. Koegzistavimo kelio atstovai tvirtina, kad „į tikėjimo dalykus žvelgiant psichologo akimis galima aiškiau susivokti tikėjimo gyvenime ir siekti dvasinės elgsenos autentiškumo“ (Catalan, 2003, p.8). Tuo pačiu aiškiai nurodoma, kad tai turėtų būti atliekama „iš vienos pusės neneigiant vidinės žmogiškosios dimensijos ir iš kitos pusės, nesupaprastinant dvasinio gyvenimo jį aiškinant ir interpretuojant“ (Catalan, 2003, 12). Koegzistavimo kelią L. Crabb (1977) pavadina „Apkraustyti egiptiečius“ (žr. 6 pav.) remdamasis Mozės istorijos analogija, kuomet izraelitai, išeidami iš Egipto vergovės, pasiima „labai daug galvijų – kaimenių ir bandų“ (Iš 12, 38). Pasakojime minima „padrika minia“, kurią kiti Biblijos vertėjai verčia kaip „daug mišrių žmonių“ (plg. Biblija, 2000, A. Jurėno vertimas) ir pažymi, kad kartu su izraelitais iškeliavo ir kitų tautų žmonės, kurie turėjo kitokias vertybes ir laikėsi ne monoteistinio tikėjimo.

6 pav. Koegzistavimo modelis (Šaltinis: L. Crabb, 1977)

L. Crabb (1977) pastebi, kad koegzistavimo modelis yra delikati ir rizikinga užduotis, išskylanti krikščionims, nors ir Dievo sankcionuojama. Kaip ir paralelinio modelio atveju, taip ir čia galimas koncepcijų sumaišymas, kai viena sistema praryja kitą, kai nebelieka krikščioniško turinio, o

krikščioniška psichologija miršta dykumoje taip ir nepasiekusi Pažadėtosios žemės. Dvasinis augimas gali turėti naudos iš psichologijos, jei dėmesingai bus ištirti požiūriai ir įvertintas jų suderinamumas su krikščionišku požiūriu. Reikėtų vengti žiūrėti į dvasinį gyvenimą, tikėjimo dalykus psichologijos akimis, o elgtis atvirai – žiūrėti į psichologiją tikėjimo akimis (plg. Crabb, 1977, p. 47). Kad nebūtų neteisingo kompromiso su tikėjimo, Biblijos turiniu ir būtų teisinga integracija tarp krikščionybės ir psichologijos reikia visuomet atsižvelgti į Biblijos mokymą, Bažnyčios mokymo autoritetą kad būtų išlaikoma „funkcinė kontrolė“ mąstymui, krikščioniški principai statomi aukščiau kitų ne tik tikėjimo, bet ir praktiniuose dalykuose. Taip pat reikalingas ir atvirumas šv. Dvasios veikimui ir įsipareigojimas vietinei Bažnyčiai kaip autentiško tikėjimo perdavimo garantui. 1 lentelėje sudėti teigiami ir neigiami psichologijos aspektai (žr. 1 priedas). Joje atsispindi ir tai, kuo psichologija gali prisidėti aptarinėjant krikščionio dvasinį gyvenimą – jo tikėjimo elgseną, pažinimą, jausmus, bet išskirti ir pavojai, pagundos, kurios gali trukdyti autentiškam žvilgsniui į tikinčiojo dvasinio gyvenimo raidą.

Krikščioniškas radikalumas, ištikimybė autentiškiems tikėjimo šaltiniams, autoritetams ir mokymui neužkerta kelio psichologijai padėti tikintiems žmonėms. Koegzistavimo modelio palaikytoja yra ir Katalikų Bažnyčia, kuri po Vatikano II Susirinkimo kaip vieną iš svarbiausių klausimų iškėlė šiuolaikinės psichologijos santykį su krikščionišku tikėjimu ir Bažnyčios praktika (plg. Groeschel, 2014, p.124). Psichologija padarė įtakos Bažnyčios gyvenimui kunigų ruošime, įvairiose pastoracijos srityse, religinių bendruomenių gyvenime. Dažnai tai buvo daroma nuoširdžiai norint surasti praktinių problemų sprendimą (plg. Groeschel, 2014, p.124) ir pasinaudoti jos pagalba „žmogui geriau save suvokti“ (GS, nr.5). Iš kitos pusės atkreipiamas dėmesys, kad „mąstysenos ir struktūrų pokyčiai dažnai sukelia prieštaravimų dėl iki šiol galiojančių vertybių“ (GS, nr.7). Tikintysis dvasiniame augime yra raginamas būti budrus ir ištikimas Kristui bei su Bažnyčia kartu bandyti atskleisti žmogaus slėpinį ir ieškoti pagrindinių klausimų sprendimų. Psichologija gali būti Bažnyčios sąjungininkė ir gali jai kliudyti, tuo turi rūpintis ir tikintieji, ir psichologai. Ji galėtų padėti dvasiniam krikščionių augimui, jeigu būtų naudojama tinkamai ir atsargiai, atvirai ir geranoriškai, kritiškai ir budriai.

1.3. Krikščioniško dvasinio augimo principai

Dvasinis augimas kaip pagrindinis krikščionio pašaukimas vyksta jam kūrybiškai bendradarbiaujant su Dievo malone ir pagalba: per Dievo Žodį, sakramentus, maldą, dorybių praktikavimą, apaštalavimą (plg. Szkodon, 2008, p.211). Krikščionio dvasinis gyvenimas ir augimas yra įsišaknijęs Šventajame Rašte, Bažnyčios mokyme ir Tradicijoje. Šventajame Rašte yra sudėti dvasinio

augimo principai ir aptariamos jo problemos, procesai, perkeičiantys žmonių gyvenimą (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.6). Bažnyčia, vesdama tikinčiuosius krikščioniškojo tikėjimo ir gyvenimo keliu, nuolat susiduria su įvairiomis klaidomis ir erezijomis, nukreipiančiomis nuo išganymo kelio kviesdama prie laikinosios tikrovės atnaujinimo Kristuje (plg. LG, nr.17, 25; GS, nr.58; AA, nr.7). Dvasinis gyvenimas ir augimas yra artimai susijęs su Bažnyčios skelbiamomis tikėjimo tiesomis, kurios yra kaip orientyrai tikėjimo kelionėje ir daro ją aiškia ir saugia (plg. KKB, nr.89). Tradicija, kurią žymi įvairių šventųjų patirtis dvasinio tobulėjimo kelionėje, yra galinga pagalba padedanti aiškiau suprasti šį procesą (plg. Groeschel, 2014, p.267; Martin, 2017, p.13). Popiežius Pranciškus ragina neužmiršti ir grįžti prie Jėzaus paliktų palaiminimų (plg. GE, nr.63; Mt 5, 3-12), kuriuos vadina „krikščionio tapatybės chartija“. J. Stott (2004, p.23) palaiminimus pavadina „krikščioniškąja kontrkultūra“, kur vientisai išdėstyta visuma elgesio, kurio Jėzus tikisi iš kiekvieno savo mokinio. Katalikų Bažnyčios katekizmas (nr.1717) pabrėžia, kad juose atskleidžiami krikščionio gyvenimui būdingi veiksmai ir elgsena. Pats Jėzus palaiminimus paliko kaip krikščioniško dvasinio augimo modelį (GE, nr.63), kurio centras yra jis pats – „aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“ (Jn 14, 6). Pagal Dievo planą „mes pasiekiamo savo žmogiškojo potencialo pilnatvę tiek, kiek galime prisiderinti prie Jėzaus“ (Hart, 2001, p.33). Aptariami teologiniai principai pagrindžia krikščioniškąjį dvasinį augimą ir leidžia išvengti įvairių klaidų ir neigiamų psichologinių pasekmių tikinčiojo gyvenime. Apjungdami kristologines, trejybines, biblines, eklesiologines, liturgines, eschatologines tiesas, jie autentiškai orientuoja patį krikščioniškąjį augimą. Dvasinio gyvenimo rašytojai išskiria įvairius praktinius principus. Darbe naudojamas principų suskirstymas pagal santykį su Dievu, jo tikrove, jų įtaką asmens pažinimui, elgsenai ir jausmams. Jis išlieka ir vėlesniame skyriuje aptariant klaidingus įsitikinimus.

1.3.1. Principai, pagrindžiantys santykius su Dievu ir jo tikrove

Pirmoji principų grupėje išdėstomi santykiai su Dievu ir tikrove. Tai principai, apsprendžiantys krikščionio dvasinio augimo santykį su Dievu, su malone, su Jėzumi, šv. Dvasia, Bažnyčia.

Santykis su Dievu pagrindžia krikščionišką tvarkos schemą: kūrimas-nuopuolis-atpirkimas. Jo pagrindinis motyvas – Dievo planas sutaikyti žmogų su savimi (plg. 2 Kor 5, 18-19). Šios tvarkos įsisąmoninimas padeda krikščionio dvasiniam augimui, nes atskleidžia Dievo ir žmogaus vaidmenis, jų santykius. Svarbiausias akcentas – Dievo norėta ir žmogaus po nuopuolio sudarkyta tvarka (žr. 2 ir 3 lentelės, 2 priedas). Nusidėdamas žmogus sugriauna šį Dievo planą, o Dievas Kristuje „sutaikė“ visą kūriniją ir per atpirkimą žmogus gražinamas Dievui – gyvenimo Šaltiniui. Tik atsigręžus į Dievą yra

atstatomas žmogaus gyvenimas. Jėzaus kvietimas „ieškokite Dievo karalystės, o visa kita bus pridėta“ (Mt 6, 33) reiškia sugrįžimą gyventi pagal Dievo planą, sugrįžimą į teisingą santykį su Juo, kuris ne tik suteikia gyvenimą, bet yra tikrasis išgydymo ir augimo šaltinis (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.38). Daugelis savęs tobulinimo kelių, kur nesutinkamas Dievas, atveda į nusivylimo aklavietę. Tikrasis augimas prasideda nuolankiai suvokus tikrąjį Dievo vaidmenį gyvenime ir pripažinus savo silpnumą. Tada įvyksta susitaikinimas su Dievu ir per gautą atleidimą atstatomas sugriautas ryšys su Juo, atstatytomi teisingi santykiai vienas su kitu, sugražinama pirminė tvarka. Krikščionio pagrindinė užduotis – vykdyti Dievo valią neprasilenkiant su Jo planu. Šį fundamentalų principą pabrėžia visi krikščioniški autoriai, tačiau egzistuoja ir skirtumų – pavyzdžiui, požiūryje į žmogaus prigimtį po nuodėmės. Kai kurie reformacijos šalininkai yra linkę nuvertinti ją. Katalikišką požiūrį galima būtų išryškinti trapistų vienuolio Thomas Merton (1997, p.58) patikslinimu, kad „žmogiškoji prigimtis nebuvo visiškai sugadinta ir jo laisvė visuomet nekrypsta į nuodėmę <...> ir nors žmogus yra esybė, pasiduodanti blogiui, bet iš esmės linkusi siekti tiesos ir gėrio; žmogus yra nusidėjėlis, bet jo širdis atsiliepia į meilę ir malonę, į gėrį ir artimųjų poreikius“.

Dvasiniame augime Dievo malonė yra būtina, nes krikščionys „auga ne savo valios jėgos ir savarankiškais pastangomis, bet dėka Dievo pagalbos“ (Клауд, Таунсенд, 2003, p.81). Šventieji ir didieji Bažnyčios mokytojai Dievo malonę laiko dvasinio gyvenimo pamatu (plg. Martin, 2017, p.66). T. Merton (1997, p.36) pastebi, kad krikščionio pašaukimas į šventumą neretai „pranoksta mūsų prigimties galias, leidžiančias jį pasiekti, vadinasi, Dievas pats turi duoti mums šviesos, stiprybės ir drąsos įvykdyti tą užduotį, kurios jis iš mūsų reikalauja“ ir priduria, jog „jeigu mes netapsime šventaisiais, tai tik todėl, kad nepasinaudojame Jo dovana“. Čia krikščionio užduotis – atpažinti ir priimti Dievo malonę, kuri yra tikroji pagalba, tiekianti augimo resursus. Dvasinėje kelionėje kartais būna sunku suvokti malonės poreikį ir žmogus pirma turi išnaudoti savo resursus, kad įsitikintų, jog reikalai prasti. Kartais tai atrodo labai prieštarinčiai – lyg „malonė neprieštarauti Dievo malonei“ (Martin, 2017, p.19). Pirmas Jėzaus palaiminimas „palaiminti dvasingieji vargdieniai“ (Mt 5, 3) skatina pripažinti savo vargingumą, atsiverti malonei ir suvokti, kad Dievas visada yra bet kokių aplinkybių centre ir tikrai gali padėti žmogui (plg. Iz 43, 2). Malonė pasiekama nelengvai – žmogus neturi „natūralaus sugebėjimo“ priimti ją (Клауд, Таунсенд, 2003, p.93). Skirtingai nuo psichologijos, kur pagrindu yra teorija, krikščioniškas gyvenimas remiasi Dievo pažadais – viltimi (plg. Адамс, 2013, p.193). Pokyčius lemia Dievo įsikišimas, o žmogus yra skatinamas vertinti problemas ir jų sprendimą iš tikėjimo perspektyvos – pažvelgti Dievo akimis. Čia svarbus teisingas Dievo supratimas, nes dažnai problemų kyla iš neteisingo jo suvokimo. Pavyzdžiui, krizės atveju reiktų žmogui atskleisti, kad Dievas nenori, kad žmogui būtų

blogai, kad jis trokšta gilesnės žmogaus brandos. Kitas priėjimas prie problemų – atskleisti žmogui Dievo malonės veikimą, kuris padeda jam sunkiomis aplinkybėmis. Dievas visada tokiose situacijose siunčia savo malonę, kuri palaiko žmogų ir kreipia į gera (plg. 1 Kor 10, 13). Taip pat būtina skatinti dėkingumą iš žmogaus pusės (Jok 1, 2-3). Tai žmoguje kuria gilų nusižeminimą ir klusnumą Dievui ir jis gali stoti prieš sunkumus su pasitikinčia ir ramia nuostata (plg. ХАНТ, 2012, p.16-19). Katalikų Bažnyčios mokyme daug dėmesio skirta malonės svarbai. Ji įgalina tikintįjį atsiliiepti pašaukimui, padaro jį Dievo vaiku, Jo įvaikiu, dieviškosios prigimties, amžinojo gyvenimo dalininku (plg. KBK, nr.1996). Šalia pašvenčiamosios malonės, kuri yra gebėjimas gyventi ir veikti pagal Dievo pašaukimą ir padedamosios malonės, kuri yra Dievo įsikišimas atsivertimo pradžioje, Bažnyčia moko ir apie sakramentinę malonę, apie charizmas (plg. KBK, nr. 1999-2004). Malonė tikinčiajam yra kaip tam tikras dvasinis benzinas, kuris mums reikalingas kelionei į Dievą, bet tai pats Dievo buvimas ir veikimas mumyse.

Dvasiniam augimui reikalingi nuolatiniai santykiai (plg. Ef 3, 17) su Dievu ir su žmonėmis, kurie susijungia Jėzuje (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.98). Tapatinimasis su Jėzaus asmeniu mokantis iš jo kentėti ir būti klusniam (plg. Fil 2, 6-7) yra autentiškas atsakymas ir mūsų kančioms (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.98). Jėzaus mokinys – tas, kuris gyvena kaip Kristus, galvoja kaip Kristus, viliasi kaip Kristus ir myli kaip Kristus (plg. De Martini, 1986, p.187). Jėzus savo palaiminimais meta iššūkį skatindamas žmogų tikrai pakeisti gyvenimą pats tapdamas pavyzdžiu (GE, nr.66). Jėzus gyvena su Dievu, daro tai, kas patinka Tėvui (plg. Jn 8, 29), vykdo Jo valią (Jn 4, 34), palaiko vienybę malda, nuolatinio pasitikėjimu, moko tiksliai to, kuo gyvena – kontempliatyvaus požiūrio – regėti dalykus Dievo akimis (plg. Мак-Артур и др., 2012, p.76-77). Jėzaus Meilės įsakymas sutraukia visą Jo mokymą ir gyvenimo būdą, o laisvas ir radikalus pasiaukojimas nuvedęs ant kryžiaus atskleidžia tikrosios tarnystės pavyzdį. Krikščionio dvasinės kelionės tikslas yra „apsivilkti Kristumi“ – persiimti Jo veiklia meile, perkeisti savo mintis, troškimus ir veiksmus.

Šv. Dvasia yra dvasinio augimo pradžia ir pabaiga – prijaukindama žmogų prie Jėzaus ji pradeda augimo procesą ir darbuojasi tol, kol dvasinis augimas nepasibaigs (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.117). T. Merton (1997, p.50) perspėja, kad „nekomplikuotume savo gyvenimo ir nežlugdytume savęs sutelkdami pernelyg daug dėmesio į save – taip pamiršdami Dievo galybę ir nuliūdindami Šventąją Dvasią“. Svarbu suprasti, kad Dievu darbo dalis dvasinėje kelionėje yra nepaprastai didelė – tai Jis mus „traukia“, suteikia troškimą Jo siekti, įgalina pamatyti Jėzaus pergalės šlovę ir turtus, paliečia ir išlaisvina iš nuodėmingų įpročių, suteikia malonę nusižeminti, mylėti ištikimiau ir kilniau, įveikti baimę. Ir visa tai jis atlieka tarpininkaujant Šventajai Dvasiai.

Bažnyčia suprantama dvejopai – kaip tikėjimo bendruomenė ir kaip malonės vieta. Konsultavimas yra artimai susijęs su vietine bažnyčia ir privalo vykti joje (plg. Мак-Артур и др., 2012, p.77). Krikščionio augimas yra neatsietas nuo kitų žmonių reikmių ir troškimų (plg. Merton, 1997, p.39). Tikroji Bažnyčios prigimtis yra Kūnas, kuriame visi nariai „neša vieni kitų naštas“ ir veikia kaip Dievo Apvaizdos įrankiai vienas kitam. Todėl dvasinis augimas nėra vien individualus reikalas, jis susijęs su augimu Kristuje, savo santykių su Juo pagiliniu Bažnyčioje ir per Bažnyčią, vis gilesniu dalyvavimu Bažnyčios – mistinio Kristaus, gyvenime. Bendruomenė nėra vien struktūra, bet labiau aplinka, kurioje efektyviai realizuojasi Jėzaus Kristaus išganymas, kur atleidžiamos nuodėmės, kur išgyvenamas Jo viešpatavimas visuose gyvenimo ir santykių aspektuose ir kur gaunama Šventoji Dvasia (plg. Prado Flores, 1990, p.50; GE, nr.142). R. Rolheiseris (2017, p.177), pagrįsdamas bažnyčios reikalingumą dvasiniam augimui, pateikia kelis paprastus, labiau praktinius argumentus: buvimas žmogumi reiškia buvimą kartu su kitais; brandumas skatina grįžti į bendruomenę atsisakant savo išskirtinumo; toks yra Dievo noras; buvimas Bažnyčioje padeda atsisakyti iliuzijų apie save; tūkstančių šventųjų pavyzdys; padedant kitiems galima įveikti vidines problemas; galima kartu svajoti ir keisti pasaulį; pasirengiama dangui; išgyvenamas džiaugsmas. Dar galima išskirti šias Bažnyčios Kristaus Kūno funkcijas: teisingų santykių užtikrinimas, organizuotumas ir disciplina, atskaitomybė, malonės ir atleidimo garantas, palaikymas ir pastiprinimas, elgesio modelis ir mokinystės vieta.

1.3.2. Principai, pagrindžiantys krikščionio pažinimą

Dvasinį augimą krikščioniško pažinimo perspektyvoje pagrindžia Bibilija, ištikimybė ir atvirumas tiesai tikrovės akivaizdoje ir susivokimas nuodėmės ir gundymų akistatoje. Biblijoje yra išdėstyti tiek dvasiniai augimo, tiek konkrečių problemų sprendimo principai. Apaštalas Paulius primena, kad „visas Raštas yra Dievo įkvėptas ir naudingas mokyti, barti, taisyti ir auklėti teisumui, kad Dievo žmogus taptų tobulas ir pasirengęs kiekvienam geram darbui“ (2 Tim 3, 16). Daugelis krikščionių ne iki galo suvokia, koks iš tikrųjų turėtų būti Biblijos vaidmuo jų gyvenime ir, nors jie iš jos semiasi tikėjimo, palaiminimų, tačiau asmeninio augimo problemas peradresuoja psichologams. H. Cloud ir J. Townsend (2003, p.6) tvirtina, kad Biblijos esantys dvasinio augimo principai gali padėti daugelyje sričių: konsultacijose, bažnytinėse bendruomenėse, religinėse organizacijose, labdaros ir gailėstingumo darbuose, versle, psichiatrinėse ligoninėse, lyderystėje. Labai svarbu suvokti Šventojo Rašto konteksto ir žinios vientisumą, kad neatsirastų klaidingų interpretacijų, besiremiančių atskiromis ištraukomis, fragmentais nežiūrint Biblijos žinios visumos. Šios autentiško tikėjimo skelbimo, neteisingo Biblijos aiškinimo

klaidos, įsitvirtinusios tikinčiojo sąmonėje, ima keisti ir patį jo gyvenimą, augimą (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.18). Collins, Kendall, (1999, p.59-62) pristato 10 Biblijos naudojimo principų teologijoje kaip saugiklis neteisingam jos supratimui ir interpretavimui taip užkertant kelią klaidingiems įsitikinimams krikščionio dvasiniame augime.

1. Būti ištikimu Šventojo Rašto klausytoju, jautriu visoms jos prasmėms ir tiesoms, sutinkamoms visoje Biblijoje;
2. Aktyviai ir kritiškai aiškinti Šv. Raštą maldos, studijų ir gyvenimo kontekste;
3. Interpretuoti ir įsisavinti Šv. Raštą gyvos tikėjimo bendruomenės aplinkoje ir klasikinių Tikėjimo išpažinimų dvasioje;
4. Išlaikyti biblinio liudijimo vientisumą apie žmogaus išganymą diskutuotinomis temomis;
5. Laikytis įvairių biblistų ir egzegetų bendrų susitarimų;
6. Pagrindinės temos (pvz.; sandora, pranašystė, išmintis) ir didieji pasakojimai (ypač nukryžiuoto Jėzaus prisikėlimo) turi padėti išlaikyti teologinę pusiausvyrą;
7. Suvokti radikaliai ir nuolat Dievo gelbstinčią meilę;
8. Išlaikyti visose interpretacijose eschatologinę perspektyvą;
9. Pasikviesti pagalbon protą ir filosofiją;
10. Laikytis inkultūrizacijos principo.

Tiesa ir teisingas tikrovės suvokimas įgalina dvasinį augimą. Jėzaus principas „tiesa padarys jus laisvus“ (Jn 8, 1) pirmiausia yra pagalba išsilaisvinant iš iliuzijų, nes „dvasinė branda leidžia mums pamatyti visų žemiškų malonumų, santykių ir pasiekimų ribas, būti realistiškiems ir tikėti Dievu, suteikia mums teisingą perspektyvą“ (Scazzero, 2007, p.61). Dvasiniame gyvenime nėra didesnės negandos už bėgimą nuo tikrovės. Tikrasis dvasinis gyvenimas yra ne bėgimas nuo tikrovės, bet visiškas atsidavimas jai (plg. Scazzero, 2007, p.136). Tiesa organizuoja dvasinį augimą: ruošia kelią gyvenimui, vienija su meile ir malone; gelbsti ir duoda gyvenimą, atskiria tikrovę nuo netikrovės (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.411). Kitais žodžiais galima būtų pasakyti, kad tiesa dvasiniam augimui yra šviesa, paguoda, paaiškinimas, vadovavimas ir pataisymas (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.416). Scott Peck, (2012, p.42-52) pabrėžia, kad brandus žmogus turi laikytis nuolatinės savianalizės, būti atviras kritikai, gyventi sąžiningą gyvenimą. Nuolatinė ištikimybė tikrovei reiškia atvirumą iššūkiams.

Nuodėmė krikščioniškame kontekste yra iliuzija, netikrovė. P. Kreeft (2011, p.171) sako, kad ji veda į mirtį nukreipdama žmogų nuo pagrindinio tikslo. Kai kurios krikščioniškos denominacijos konsultavime naudoja nuodėmės teoriją kaip dvasinio augimo modelį, kur visos problemos (emocijos, depresija) pristatomos asmeninės nuodėmės perspektyvoje. Atpažinęs nuodėmę, žmogus yra kviečiamas

ją išpažinti, atgailauti ir pasižadėti nebenusidėti taip atkuriant teisingus santykius (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.6). Nuodėmė yra dvasinio gyvenimo atsisakymas, atmetimas vidinės tvarkos ir ramybės; tai Dievo valios ir Jo meilės nepriėmimas ir nesutikimas būti, kokiais esame sukurti bėgant nuo laisvės ir dieviškos sūnyšios atsakomybės (plg. Merton, 1997, p.31). Kovos su nuodėme motyvas dvasiniame augime įvardijamas įvairiai: kaip senojo žmogaus numarinimas ir apsvilkimas nauju žmogumi (plg. Kol 3 sk.) ir kaip pagundų, kurias išgyveno ir Jėzus (plg. Mt 4, 1-10): pasiekimų (esu tai, ką darau), nuosavybės (esu, ką turiu), populiarumo (esu tai, ką apie mane galvoja kiti) įveikimas (plg. Scazzero, 2007, p.79). Einant dvasiniu keliu gundymai ir išbandymai būna skausmingi, tačiau jie gali tapti priemone siekiant dvasinės pažangos ir perkeitimo. Per išorinius ir vidinius išbandymus pasiekiamos savanaudiškumo ir nuodėmės šaknys, slypinčios dvasios gelmėse, visuose sielos gebėjimuose – intelekto, atmintyje ir valioje (plg. Martin, 2017, p.214). Tikintysis nuolatos yra raginamas būti budrus savo dvasinėje kelionėje. Teisingam šio principo taikymui dvasiniame augime reikalingi tokie žingsniai: pripažinti, kad pagrindinė dvasinio augimo problema yra nuodėmė; prisiimti už ją atsakomybę; suvokti, kad jos iš esmės negalime išspręsti ir tam reikalinga pagalba – Atpirkėjas; įsisąmoninti, kad mūsų kova su nuodėme apima visą augimo procesą. Tiek Dievo Žodis, tiek pati tikrovė, nors ir nebūtinai pozityvi, bet ir nuodėmės paliesta ieškant tiesos prisideda prie dvasinio krikščionio augimo.

1.3.3. Principai, pagrindžiantys krikščionio elgseną

Dvasiniame augime išskiriami principai, pagrindžiantys krikščionio elgseną, apima jo teisumą, dvasinio gyvenimo discipliną, dvasios neturą, paklusnumą ir aktyvumą. Krikščionio teisumas pasireiškia tuo, kad jis nustoja daryti pagal save ir pradeda daryti pagal Dievą (plg. Ef 4, 25). Tai nėra išorinis taisyklių laikymasis (fariziejiškas teisumas), bet vidinis širdies, proto ir motyvų teisumas, kuris patinka Dievui (plg. Stott, 2008, p.43). Tai nėra vien tik išpažinimas ir dejavimas dėl savo nuodėmių, bet kelias, vedantis prie teisumo alkio ir troškulio (Mt 5, 6), prie nuoširdaus dvasinio apetito (plg. Stott, 2008, p.45). Teisumo tikslas yra *metanoia* – radikalus nusigręžimas nuo pasaulio kelių į Dievo kelią (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.299). Tai nėra pasaulio teisingumas, kuris neretai suterštas niekingų interesų ir yra manipuliuojantis, besirenkantis nugalėtojų pusę, bet ištikimybė Dievo valiai siekiant teisingumo vargšams ir silpniesiems (plg. Popiežius Pranciškus, 2018, nr.78-79).

R. Rolheiser (2017, p.20) dvasinio gyvenimo discipliną sieja su mokinyste. Krikščionis kaip Jėzaus mokinys paklūsta Jėzaus disciplinai-mokymui. Dievas duoda dvasinio gyvenimo pratybas kaip priemonę priimti Jo malonę, jos leidžia ateiti pas Dievą, kad Jis mus keistų. Foster (2007) išskiriamos šios vidinio

gyvenimo disciplinos: meditacija, malda, pasninkas ir mokymasis. Išorinio dvasinio gyvenimo disciplinos yra paprastumas, vienumas, klusnumas, tarnystė ir bendro dvasinio gyvenimo disciplinos: išpažintis, šlovinimas, Dvasios klausymasis, džiaugsmas. M. Scott Peck (2012, p.19) discipliną (savidrausmę) laiko pagrindine žmogaus gyvenimo problemų sprendimo priemone ir joje išskiria keturis įrankius: pasitenkinimo nutolinimą, atsakomybės prisiėmimą, ištikimybę tiesai ir pusiausvyros laikymąsi. Disciplina yra nuoširdus troškimas mokytis iš visos širdies (pastovus nuolatinis ryžtas), reikalaujantis savęs nugalėjimo, numirimo sau idant susijungtume su didingesniu už save. Disciplina apima tylą (visiška kūno, proto, širdies ir valios ramybė) ir įsiklausymą įsisąmoninant kiekvieną priimtą žodį ir budriai treniruojant ir valdant savo dėmesį, kūną, protą ir jausmus (plg. Bloom, 2010, p.16-18). Disciplinos tikslas yra Dievo valios vykdymas per moralinį ir intelektualinį tyrumą-sąžiningumą. Disciplina yra pamatas visiems dvasinio augimo principams, tačiau pati sau nėra tikslas, bet noras išgirsti Dievo balsą savyje ir tapti vidiniais žmonėmis.

Dvasios neturtas – tai savo netobulumo prieš Dievą supratimas ir išgyvenimas: silpnybės, neišpildyti poreikiai, emocinės traumos, nuodėmės (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.334). A.Paškus (1987, p.26-28) neturtą apibūdina daugeliu aspektu – kaip nepakankamumą sau pačiam, kaip priklausomumą nuo kito malonės; kaip galimybę susitikti, priartėti žmonėms prie Dievo ir atsiduoti Jam. Kristus nelaimina negatyvaus neturto, t.y. būtinų gyvenimui gėrybių stokos. Jei mes būtume vargšais tik negatyvia prasme, tas vargšiškus greičiausiai mus sukaustytų pavydo, pagiežos, gobšumo, o gal net neapykantos pančiais. Evangelija kviečia žmogų į pozityvų neturtą, į dvasios laikyseną, atsikabinusią nuo daiktų. Neturtas savo esme yra atsižadėjimas, atsipalaidavimas nuo to savininkiško, savanaudiško įsikibimo ir netvarkingo daiktų bei žmonių troškimo. Jo tikslas nėra liautis mylėjus šio pasaulio dalykus ir žmones, bet, greičiau priešingai, dar geriau ir giliau juos pamilti per Dievą, Kristaus vadovaujamiems, Šventosios Dvasios galia. Neretai tas skausmingas „paleidimas“ yra tam kad galėtume mylėti labiau ir ta kančia veda į tikrąjį išgydymą ir išlaisvinimą. Krikščioniškas atsižadėjimas yra svarbi kelio, kuriuo žengiame į didžiausios laisvės ir džiaugsmo karalystę, dalis. R. Martin (2017, p.243) užakcentuoja, kad daiktų turėjimas ar neturėjimas nelemia tikro atsižadėjimo, bet vidinė laisvė širdies, kuri pasitiki ne daiktais, bet Dievo globa.

Paklusnumas iškelia į pirmą vietą Dievo valią ir reiškia tikinčiojo valios atmetimą ir paaukojimą. Kuo labiau krikščionis išsižadės savo valios, kad su meile, nuolankumu ir laisve įvykdytų Dievo valią, tuo labiau susivienys su Kristumi dieviškos sūnystės Dvasia ir tuo tikriau pasirodys esąs dangiškojo Tėvo sūnus, labiau priartės prie krikščioniškojo tobulumo (plg. Merton, 1997, p.57). Krikščioniška meilė aiškiai reikalauja krikščioniško klusnumo ir jei jis neatveria tų vidinių, dvasinių gelmių, mūsų meilė lieka

paviršutiniška, vien sentimentai ir emocijos. Jis suteikia objektyvių normų ir krypties meilei (plg. Merton, 1997, p.64). Macaulay, Barrs (2000, p.57) sko, kad krikščioniui aktyvus paklusnumas Dievui yra viso gyvenimo užduotis.

Dvasinis augimas reikalauja veiksmų. H.Cloud ir J. Townsend (2003, p.421) atskleidžia du kraštutinumus: viską turi daryti Dievas ir viską turi darytis tikintysis. B. Groeschel (2014, p.51) pritaria išsakytai nuomonei teigdamas, jog abu požiūriai klaidingi ir reikalingas sąmoningas, laisva valia pasirinktas bendradarbiavimas tarp Dievo ir žmogaus. O T. Merton (1997, p.25-26) pabrėžia, jog malonė ir vidinis gyvenimas yra antgamtinės veiklos šaltiniai, o dvasiniame gyvenime svarbus ir prasmingas darbas. Brandaus tikinčiojo vaidmuo šiame bendradarbiavime yra susitaikinime, vis didesnės atsakomybės už savo gyvenimą prisiėmimo ir mokymesi iš klaidų (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.430).

Dievas kiekvieną kviečia leistis dvasinėn kelionėn, tad reikia iširti, kokios sritys reikalauja augimo pirmiausia, ieškoti tinkamos terpės augimui, ieškoti tiesos ir laikytis tikrovės, į santykius sudėti visą širdį, rizikuoti ten, kur reikia prasiveržti. Krikščioniško dvasinio gyvenimo principai: teisumas, aktyvumas, dvasinio gyvenimo disciplina, dvasios neturas, paklusnumas ir aktyvumas leidžia ir pačiam tikinčiajam imtis veiksmų ir drauge su Šventąja Dvasia bendradarbiauti savo augime.

1.3.4. Principai, pagrindžiantys krikščionio jausmus

Dvasiniame augime išskiriami principai, pagrindžiantys krikščionio jausmus, priėmimo, atleidimo, kančios ir laiko principus. Dievas priima tikinčiuosius (plg. Rom 8, 1) ir dvasinio augimo procese tai turi daugeriopą vaidmenį. Pirma, priėmimas išlaisvina nuo įstatymo vergovės (plg. Mt 5, 17). Priėmimas įtvirtina tiesą ir santykius, suteikia išgydymą ir augimą, suteikia galimybę būti savimi ir pažinti save: savo poreikius, nuodėmes, tamsias sielos puses, įvairius gynybos būdus, silpnumą ir trapumą (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.200). Šis besąlyginis Dievo priėmimas padeda tikinčiajam neulti į neurozę, neprarasti tikėjimo, nugalėti baimę ir nerimą dvasinio gyvenimo kelyje (plg. Albisetti, 2001, p.143). Priėmimas teikia saugumo – esam mažiau pažeidžiami ir reikalingi kontrolės. Nelieta poreikio būti tinkamu, nes gyvenimas pirmiausia statomas ant santykių pagrindo, o ne ant gerų darbų ir teisingo elgesio (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.187). Tikinčiajam lieka pareiga atsiliepti ir priimti priėmimą: suvokti savo poreikius, atsižadėti įstatymo kaip priėmimo, išnaudoti jį augimui.

Atleidimas dvasiniame kelyje yra pamatinis dvasinės kelionės momentas. Jis yra aukščiausia meilės pakopa, tam tikras prisikėlimas, vidinis atsivėrimo, atsikūrimo ir malonės priėmimo judesys. Atleidimas – tai Dievo atsakas į pasaulyje egzistuojantį blogį: Dievo gailestingumas prisiliečia prie

didžiausios netvarkos mūsų viduje, ir šis susitikimas mus atkuria tiesoje (plg. Pacot, 2008, p.155). Vienas iš trukdžių išgyventi atleidimą yra kaltės jausmas, kuris kyla iš nutolimo nuo Dievo ir jį galima nugalėti tik atstačius santykius su Dievu per Jėzų (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.205). Dievas žmogaus nekaltina, bet jo paties širdis (plg. 1 Jn 3, 20; 4, 18). Kaltės jausmą neretai žmonės prilygina Šv. Dvasios balsui. Silpna arba idealizuota žmogaus sąžinė dėl traumuojančių ar kontroliuojamų santykių gali primesti neteisingus standartus apie atleidimą ir Dievo malonę (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.207-214). Kaltė, pyktis ir izoliacija nukreipia žmogų nuo Dievo link savęs, atskleidžia nebrandumą, atsisakymą tikro santykio. Atsiskyrimas nuo Dievo yra kertinis žmogaus skilimas viduje, kai jis praranda savo vientisumą ir nebėra viena fiziškai, psichologiškai ir dvasiškai. Tie dalykai susimaišo tarpusavyje, susiskaido ir žmogų užvaldo vidinė netvarka – jo santykis su savimi, su kitais žmonėmis ir su išoriniu pasauliu iškrypsta, o atleidimas, susitaikymas ir santykių atstatymas veda prie dvasinės sveikatos ir augimo.

Kančia yra neatsiejama gyvenimo ir dvasinės augimo dalis – be jos nėra brandos, ji gali atverti kelią į pasveikimą (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.287). Čia reikėtų skirti smurtą ir augimo skausmą, kuris išplečia sielą ir leidžia judėti pirmyn. Savęs pažinimui ir galingam pasikeitimui būdingos įvairios netektys, tačiau jų ir sielvarto neįmanoma atskirti nuo žmonių ribotumo (plg. Scazzero, 2007, p.136) Mūsų kultūroje dažniausiai pasitaikantis būdas reaguoti į skausmą tapo priklausomybė: alkoholio, narkotikų, žmogaus. P. Scazzero (2007, p.142) teigia, kad neigdami ir menkindami savo žaizdas tampame vis mažiau žmogiški, kai kurie iš mūsų pasineria į lengvą depresiją, jaučia gėdą ir beveik nustoja reaguoti į tikrovę, tuomet įsijungia gynybiniai mechanizmai. Žvelgdami į Jėzaus kelią, kuris yra skausmo ir tikros kančios kelias vykdant ne savo, o Tėvo valią, krikščionys kviečiami paimiti savo kryžių (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.284). Vienas iš palaiminimų kalba apie liūdesį – „palaiminti liūdentys, jie bus paguosti“ (Mt 5, 4). Popiežius Pranciškus sako, kad žmonės, kurie skausmingus dalykus regi ir juos priima į savo širdį „geba pasiekti gyvenimo gelmę ir būti laimingi“ (GE, 76). Tokie žmonės susilaukia paguodos ne iš pasaulio, bet iš Jėzaus ir tuomet gali išdrįsti dalytis kitų kančia ir nustoja bėgti nuo nuo skausmingų situacijų.

Laikas yra neišvengiamas dvasinio augimo elementas. Dvasinei patirčiai, brandai reikalingas laikas, kad būtų įveiktas „atstumas nuo galvos iki širdies“ – nuo suvokimo iki įgyvendinimo. Laikas reikalingas malonės ir atleidimo priėmimui. Laikas reikalingas pakartotiniams dvasios augimo komponentams priimti ir įsisavinti. Laikas reikalingas vidiniams širdies ir gyvenimo pokyčiams subręsti (plg. Клауд, Таунсенд, 2003, p.447-451). Nors Dievo laikas yra *čia ir dabar*, negalima pamiršti ir praeities laiko, kuris dažnai vaidina svarbų vaidmenį dvasiniame augime. Neišspręstos problemos

parodo, kad mūsų sielos dalis „užstrigo“ praeityje. Daugelis dvasinių, emocinių ir santykių problemų turi savo priešistorę. Atleidimui taip pat reikia grįžti į praeitį. P. Scazzero (2007, p.53) kalba apie gyvenimo sulėtinimo dovaną, kuomet turime skirti laiko ne veiklai, bet buvimui su Dievu. Krikščioniški principai, nukreipti į krikščionio jaumus: priėmimas, atleidimas, kentėjimai ir aktualiai išgyventas laikas prisideda prie glaudesnių santykių kūrimo ir palaikymo keliaujant dvasiniame kelyje.

Aptariant visus dvasinio augimo principus, T. Merton (1997, p.47) pastebi, kad yra „natūralu ieškoti paprasto metodo išspręsti visoms dvasinėms problemoms“, bet tuo pačiu primena, kad „nėra jokių paprastų ir veiksmingų formulių, išskyrus tas, kurios pateiktos Evangelijoje, kur jos yra ne žmogaus žodžiai, bet Dievo žodžiai“. Dvasiniame kelyje tikintieji neretai pervertina savo pastangas ir valios jėgą. Tuomet intelekto ir dvasios šviesa kartais gali būti pati svarbiausia gelbstinti kieno nors pašaukimą į šventumą ir netgi krikščionišką tikėjimą, nes valios jėga be tiesos yra neveiksminga, o meilė be tiesos tėra vien sentimentalumas. Krikščioniškas dvasinis augimas yra nukreiptas į esminį ir pamatinį žmogaus poreikį – bendrystę su Dievu. Žmogaus savirealizacija teisinga tik santykiyje su Dievu kaip „Dievo paveikslo ir panašumo“ savyje išpildymas. Dvasinio augimo principai akcentuoja, kad tikėjimo gyvenimas nėra dvasinės praktikos ar maldos būdai, bet bendravimas – atsiliepimas į mus sukūrusio, mylinčio ir atpirkusio Dievo kvietimą. Jie yra paremti gyvu tikinčiojo santykiu su Dievu, kitais žmonėmis ir tikrove, jie pagrindžia krikščioniškąjį augimą ir leidžia išvengti įvairių klaidų ir neigiamų psichologinių pasekmių gyvenime.

II. DVASINIO AUGIMO STEREOTIPŲ VAIDMUO KRIKŠČIONIŠKAME DVASINIAME AUGIME

Bažnyčia jau nuo pirmųjų amžių susidūrė su tikėjimo mokymo klaidomis. Tiek klaidingi krikščioniško tikėjimo supratimai, tiek vadovaujančių Bažnyčios narių dorovė, tiek vidaus nesutarimai darė įtaką krikščionių gyvenimui ir jo idealams (plg. Krikščionybės istorija, 2000, p.86-87). Gnosticizmas, doketizmas, markionizmas, manicheizmas, arijonizmas, pneumatomachizmas, nestorianizmas, monofizitizmas, donatizmas, montanizmas, pelagijanizmas bei kitos erezijos ir jas palaikantys religiniai sąjūdžiai skelbė oficialiajam Bažnyčios mokymui prieštaraujančias pažiūras, kurios stipriai veikė ir tebeveikia autentiško krikščioniško gyvenimą ir jo augimą (plg. Religijotyros žodynas, 1991, p.116-117). Iš vienos pusės tikėjimo klaidos ir Bažnyčios mokymo iškreipimai sukelia daug painiavos krikščionims, iš kitos pusės – jie visada buvo ir yra Bažnyčios mokymo išsiplėtimo ir tikėjimo išmėginimo dalis (plg. Katalikų Bažnyčios istorija, I, 1996, p.39). Įvairios polemikos su tikėjimo nukrypimais brandino tikėjimo sąmonę, sutvirtino krikščionių bendruomenę, ugdė ištikimybę tikėjimo liudijimui (plg. Katalikų Bažnyčios istorija, Id.,1996, p.41-59). Taigi, krikščionio dvasiniame augime tikėjimo klaidas ir nukrypimus galima priskirti prie problemų, kurias reikia įsisąmoninti ir įveikti žengiant šventumo keliu. Reikėtų nepamiršti, kad „vien dėl problemų mes vystomės intelektualiai ir dvasiškai“ (Scott Peck, 2012, p.18). Problemos yra iššūkis, o gebėjimas jas spręsti ir skatina žmogaus dvasinį tobulėjimą. A. Paškus (1987, p.43), vertindamas Vakarų kultūrą, pastebi, kad sekuliarizmo įtakoje susiformavęs psichologinis mentalitetas, nors tiesiogiai ir neneigia krikščionybės tiesų, bet jo „poveikio pėdsakai įsispaudė tikėjimo mokyme, kunigų paruošime seminarijose, pamoksluose, teologijoje, (ypač moralinėje ir liturginėje) ir vienuolių bendruomenėse“. Tokio psichologinio mentaliteto pasekmės pasireiškia ir krikščioniškoje-katalikiškoje mąstysenoje ir laikysenoje: traukiamasis nuo Transcendencijos, vienpusiškas žmogaus pabrėžimas, savęs akcentavimas tikėjime, posūkis į žmogų liturgijoje, šlovinime, slinktis į politiką religijoje, teologijos panaudojimas žmogaus politiniam išsilaisvinimui.

2.1. Dvasinio augimo stereotipų prielaidos ir pavojai

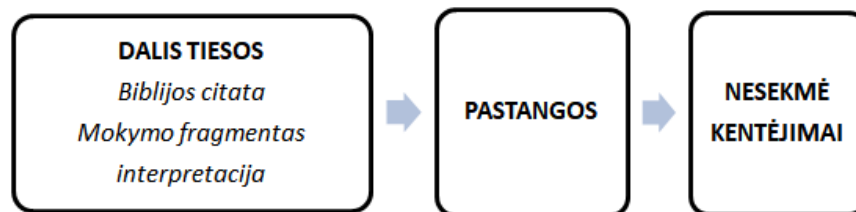
Krikščioniško gyvenimo ir tikėjimo klaidas galima suvokti ir nagrinėti pažinimo, moralės, emocinės ir socialinės sričių perspektyvoje. Klaidos pažinimo srityje labiau yra dogminio pobūdžio. Jos paliečia autentiško krikščioniško tikėjimo esmę ir daro įtaką visam tikėjimui, jo įgyvendinimui.

Moralinės srities klaidos glaudžiai siejasi su pažinimo, bet labiau apima moralės, moralinio įstatymo, sąžinės ir moralių žmogiškų veiksmų, nuodėmių ir dorybių kontekstą. Socialinė sritis labiau fokusuojasi į horizontalų santykių, socialinių normų ir idealų perspektyvą. Emocinė sritis atspindi žmogaus psichikos būklę ir paskutiniu metu yra labai pamėgta dvasinių rašytojų tyrinėjimo sritis (V. Albisetti, A. Grun, J. P. Catalan ir kitų). Neretai autoriai žmogaus problemas tyrinėja ištraukdami tikintįjį iš krikščioniško tikėjimo konteksto (plg. Мак-Артур и др., 2012, p.77). Klaidos pažinimo srityje, nors ir yra dogminės teologijos rūpestis, tačiau turi didelės įtakos krikščioniškam dvasiniam augimui. R. Macaulay ir J. Barrs (2000, p.24) nurodo, kad žmogaus požiūrį į krikščioniškąjį gyvenimą, į tikrovę labiausiai veikia trys pasaulėvaizdžiai: materialistinis, biblinis ir platoniskasis. Dėl materialistinio pasaulėvaizdžio žmonės ieško prasmės kaupdami materialius daiktus, stimuliuodami pojūčius ir jausmus, ieško būdų keistis. Minėti autoriai pastebi, kad Bažnyčia taip pat persiėmė šiuo požiūriu ir, gręždamasi į potyrius taiko mechaninius metodus kovodama su dvasinėmis problemomis, tačiau tie metodai nepadaro krikščionio „dvasingu“, neišsprendžia Bažnyčios problemų, net nepaliečia esminių krikščionio gyvenimo klausimų, o tik atima žmogiškumą, laisvę ir galimybę tikrai augti. Ne metodai, o tvirtas įsitikinimas krikščionybės tiesa ir pasiryžimas pasitikėti pačiu Dievu, Jo klausyti, atnaujinant savo protą Jo žodžio mokymu, gali atnešti kokį nors tikrą ir ilgalaikį pokytį. Kita materializmo atmaina yra pragmatizmas, kai žmogus per daug dirba ir siekia laimėjimų per daug rūpindamasis medžiaginiaisiais dalykais. Kaip materializmo priešingybė platonizmas teigia, kad dvasiniai dalykai yra aukščiau už materialius. Jo idėjos giliai paveikė Bažnyčios požiūrį į dvasingumą. Autentiškas krikščioniškas mokymas aiškiai sako, kad Dievas trokšta, kad žmonės pasiektų pilnatvę kiekvienu savo žmogiškumo aspektu, kasdien vis labiau panašėdami į Jį ir džiaugdamiesi bendryste su Juo, Gyvuju Dievu (plg. Rolheiser, 2017, p.50). Be minėtų klasikinių pasaulėžiūrų šiuolaikinėje postmodernistinėje kultūroje perdėtai pabrėžiamas individualizmas, paplitęs priešiškus Bažnyčiai, o dvasiniam gyvenimui kliudo bausis užimtumas, išsiblaškymas ir nerimas. Popiežius Pranciškus (GE, nr.36-40) atkreipia dėmesį į dvi dar nuo pirmųjų krikščionybės amžių egzistuojančias šventumo klastotes – gnosticizmą ir pelagijonybę, kurios išlieka aktualios ir dabartyje. Gnosticizme iškeliamas protas be tikėjimo ir mokymas be slėpinio – žmogus lieka užsisklendęs savo paties proto bei jausmų imanencijoje. Pelagijonybėje išaukštinama valia be nuolankumo, nuteisinimas savo pastangomis – žmogus žengia į savanaudišką ir elitistinį pasitenkinimą savimi, stokojantį tikrosios meilės Abiem atvejais iš tikrųjų „nesidomima nei Jėzumi Kristumi, nei kitais, bet kuriamas narciziškas ir autoritariškas elitiškumas“ (plg. GE, nr.58). Šiuolaikinis žmogus turi aplaidų požiūrį į nuodėmę, nevengia progų nusidėti, perdėtai pasitiki savo jėgomis ir nevertina Dievo malonių (plg. Martin, 2017, p.37-43). Dvasiniam augimui moralinėje srityje krikščionys autoriai, o žmogaus psichinei sveikatai

neretai ir psichologai kaip kliūtį nurodo moralines ydas, klasikines didžiąsias nedorybes (plg. Scazzero, 2007; plg. Ševcova, 2017; Plett, 2013). D. Rolheiser (plg. 2017, p.58) didelį pavojų išvelgia tikinčiojo vidinėje pusiausvyroje, kai atskiriama religija ir erosas, dvasingumas ir bažnytiškumas, moralė ir socialinis teisingumas, galiausiai šiuolaikinė kultūra nuo krikščioniško jos paveldo. R. Merton (plg. 1997, p.37) dar išskiria fariziejįškumą, „padorų prisitaikymą prie to, kas apskritai laikoma ‚geru‘ toje visuomenėje kur gyvename, kuomet reikšmę įgauna išoriniai padorumo ir respektabilumo ženklai“. Šalia tokių dvasinį gyvenimą ir augimą įtakojančių dalykų kaip sumaištis, aklumas ir silpnumas T. Merton (plg. 1997, p.36) išskiria klaidingą dvasinių dalykų supratimą. Pačios Bažnyčios viduje neretai pastebimas nuovargis, vidinis susipriešinimas, paviršutiniškumas, aiškumo trūkumas (plg. Rolheiser, 2017, p.38-58). Emocinėje psichologinėje srityje tikintis žmogus yra atakuojamas subtilių prietarų, dvasinės energijos nuvertinimo, baisaus užimtumo, inercijos, prigimtinio tingumo, protinio paralyžiaus, godumo patirtims, savimeilės (perdėto rūpesčio savimi), išsiblaškymo, iliuzinio idealizmo ir nevilties su misticizmo, pranašystės skraiste.

2.2. Dvasinio augimo stereotipai psichologinėje perspektyvoje

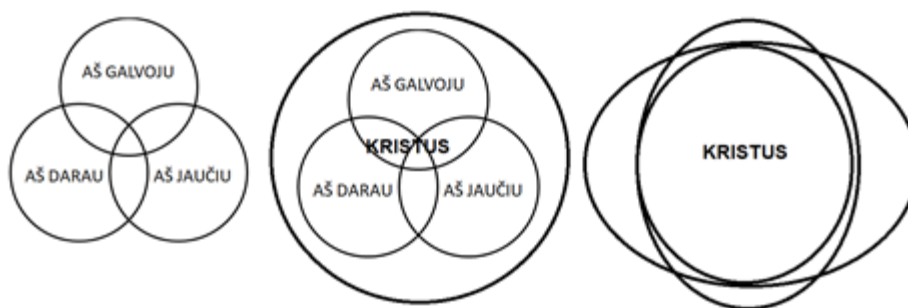
H. Cloud ir J. Townsend (2003) išskiria 12 pagrindinių klaidingų įsitikinimų, kurie sutrikdo emocinio dvasinio augimo procesą, sukelia emocines problemas (tikėjimo krizė, sutrikusi asmens natūrali psichinė emocinė raida, depresija ir kita) ir iškraipo autentišką krikščionišką Bažnyčios mokymą, nors išlaiko religinį kalbos stilių bei remiamasi Biblija. Būtent, dėl minėtų sąsajų su tikėjimu jie tiesiog „limpa“ prie krikščioniškam augimui užsiangažavusio asmens. Aptariami klaidingi tikėjimo įsitikinimai neabejotinai yra pavojingi krikščionio dvasiniam gyvenimui ir augimui. Šio klaidingų įsitikinimų proceso struktūra pavaizduota 7 paveiksle.

7 pav. Klaidingų įsitikinimų schema dvasiniame augime (Šaltinis: Cloud, Townsend, 2001)

Šiuos klaidingus įsitikinimus galima pavadinti tikėjimo stereotipais. Dėl jų paprastumo ir paplitimo kyla daug žalos siekiantiems dvasinio augimo. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad šie klaidingi įsitikinimai palengvina tikinčiojo santykius ir elgseną, tačiau jie visiškai nepaiso asmenų ir situacijų individualumo ir unikalumo (plg. Kodėl verta tikėti stereotipais, <http://psichika.eu>). Stereotipų klaidinga interpretacija

kyla dėl jos tikrovės supaprastinimo ir fragmentiškumo. D. G. Mayers (2000, p.703) nurodo, kad stereotipų atsiradimui ir formavimuisi didžiulę įtaką daro žmogaus pažinimas. Tokio klaidingo įsitikinimo stereotipiškumas yra gynybinė reakcija tikrovės atžvilgiu. Jis patraukia dėl savo paprastumo ir leidimo lengvi prisitaikyti. Stereotipiški klaidingi įsitikinimai dažnai nepasiduoda aiškinimuisi ir vengia kritikos. Dėl krikščioniškos kilmės ir dėl to, kad savyje turi dalį tiesos jie lengvai priimami. Tokie klaidingi tikėjimo įsitikinimai daro įtaką visai žmogaus dvasinei raidai ir augimui. Pastebėta, kad tai labiau pažengusių tikėjimo kelyje krikščionių bėda. Kuo tikintysis daugiau pažįsta Dievą, kuo labiau atsiveria ir gilinaisi į tikėjimo reikalus, tuo jis sužeidžiamesnis. Ištikus nesėkmei ir kentėjimams, krikščionis turi dvi išeitis – suabejoti Dievu arba save kaltinti dėl nepakankamo tikėjimo bei pasitikėjimo Juo. Pirmuoju atveju renkamasi eiti pas psichologą spręsti ištikusių problemų atsietai nuo tikėjimo; antruoju – toliau dėti pastangas tikėjime, kuris nepadedą išspręsti problemų ir susitaikyti su savo padėtimi toliau kenčiant kaltės jausmą (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.10). Klaidingi tikėjimo mokymai ir įsitikinimai atitraukia tikintįjį nuo Dievo paruoštų augimo resursų ir gydymo. Tai nutinka dėl neįsisąmonintų krikščioniško tikėjimo ir dvasinio gyvenimo principų, kurie buvo aptarti ankstesniame skyriuje. Visi 12 klaidingų įsitikinimų suskirstyti į 4 sritis. Šis suskirstymas yra sąlyginis. Aptariama kiekvieno įsitikinimo klaida, jos dinamika, padariniai dvasiniam augimui ir sprendimo galimybės. Kalbant apie dvasinio augimo problemas individo lygmenyje galima išskirti kai kurias vertingas krikščionių pedagoginės psichologijos išvalgas, padedančias į tikėjimo klaidas pažvelgti iš trijų sričių žmogiškosios patirties perspektyvos.

8 pav. Žmogiškosios patirties triada ir dvasinis augimas Kristuje (Šaltinis: ЙОНТ, 2001)

8 paveiksle atvaizduota žmogiškosios patirties triada: pažinimas, emocijos ir veiksmas. Šiuo atveju pirmoji paveikslo schema vaizduoja idealią pusiausvyrą tarp patirties sričių, nors neretai kažkuri iš jų išsiplėčia, didėja arba nyksta. Antroji schema paveiksle vaizduoja Jėzų Kristų krikščionio patirties centre. Šie patirčių apskritimai taip pat galėtų kisti priklausomai, kiek Kristaus krikščionio gyvenime veikia jo pažinimą, emocijas ar veikimą (plg. ЙОНТ, 2001, 272-273). Galiausiai dvasinio augimo ir tobulėjimo

tikslas atsispindi trečioje paveikslo schemoje. Klaidos dvasinio gyvenimo kelyje gali būti suprantamos kaip pusiausvyros nebuvimas tarp minėtų žmogiškosios patirties sričių, kai tikinčiajame vyksta kova tarp mąstymo, vertybių sistemos ir veikimo.

2.3. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su krikščionio pažinimu ir apsisprendimu

2.3.1. Teisingas pasirinkimas ir dvasinis augimas

Egzistuoja klaidingas įsitikinimas teigiantis, kad pakanka tik padaryti teisingą sprendimą – vieną kartą apsispręsti ir krikščionis ims dvasiškai augti. Šis mokymas „tiesiog pasakyk ne“ ydoms, narkotikams, problemoms – yra ne krikščioniškas, bet tiesiog žmogiškas noras patikėti savo valios galia. Žmonės yra nepajėgūs „tiesiog pasakyti ne“, bet nuolat neišpildo savo apsisprendimų. Apaštalas Paulius sako: „aš darau tai, ko nenoriu“ (Rom 7, 15). Taigi, šis beprotiškas įsitikinimas sako, kad tikintysis priims teisingą sprendimą, jis dvasiškai paaugs (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.96). Biblijoje iš riesų daug kalbama apie pasirinkimo svarbą. Kodėl tad mes negalim augti dvasiškai vien valios jėga? Daugelis krikščionių yra įsitikinę, kai mes apsispręsimė ir keisimė savo elgesį, pasikeis ir emocijos. Jie mano, kad padarius sprendimą – norime to ar ne – mes būtinai imsime to, kas mums gera. Kartais tai suveikia, bet dažniausiai pirminis noras elgtis teisingai užgesta ir žmogus atsiduria toje pačioje vietoje, kur pradėjo ar net prastesnėje padėtyje. Kliūtimi įvykdyti teisingą pasirinkimą dažnai trukdo obsesinių būsenų sindromas – kuomet žmogus nežiūrint į jokių pažadus, pasižadėjimus žmonėms, Dievui ar sau pačiam, vis įpuola į tų pačių būsenų ciklą (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.96). Bet gi dvasinis augimas neįvyksta vien dėl mūsų apsisprendimo už Dievą. Šventasis Raštas moko, kad žmogaus intelektas, valia, jausmai neatsiejami nuo jo visos asmenybės – „mylėk Viešpatį savo Dievą visa širdimi, visu protu, visomis jėgomis“ (Mt 22, 37). Dažnai trūksta tos integracijos – ir visi mūsų sprendimai būna neilgalaikiai, nes protas ir širdis nedalyvauja kartu sprendime. Dievas atmeta tokį susidvejinimą: „ši tauta šlovina mane lūpomis, o jos širdis toli nuo manęs“ (Mt 15, 8). Jei mes nepripažinsime konflikto, atmestoji dalis visada trukdys apsisprendimui (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.97). Taigi, mūsų protas, siela ir širdis dažnai konfliktuoja vienas su kitu, bet mes nenorime gilintis į šį vidinį konfliktą. Net jei mes ir žinome, kas yra teisinga ir kokios yra tikrosios vertybės, mūsų širdies gilumoje įsišaknijusi meilė ir prisirišimas žmonėms arba daiktams, priešinasi mūsų vertybėms. Štai kodėl Biblija ragina mus keistis viduje, o ne vien priimti teisingus sprendimus. Krikščionis yra kviečiamas į dvasios neturtą, kurio pagrindas yra vidinė laisvė, padedanti atsižadėti įvairų pririšimų ir savanaudiškų, savininkiškų siekių (plg. Martin, 2017, p.261).

Jėzus kvietė pakeisti charakterį iš vidaus, nes „geras žmogus iš gero lobyno iškelia gera, o blogas iš blogo lobyno iškelia bloga“ (Mt 12, 35). Viduje glūdintis charakteris nusprendžia ką mes galiausiai pasirinkime. Jei širdyje yra likę neišspręstų problemų, jokios pastangos priimti teisingą sprendimą neduos teigiamo rezultato. Mes turime išsiaiškinti su tuo, kas slypi mūsų viduje ir įtakoja mūsų pasirinkimą (plg. Bloom, 2010, p.68). Tai kaip šiuo atveju su dvasiniu augimu? Jei teisingas sprendimas nepadedą dvasiškai augti, kas tada jam padeda? Reikia suprasti, kad geri sprendimai reikalingi augimui, bet nėra nepakankami. Dvasinis augimas – tai teisingo pasirinkimo, jėgų pasirinkimui ieškojimo ir blogio savyje nugalėjimo derinimas (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.99). Nuo teisingo pasirinkimo iki pokyčio dvasiniame gyvenime ilgas kelias: nusižeminimas ir atsivėrimas prieš Dievą ir Bažnyčią prašant palaikymo, savo giliausių sielos aspektų išpažinimas, mokymasis patikėti Šventąja Dvasia, atskleidžiančią mums tai, kas kliudo mūsų dvasiniam augimui (plg. De Martini, 1986, p.132). Biblija neleidžia mums praslysti paviršiumi, ji reikalauja chirurginės intervencijos, kuri pasiektų sielos gilumą, apnuogintų paslėptus jausmus ir troškimus. Jei žmogus nepasikeičia iš vidaus, jis išvis nepasikeičia. Gavęs šią malonę, jis gali pamatyti kaip palaipsniui ima norėti to, ko nori Dievas ir jo valia ima sutapti su Dievo valia (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.102). Tai nėra tik apsisprendimas gerai elgtis su žmonėmis, tai tikras noras. Tik reikia prisiminti, kad teisingas sprendimas yra ne dvasinio augimo priežastis, bet rezultatas, tai Šventosios Dvasios vaisius (plg. Gal 5, 22). Atsisakę puikybės, kad mes patys galime priimti teisingą sprendimą – esame raginami pripažinti savo dvasinį vargingumą ir tai, kad tik Dievas gali mus perkeisti (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.102). Žmogus kai ką gali pats – išpažinti savo nuodėmes, atsisakyti idėjų, kad gali pats save išgelbėti, patikėti Dievui savo silpnumą, prašyti pagalbos išpažinti savo trūkumus, atgailauti, išsiaiškinti dėl savo poreikių ir leisti kitiems žmonėms jais pasirūpinti, atlyginti padarytas žalias, atleisti, naudoti savo talentus, ieškoti Dievo, ieškoti teisybės ir mylėti kitus. Visi šie sprendimai siūlo nuolankumą ir silpnumą, jie padeda susitelkti ne į tai, kad pasidarytume geresniais, bet kad užsiimtume savo problemomis. Tai gali atvesti į sėkmę, kai tuo tarpu bandymai tapti geru yra pasmerkti nesėkmei. Toks pasirinkimas paremtas mūsų nuodėmingumu ir nepakankamumu, o ne mūsų sugebėjimu priimti Dievui patinkančius sprendimus. Todėl vietoj pastangų priimti teisingus sprendimus, reikia išpažinti prieš Dievą savo nepajėgumą juos priimti, tapti nuolankiam, nepakankamam ir prašyti Dievo pradėti mumyse dvasinio augimo procesą.

2.3.2. Tiesos pažinimas ir dvasinis augimas

Egzistuoja klaidingas įsitikinimas, kuris sako, kad Biblijos studijavimas, studijos, religinių dalykų išmanymas – „tiesos pažinimas“ pats savaime veda į dvasinio gyvenimo augimą. Ši idėja labai populiari krikščionių tarpe. Neretai įvairių dvasinių autoritetų skelbiama – kad išspręstum savo dvasines ir emocines problemas, pakanka tik geriau įsiskaityti į Bibliją, įsiklausyti į bažnyčios mokymą. Remiamasi evangelija – „jūs pažinsite tiesą ir tiesa jus padarys laisvus“ (Jn 3, 32). Biblijos tiesų pagrindu sukuriamos ištisos sistemos, kuriose studijos ir tiesų atradimas tampa panacėja nuo visų negalių. Iš pirmo žvilgsnio pilnai protingas mokymas. Ką daugiau gali krikščionis studijuoti jei ne Bibliją? Ar ne eretiška evangeliniam krikščioniui iškelti klausimą, ar mums pakanka vien Biblijos? Jie sako: „jei aš pažinsiu Dievo tiesą, aš pasveiksiu“. Klaida slypi krikščionių įsitikinime, kad Biblijos skaitymas pats sau yra Dievo skirta vienintelė priemonė įveikti emocinėms ir dvasinėms problemoms. Ši klaida turi ilgą istoriją, juk dar vienas iš Jobo draugų įtikinėjo jį, kad jo kentėjimai pasibaigs, kai tik jis supras tiesą ir susitaikys su ja. Net Dievas griežtai pasmerkė jo draugus taip neteisingai jį guodusius. Jonas evangelijoje kalba: „tyrinėkite Raštus...“ (Jn 5, 39). Žydų Rašto aiškintojai tiek paniro į pedantišką Raštų tyrinėjimą, kad net neatpažino To, apie kurį jie skelbė. To, kuris galėjo jiems parodyti kelią į dvasinį gyvenimą, kur jie būtų buvę išgydyti. Tai nereiškia, kad dvasinis augimas gali apsieiti be Dievo Žodžio, o tik tai, kad Biblijos studijavimo nepakanka. Pats Šventasis Raštas sako mums, kad studijavimo neužtenka tam, kad mus atvesti prie sveiko krikščioniško gyvenimo, nes pati savaime tiesa nieko negelbsti. Juk patys fariziejai suvokė tiesą, bet jiems trūko santykio su Dievu ir žmonėmis. Problemos esmė – atsiskyrimas nuo Dievo ir žmonių, nes dvasinio gyvenimo prasmė yra susitaikinime su Dievu, artimoje bendrystėje su Juo (pl. 2 Kor 5, 18-19), o po to tokie pat santykiai su artimaisiais ir aplinka (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.116). Bažnyčios mokymas nuolat kalba apie tai, kokie gyvybiškai svarbūs dvasiniam augimui yra santykiai su Dievu, bet apie tai kalba ir daugelis įvairių pseudokrikščioniškų mokymų. Jie kalba apie gydančią maldos galią ir Biblijos studijas, tačiau viskas susiveda į Biblijos studijavimą ir iš jo kylančius santykius su Dievu. Jie užmiršta Biblijos esmę – žinią apie įsikūnijimą, kad Dievas priėmė žmogiškąją prigimtį, kad padėtų suvokti Jo malonę (plg. . Клауд, Таунсенд, 2001, p.117). Dievui reikėjo tapti žmogumi, kad suartėtų su mumis ir Jis nuo tada lieka kūniškame pavidale savo Bažnyčios, sakramentų dėka ir ypač eucharistijoje. Taigi, mes Dievo malonę jaučiame ne tik Biblijos studijavimo procese, bet ir prisiliesdami prie Jo (plg. 1Jn 4, 20; 1 Pt 4, 8-10). Kad tiesa paliestų krikščionio dvasinį augimą, išgydymą, ji turi paliesti žmogiškus santykius: buvimą vienas su kitu, palaikymą, guodimą, verkimą kartu vienas su kitu, nuodėmių išpažinimą vienas kitam, formavimą vienas kito (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.118). Visi šie

santykių elementai yra būtini sielos augimui ir persikeitimui (plg. Ef 4, 15-16). Įsitikinimas „pakanka tik pažinti tiesą ir dvasiškai paaugsiu“ natūraliai prieštarauja bibliniam mokymui apie augimo galimybę įsijungiant į Kristaus Kūną. Negalima skaityti Biblijos ir toliau save įtikinėti, kad to užtenka – Biblija pasiunčia mus pas Jėzų, liepia sueiti į santykį su Juo ir jo tauta (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.118). Jokūbo laiškas sako: „Būkite žodžio vykdytojai, o ne vien klausytojai, apgaudinėjantys patys save... darbo vykdytojas bus palaimintas už savo darbą“ (Jok 1, 22.25). Tai raginimas padėti Bibliją į šalį ir padaryti kas joje sakoma. Jėzus taip pat sakė „Kam vadinate mane: ‚Viešpatie, Viešpatie‘, o nedarote, ką sakau?!.. Kas klauso mano žodžių, bet jų nevykdo, panašus į žmogų pasistačiusį namą be pamato, tiesiog ant žemės“ (Lk 6, 46.49). Š. Augustinas po ilgų ieškojimų, po dviejų atsivertimų – proto ir širdies, paliudijo; „vien žinojimas mūsų neišgelbės“ (plg. Rolheiser, 2017, p.263). Kai žmonėms yra siūloma savo emocines problemas išspręsti vienos ar kitos Biblijos eilutės pagalba – taip jie yra skatinami tapti žodžio klausytojais. Bet tikras išgydymas ateina tik per santykius. Studijuodami Bibliją žmonės gali įsitikinti, kad ji tai ir ragina padaryti – kartais net per psichologą ar savipagalbos grupę: imtis atsakomybės už tai, kas slepiasi sielos gelmėje, iškelti tai į šviesą, apverkti praeitį, susitaikyti ir mokytis santykių, pasipriešinti blogiui, išreikšti savo jausmus, išpažinti savo nuodėmes (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.120). Tikrasis charakterio pasikeitimas įvyksta dėka tiesos vykdymo, o ne pasyvaus jos studijavimo. Žmonės, aktyviai dalyvaudami savo charakterio išgydymo ir pasikeitimo procese atlieka sunkų darbą, dažnai net atsižadėdami savęs. Nereikėtų jų apriboti vien tik tiesos ieškojimu ir studijavimu paskaitose ir pamoksluose Tik Dievo mokymo įgyvendinimas, o ne grynos žinios išlaisvina mus.

2.3.3. Dvasinio augimo samprata

Egzistuoja klaidingas įsitikinimas, kuris teigia, jog dvasinis augimas vieną kartą pasibaigs ir aš tapsiu tobulas. Taip galvojančios nesuvokia emocinio ir dvasinio augimo esmės. Kalba čia neina apie depresijos nugalėjimą ar temperatūros sumažinimą – dvasinio augimo problematika ir pats procesas slypi giliau. Žmogus per nuodėmę daug ką prarado, todėl dvasinio augimo kelyje reikia daug ką susigrąžinti emociniame lygmenyje: sugebėjimą užmegzti intymius emocinius ryšius, sugebėjimą pasipriešinti blogiui kituose, sugebėjimą atsisveikinti su idealiuoju „aš“ ir pakeisti jį tokiu, koks esu su klaidomis ir netobulumais, bet vis tiek mylimas Dievo (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.46). Kitais žodžiais tariant, išgydymas yra pašventinimo, dvasinio augimo procesas, kurio viena iš užduočių susigrąžinti žmoguje tą Dievo paveikslą ir panašumą (plg. 1 Jn 3, 2). Jėzų domino ne tik dvylikos mokinių mokymas dvasinio augimo srityje, bet ir paleistuvės sugautos svetimaujančios situacija (emocinis augimas). Įsitikinimas „vieną

kartą tai įvyks“ reikalauja susikoncentruoti į konkrečią užduotį, į rezultatą užuot mąščius apie pačią kelionę ir kaip einama į tikslą. Tai veda į pedantišką tobulumą, kuomet tikslo siekimas tampa varginančiu, nepakeliamu – tai panašu į Mortos pavyduliavimą evangelijoje, kuomet ji Jėzaus artumą iškeičia į atitinkamų užduočių, svetingumo vykdymą (plg. Lk 10, 40). Meilė kaip bendrystės su Dievu ir žmonėmis, kaip krikščionybės ir mūsų gyvenimo tikslas, nustumiama į šalį. Vadovaujantis šiuo įsitikinimu, pirmiausia nuvertinamas atleidimas, nes iš tikinčiųjų pavagiamas laikas bandymams ir klaidoms, rizikingiems pasirinkimams ir mokymuisi kuris taip reikalingas augimo kelyje (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.49). Toks užbaigtumas krikščionių nukreipia į puikybę ir savęs pakankamumą dvasiniame augimo kelyje. Dvasinio ir emocinio augimo tikslas nėra tapti tobulam, bet vis giliau suvokti save, savo silpnybes, nuodėmes ir poreikius, vis aiškiau matyti, kaip mums reikalingas išgelbėjimas (plg. Žyd 2, 3; Клауд, Таунсенд, 2001, p.51). Daugelis krikščionių, remdamiesi Mt 5, 48 eilutėje esančiu Jėzaus raginimu būti tobulais bando tai įgyvendinti praktikoje, tačiau graikų kalbos žodis „teleios“, dažniausiai verčiamą kaip „tobulas“, iš septynių reikšmių turi ir „brandus“, „pilnutinis“ (plg. Greek-english lexicon, 1989, p.243). Tą patį žodį naudoja ir apaštalas Paulius, kai rašo: „Tas, kuris yra tobulas (teleios), taip turi mąstyti“ (Ef 4, 13). Dievui nereikalingi perfekcionistai, bet brandūs žmonės. Sąžiningas žmogus negali nejausti savyje dvasinio neturto. Ir jei krikščionis, kuris tikėjo, jog vieną kartą jis pasidarys tobulas darbaus metų metais ir jo netobulumas jį ištikis netikėtai, jis puls į neviltį. Regresija dvasiniame gyvenime yra augimo dalis (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.51). Tai norma. Kyla klausimas – o kaip tada su krikščioniško augimo tikslu? Ar iš vis įmanomas progresas jo augime? Taip. H. Cloud ir J. Townsend (plg.2001, p.52) nurodo keturias sritis – dvasinio augimo šakas dvasinėje kelionėje: prisirišimas (sugebėjimas duoti ir gauti meilę), ribos (aiškus savo atsakomybės suvokimas), gėrio ir blogio išskyrimas (sugebėjimas priimti ir teikti atleidimą) ir savarankiškumas (sugebėjimas nešti suaugusiojo atsakomybę). Brandus tikintysis gali pasiekti išminties ir patirties šiose srityse. Jis gali laimėti daug mūšių, nors jo gyvenimo kova nebaigta. Galutinis šios kelionės tikslas – mylėti ir būti mylimam.

2.4. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su krikščionio valios pastangomis

2.4.1. Pareigos ir dvasinis augimas

Krikščioniško gyvenimo tikslas yra pamilti Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela, visomis jėgomis, o savo artimą – kaip save patį (plg. Mt 22, 37-40). Krikščionio gyvenimo esmė laisvame apsisprendime. Tikroji krikščioniška laisvė – daugiau nei laisvė nuo įstatymų. Tai laisvė pasirinkti savo gyvenimo kelią,

laisvė nuo baimės, kaltės ir teisimo dėl neteisingo pasirinkimo, laisvė rinktis meilės kelią, o ne visą gyvenimą slapstytis nuo kaltės (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.75). Laisvė ateina per malonę. Taigi, žmogus, atsisakęs Dievo plano meilės ir pasitikėjimo santykių pagrindu, yra nuodėmės vergas – „aš net neišmanau, ką darau, nes darau ne tai, ko noriu, bet tai, ko nekenčiu“ (Rom 7, 15). Kodėl mes nedarome to, kas mums gerai, kas pataisytų mūsų gyvenimą? Todėl, kad nuo pat pradžių gimstame su prigimtaine nuodėme ir esame nuodėmės ir mirties vaikai (plg. KKB, nr.418). Žmogaus pastangos neišvaduoja jį iš įstatymo valdžios ir tik patikėjęs Kristumi ir jį išpažinęs Gelbėtoju tampa laisvas nuo kaltės (plg. 2 Kor 5, 21). Bet praktikoje ir emociškai liekame įstatymo valdžioje – mes ir toliau jaučiame tokius jausmus ir darome tokius darbus lyg nuodėmė panaikintų meilę (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.75). Krikščionys yra nuplauti Jėzaus krauju vieną kartą ir visiems laikams (plg. Žyd 9, 12) – jie yra laisvi ir gali veikti iš meilės. Dievui labai svarbi žmogaus motyvacija. Dievas iš žmogaus laukia tokio pat atsakymo – meilės, o ne prievartos, pareigos jausmo (plg. 1 Kor 13, 1-3). Jei tikintysis daro kažką dėl to, kad tai laiko savo pareiga, nes kitaip pasijaus kaltu, nepriimtinu – geriau reikėtų patausoti jėgas. Reikia pajauti ir atskirti laisvę nuo pareigos. Tik gavęs laisvę, krikščionis gali laisvai reikšti savo meilę. O kol jis iš baimės ar kaltės jausmo lieka pareigos-įstatymo nelaisvėje, jis nepasiruošęs mylėti. Vergai nepažįsta laisvės, ją žino tik sūnūs ir dukros. Jei nelieka pareigos jausmo, kas tada išlaiko paklusnume Dievui? Biblija turi trigubą atsakymą: Dievo meilė (plg. Rom 2, 4; Ef 4, 30), mūsų meilė ir sutvirtėję ryšiai Kristaus Kūne – Bažnyčioje (plg. Mt 7, 12), nenoras likti nuodėmės situacijoje. Taigi, nėra trečio kelio – arba gyvenimas, statomas ant sąžinės, meilės, atsakomybės, atleidimo, šventėjimo, arba mirtis, kur viskas statoma ant apgaulės, izoliacijos, neatsakingumo, teisimo, stagnacijos (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.80). Tai suvokus krikščioniui turėtų prasidėti naujas, į gylį vedantis gyvenimas. Nors ir prieš tai jis jau laikė save krikščionimi, bet jo gyvenime lyg viskas stovėjo vienoje vietoje ir bet kokios pastangos pakeisti savo gyvenimą patirdavo nesėkmes. Tai vis dėl neteisingos motyvacijos, paremtos ne meile, o pareigos jausmu – tiksliau baime, kaltės jausmu ir nepasitenkinimu (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.80). Apie tai Jėzus kalba palaiminimuose – „palaiminti dvasingieji vargdieniai“ (Mt 5, 3) ir „palaiminti alkstantys ir trokštantys teisybės“ (Mt 5, 6). Šie palaiminimai nukreipia nuo minėto „stenkis-stenkis-stenkis“, leidžia įgauti teisingos motyvacijos ir pokyčių, nes atsitraukiama nuo savęs ir ieškoma santykio su Dievu ir kitais gilumo – meilės. Teisingai suprastos pareigos nesako: „daryk tai, nes kitaip būsi blogas“, bet – „daryk tai, nes kitaip patirsi nuostolių“ (plg. 1 Kor 3, 15). Pareigos pateikia tam tikrą standartą, su kuriuo mes galim lyginti tai, ką darom, tai lyg svarstyklės mūsų kelyje (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.81). Jos parodo kokioje srityje mes turime paaugti, pasikeisti (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.81). Artikę neatitikimą tarp to, kas esame ir kuo turėtume būti, mes kreipiamės pagalbos į Dievą, kad jis atvestų mus

į tikslą. Mes neturime vis trauktis nuo Jo, jausdami, kad dar nepasiekėme dvasinio tobulumo, mums nereikia pasimesti ir slėptis dėl neatliktų pareigų. Įstatymas per meilę nukreipia mus atskleisdamas, kur link mums reikia judėti (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.81). Tikroji problema slypi ne mūsų elgesyje, bet tai kad jis atskleidžia mūsų iškreiptą santykį su Dievu, mūsų izoliaciją nuo Dievo ir žmonių (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.82). Juk Jėzaus išgelbėjimo esmė yra tame, kad mes iš nusigręžimo nuo Dievo esame sugražinami į bendrystę su Juo. Kaip turėtų atrodyti gyvenimas laisvas nuo pareigų jungo, nuo įstatymo spaudimo – gyvenimas bendrystėje su Dievu? Santykių lygyje laisvė reiškia laisvę mylėti. Nors niekas negali priversti ar liepti mylėti, tačiau žmogaus gyvenimas be meilės yra tuščias. Meilės laisvė leidžia įvykti tikram susitikimui (plg. Rupnik, 1999, p.58). Meilės perspektyvoje savo netobulumus mes matome kaip rimtą problemą. Mylėdami ir kituose įžiūrime pirmiausia laisvę, net laisvę klysti ir meilė mus skatina atvirai ir be teisimo nurodyti artimui jo klaidas. Meilės, o ne įstatymo šviesoje esame atviri malonei, kuri neteisdamą apsaugo mus nuo pasitraukimo į bergždžią gynybą. Meilės dėka susimąstome apie savo paklusnumo kokybę ir savo atsakomybę. Mūsų atgaila tada būna nukreipta į kažką geresnio – norą kitokio gyvenimo, kitokio santykio su kitais.

2.4.2. Elgesys ir dvasinis augimas

Egzistuoja klaidingas įsitikinimas, kuris iškelia į pirmą vietą veiksmą žmogaus dvasiniame gyvenime. Pirmiausia tikintis žmogus turi pakeisti elgesį, o po to pasikeis ir emocijos. Pavyzdžiui, kad nugalėtų depresiją tikintysis turėtų pirmiausia elgtis kaip laimingas žmogus ir galvoti pozityviai; pykčio kamuojamas žmogus, turėtų demonstruoti gerumą ir panašiai. Šiam įsitikinimui nemažai įtakos daro biheviorizmas, kuris tvirtina, kad mūsų poelgiai gali daryti įtaką mūsų emocijoms. Žinoma, krikščionys turi vienas kitą sergėti, skatinti mylėti ir daryti gerus darbus (plg. Žyd 10, 24). Problema – ne geruose darbuose, bet vaidmenyje, kuris jiems priskiriamas, nes šiuo atveju sumaišomos šaknys ir vaisiai. Krikščioniškas mokymas sako, kad veiksmai yra dvasinio pasikeitimo vaisius, o ne atvirkščiai (plg. 2 Kor 3, 18). Pozityvus elgesys – ar tai būtų kova su blogais įpročiais, ar tai būtų labdaringa veikla – turi kilti iš Dievo mūsų širdyse vykdomo perkeitimo proceso (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.26). Tai nevyksta akimirksniu – prieš tai vyksta žmogaus raida: formuojasi prisirišimai-priklausomybės, atskirumas, ribų suvokimas, gėrio ir blogio pajauta, savarankiškumas – ir čia dažniausiai žmogus susiduria su traumomis, čia susiformuoja įvairios emocinės ir dvasinės problemos, kurios vėliau tampa netinkamų, destruktivių poelgių priežastimi (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.27). Žinoma, žmogus yra atsakingas už tai, ką jis daro, tačiau pirmiausia jis turi suvokti to priežastį – Jėzus kviečia išvalyti taurių

vidų ir tada išorė bus švari (plg. Mt 23, 26). Tai nelengvas kelias. Elgesys yra sielos barometras, kuris rodo pasikeitimus, bet nėra tų pasikeitimų priežastis – „geras medis negali duoti blogų vaisių, o netikęs gerų... pažinsite juos iš vaisių“ (Mt 7, 18.20). Kaip galima išspręsti šią dvasinio augimo kliūtį? Čia gali pagelbėti trys dalykai: malonė, tiesa ir laikas. Malonė yra tai, kad mes esame priimami (Dievo, Bažnyčios, bendruomenės, šeimos) nepriklausomai nuo to, kas esame ar ką darome. Santykiai, statomi ant malonės pagrindo yra emocinio ir dvasinio augimo gyvybinis skeletas (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.28-29). Tiesa kaip santykis su tikrove teikia informaciją, kuri yra būtina gyvenimui, ji pažadina tikintįjį priimti atsakomybę vienoje ar kitoje srityje, pasipriešinti nuodėmei, skatina mokytis naujų įgūdžių (plg. Альбисетти, 2001, p.125). Laikas – tai inkubatorius, kuriame malonės ir tiesos dėka bręsta vaisius, jis suteikia galimybę įsisavinti būtinas augimui tiesas (plg. P. Scazzero, 2007, p.35). Malonė ir tiesa per Jėzų teikiama mūsų dvasiniam augimui (plg. Jn 1, 17). Kitas pavojus laikantis šio klaidingo įsitikinimo yra veidmainystė ir galiausiai ją lydintis nusivylimas (plg. Mt 23, 25-26). Dievui rūpi pasiekti mūsų problemos gelmę. Tikintis žmogus, specialiai nusiteikęs elgtis pozityviai yra panašus į aktorį, kuris įtraukia aplinkinius į savo „žaismą“, bet tai išorė, nepaliečianti vidaus ir atnešanti tik nusivylimą. Pats žodis „krikščionis“ yra nuoroda į žmogų, kuris gali išsigelbėti tik suvokdamas ir įsisąmonindamas, kad be Dievo pagalbos jis negali susikurti savo gyvenimo (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.31).

Šis klaidingas įsitikinimas uždeda per didelę našta pačiam žmogui atmesdamas Jėzaus išgelbėjimo darbą, atliktą dėl žmonių. Katalikų Bažnyčia šiuo atveju sako, kad „tinkamai atsiliepti į Dievo meilę vien savo jėgų žmogui nepakanka“ (plg. KBK, nr.2090). Teisinga pozicija išvengiant šio požiūrio pavojų nėra tikinčiojo buvimas pasyviu stebėtoju savo dvasiniame gyvenime, bet pačiam vadovauti savo jausmams, mintims ir poelgiams.

2.4.3. Motyvacija dvasiniame augime

Šis klaidingas įsitikinimas sako, kad svarbu teisingai elgtis, o ne kodėl turėtum taip elgtis. Krikščionio elgsenoje svarbiausia „klusnumas dėl klusnumo“ . Bibilja teigia, kad tikintysis privalo paklusti dėl to, kad Dievas laimina tokias pastangas nepriklausomai nuo jų priežasties, skatinančios tai daryti. Nesvarbu, kad širdies gilumoje jūs žinote, kad paklūstate tik iš baimės būti paliktu ar kažkieno akyse pasirodyti blogu. Nesvarbu ar klusnumo aktą lydi apgailėstavimas arba kaltės jausmas –užsiskaito tik patys darbai. Koks protingas šis nuklydimas – juk labai svarbu būti ne Žodžio klausytojais, bet vykdytojais? Argi mūsų elgesys neatspindi mūsų dvasinės būsenos? Bet mums žinomi ir žmonės, kurie protingai teisina savo nuodėmingą elgesį: „mane privertė tai daryti“; „aš – aplinkybių auka“; „žmogui su

mano praeitimi tai buvo neišvengiama“; „aš nieko negaliu su savimi padaryti“; „velnias man pašnabždėjo“; „žinotumėte, kokios dabar spūstys keliuose“...Tokie žmonės paprastai bėga nuo atsakomybės, bando pasiteisinti ir kaltina kitus. Biblinis paklusnumas pirmiausia reikalauja įsiklausyti į Dievą, Jo paliepimus ir atsakyti į tai. Šis paklusnumas visada turi konkretų tikslą – tam tikrų santykius su Dievu ir tai, kas neleidžia nustoti augti (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.107). Bažnyčia aiškiai sako, kad žmogaus veiksams visada yra svarbu ne tik pats veiksmas, bet ir aplinkybės ir intencija. Ypač intencija, kuri yra esminis elementas, lemiantis moralinę veiksmo vertę, ji kyla iš laisvos valios ir nustato veikimo tikslą (plg. KBK, nr.1752). Ką bloga neša toks mąstymas? Toks įsitikinimas pakeičia tikrą nuolankumą į savęs paaukojimą, kėsina į žmogaus asmenybės vientisumą – viduje vyksta skilimas (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.108-109). Tai atsisakymas būti atsakingu už savo elgesį ir savo nusiteikimą, kuomet svarbiau įtikti baimę keliančiam autoritetui – Dievui, tėvams, sutuoktiniui. Nustoję klausti ir aiškintis liekame prie nebrandaus nesąmoningo pasirinkimo ir nesusiformavusios atsakomybės (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.111). Net Biblijoje klausimas „kodėl?“ sutinkamas virš 400 kartų – kuomet net pats Dievas kelia šį klausimą, kad priverstų žmogų susimąstyti (plg. Pr 4, 6); Jėzus daug kartų atsakinėja į jam iškeltus klausimus (plg. Mt 9, 14;17, 19; 26, 8) žinodamas, kad tokia informacija padeda tikintiesiems siekti didesnės atsakomybės. Reikėtų saugotis autoritetų, kurie reikalauja greito ir besąlyginio paklusnumo. Įsitikinimas „klusnumas dėl klusnumo“ skatina melą, neigia puolusią žmogaus prigimtį, nuvertina Kryžiaus vertę mūsų gyvenime neleisdama veržtis į dvasinę brandą klaidų ir bandymų keliu. Yra geresnis kelias – leisti sau aiškintis savo vidinius troškimus ir konfliktus, susijusius su viena ar kita situacija, taip galima išgyventi didesnę laisvę bei autonomiją, gauti galimybę prisiimti atsakomybę už savo elgesį ir įgyti tikrą laisvę Kristuje.

2.5. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su išorine įtaka

2.5.1. Praeitis ir dvasinis augimas

Egzistuoja įsitikinimas, kuris sako, kad kas buvo praėjo ir dabar viskas nauja, tad reikia pamiršti praeitį ir judėti toliau. Praeitis visai neturi įtakos dabartinei situacijai. Neretai pasiremiama Dievo užmoju – „štai aš visa darau nauja“ (Apr 21, 5) arba krikščionio situacija – „taigi, kas yra Kristuje, tas yra naujas kūrinys. Kas buvo sena – praėjo, štai atsirado nauja“ (2 Kor 5, 17). Žmonių gyvenimas yra skirstomas į praeitį, dabartį ir ateitį. Bet Dievas į mūsų gyvenimą žiūri iš amžinybės perspektyvos, kur nėra nei praeities, nei ateities, tik dabartis. Iš amžinybės perspektyvos viskas sueina į dabartį: žmogaus nuodėmės patirtis, neišgydytos meilėje traumos, neišverktas skausmas. Visa ši patirtis ir gyvenimas nebelieka vien

praeitimi ar dabartimi, bet ir amžinybe. Biblija nuolat ragina iškelti į Dievo malonės, tiesos ir atleidimo šviesą tai, kas slypi mūsų sieloje: skausmą, santykius, įpročius, troškimus ir baimes (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.56). Tad patarimas palikti praeitį ramybėje yra destruktivus ir prieštaraujantis Biblijai, nes draudžia iškelti į šviesą visa tai, kas slypi mūsų sielos tamsoje, jis užkerta kelią Dievo malonei prisiliesti prie žmogaus žaizdų. Pirmiausia reikalinga išpažinti savo nuodėmes ir atleisti kitiems prieš mus nusidėjusiems taip atstatant ankstesnes emocijas ir santykius, kad jie neįkalintų mūsų emociniame ir dvasiniame kalėjime (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.59). Išpažintį ir atgailą dėl nuodėmių lydintis sielvartas gali išvesti iš liūdesio ir yra palaimintas – vedantis į laimę: „palaiminti liūdintys – jie bus paguosti“ (Mt 5,4). Be to, kad džiaugsmingai gyventume dabartyje, kad galėtume žengti į priekį, reikia išsilaisvinti iš destruktivių nuodėmingų elgesio modelių, kilusių iš praeities (plg. Scazzero, 2012, p.96). Pavyzdžiui, šeimos elgesio modeliai iš praeities dažnai pasireiškia santykiuose nebūtinai juos suvokiant – tai įvairūs ankstyvoje vaikystėje mumyse įrašyti įsitikinimai, lūkesčiai, konfliktų sprendimas ir kiti „scenarijai“, kurie daro įtaką dabartiniams santykiams, elgsenai ir savigarbai (plg. Scazzero, 2012, p.100). Žvilgsnis į praeitį nušviečia dabartį, bet tai skausminga. Dvasiniame gyvenime ši užduotis būtina – grįžti atgal, kad galėtume žengti į priekį. Šalia šio pavojaus yra ir kitas fariziejiškas kraštutinis – praeities sureikšminimas, kuomet praeities patirtis yra romantizuojama, laikoma išskirtine bei matoma pro „rožinius akinius“ nesilaikant tiesos ir meilės principų, reikalaujančių sąžiningai mokytis iš praeities (plg. Осборн, 2015, p.169).

Visi žmogaus gyvenimo tarpsniai – praeitis, dabartis ir ateitis reikalingi susitaikinimo su Dievu. Nors žmogus negali pakeisti praeities, jis gali pakeisti santykius su tais, kuriuos jis įskaudino ir kurie jį įskaudino. Tik atsiverdami Dievui, Jo gailestingumui ir malonei galime patikėti savo praeitį tikėdamasi, kad Jis ją perkeis.

2.5.2. Dievo vaidmuo dvasiniame augime

Fariziejai vadovavosi supratimu, jog žmogus vien savo pastangomis gali pasiekti dvasinį tobulumą. Jis remiasi žmogaus nusivylimu savo ribotumu ir atsidavimą Dievui suvokia kaip žmogaus pasyvumą. Tai savotiškas fatalizmas, kuriame nėra vietos nei asmeninei iniciatyvai, nei atsakomybei. Biblija nuo pat žmogaus sukūrimo kalba apie Dievo ir žmogaus bendradarbiavimą pašventinimo ir susitaikinimo procese (plg. Rom 8, 29; 2 Kor 3, 18). M. Scott Peck (2012, p.28) sako, kad „bet kuris žmogus, jei jis nėra protiškai atsilikęs, gali išspręsti visas problemas, jei bus pasirengęs skirti tam laiko“ i priduria, kad „ignoruojamos problemos labiau didėja, darosi skausmingesnės ir sunkiau išsprendžiamos

bei užkerta kelią dvasiniam tobulėjimui“. Dievas reikalauja iš žmogaus aktyvaus, atsakingo dalyvavimo dvasiniame augime, kitaip tariant, mes esame Dievo bendradarbiai savo išganyme, mes atsakingi už savo išgelbėjimą ir pašventinimą (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.37). Kai kuriems krikščionims yra sunku įveikti paradoksą, kuris slypi tame, kad iš vienos pusės žmogus negali pats savęs išgelbėti, o iš kitos pusės kiekvienas yra kviečiamas aktyviai prisidėti prie savo asmeninio augimo ir šventėjimo. Iš tiesų, mūsų asmeninis apsisprendimas nesuteikia jėgų mums pasikeisti (plg. Ef 2, 1). Pačia giliausia prasme Dievas yra mūsų išgelbėjimo šaltinis – nuo pradžios iki pabaigos (plg. Fil 1,6; Rom 11,36). Vien vadovaudamiesi šia tiesa ir užmiršdami antrąją (mes turime aktyviai dalyvauti savo išgelbėjimo darbe) daugelis tikinčiųjų prašo Dievo išvaduoti juos iš depresijos, padėti įveikti nerimą, susidoroti su kitomis problemomis. Įtikėję savo silpnumu, jie nesivadovauja antrąja tiesa, kuri ragina aktyviai, net agresyviai veržtis į priekį iš visų jėgų darbuotis dėl savo išgelbėjimo (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.37; 1 Tim 4, 15; 6, 12; Fil3, 14). Neretai mokymas apie tiesiog buvimą Viešpatyje, kuris jau viską dėl mūsų padarė ir to jau gana – tereikia nuoširdžiai tuo patikėti, kai kuriuos krikščionis užmigdo, leidžia išvengti atsakomybės už savo gyvenimą, augimą, šventėjimą. Kitas to paties klaidingo įsitikinimo pavojus – mokymas apie „savęs užmiršimą“, susikoncentravimą į Dievą, nes gilinimasis į save, galvojimas apie save – egoistiška ir neatsakinga, nes „nustojęs spręsti gyvenimo problemas, žmogus nustoja tobulėti dvasiškai ir tampa balastu visuomenei, juk jei tu esi sprendimo dalis, tu esi problemos dalis“ (plg. Scott Peck, 2012, p.38). Jėzus reikalavo pažvelgti ir į save – „veidmainy, pirmiau išritink rąstą iš savo akies, o paskui pažiūrėsi, kaip išimti krislėlį iš brolio akies“ (Mt 7, 5), o apaštalas Paulius taip pat akcentavo sielos ištyrimą: „teištiria žmogus pats save ir tada tevalgo tos duonos ir tegeria iš tos taurės“ (1 Kor 11, 28). Bet kuris žmogaus susitikimas su Dievu Biblijoje baigiasi tuo, kad žmogus pažvelgia į savo vidų atsidamas tai, kas jam trukdo augti ir keliauti su Dievu. Tie, kurie ragina užmiršti save, iš tikrųjų atitraukia nuo apsisivalymo, išgydymo ir pašventinimo proceso dvasinio augimo kelyje. Biblija ir Bažnyčia moko, kad dvasinis augimas pilnai įtraukia žmogų – jis nuolat turi stebėti save padedamas išpažinties, atgailos, apsisivalymo.

2.5.3. Bendruomenės įtaka dvasiniame augime

Šis klaidingas įsitikinimas teigia, kad kiti žmonės nėra reikalingi dvasiniam augimui. Iš vienos pusės reikia neužmiršti, kad Dievas visuomet yra bet kokių aplinkybių centre ir atitinkamai gali padėti žmogui (plg. Мак-Артур и др., 2012, p. 235). Tačiau šis klaidingas įsitikinimas yra susijęs su žmogaus poreikiais ir jis sako, jog Kristus išpildo mano reikalingiausius poreikius – kam dar kiti žmonės? Juk Dievas mano pusėje ir su Jo pagalba aš galiu įveikti bet kurią problemą. Kas galėtų užginčyti, kad

žmogaus išganymui nepakanka Dievo, kas suabejos Jo pajėgumais (plg. Mt 19, 26), Kristaus išganymo pilnumu ir pakankamumu? Šis požiūris yra naudingas, jei jį priimame atsižvelgdami į Bibliją ir Bažnyčios mokymą, kuomet aiškinama, kad Kristus rūpinasi visais tikinčiojo poreikiais: dvasiniais, emociniais, fiziniais. Problemos kyla tada, kai pradedame aiškintis, kaip galima kalbėti apie Kristaus pakankamumą atmetant tuos resursus, kuriuos Jis turi žemėje. Nusprendus, kad tik maldų, Šventojo Rašto skaitymo ir daugiau Dievui skiriamo laiko gana, kad atsilaikyti prieš depresijas, vienišumą, nerimą iškyla problemų. Šį klaidingą mokymą „jei jau aš turiu Dievą, tai žmonės man nereikalingi“ dažnai palaiko kunigai, pamokslininkai, dvasiniai vadovai duodami standartinius atsakymus žmonėms, besikreipiantiems dėl pagalbos: „jums trūksta tikėjimo“, „jūs turite ribotą įsivaizdavimą apie Dievą“, „jūs pasikliaujate kūriniais, o ne Kūrėju“, „jūs visas paniręs pasaulyje“, „jūs skendite nuodėmėse“, „jūs paskendę savo puikybėje“ (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.65). Patikėjęs šiomis teorijomis, tikintysis krenta į depresiją. Net būdamas visagalis, Dievas nedaro visko už mus. Jis nesėda už vairo, kad nuvežtų manęs į bažnyčią, jis už mane neperasako mano vaikams, kad aš juos myliu ir panašiai. Dievas panaudoja įvairius resursus, kad padėtų mūsų gyvenimo ir tikėjimo kelionėje. Jis siunčia angelus mums padėti (plg. Žyd 1, 14), jis davė mums kūriniją kaip liudijimą apie save (plg. Ps 18, 2), jis privertė prakalbėti asilę su Balaamu (plg. Sk 22 sk.), bet dažniausiai Dievas panaudoja žmones (plg. Rolheiser, 2017, p.161). Kartais Jis veikia pats, kartais panaudoja kitus žmones. H. Cloud ir J. Townsend (plg. 2001, p.68) teigia, kad yra keturios pagrindinės emocinio ir dvasinio gyvenimo sritys, kur Dievas teikia žmonėms tai, ko jiems reikia per kitus, per tikinčiųjų bendruomenę: augimas, paguoda, išmintis ir atstatymas (Augimas – gyvenimas Kristuje realizuojasi Kristaus Kūne – Bažnyčioje, kur meilės santykio vedami žmonės palaiko vieni kitus, padeda ligos, netekties, finansinių ar emocinių krizių atveju ir taip dvasiškai auga ne tik kiekvienas asmeniškai, bet ir kaip visas organizmas – Bažnyčia. Žmogiška paguoda reikalinga ne tik netekties, nelaimės atveju, bet ir nuopuolio atveju (plg. 2 Kor 2, 7). Paguodos reikalingas žmogus net jei ir pats kaltas dėl savo kančios. Ir jei mes dėl paguodos kreipiamės tik į Dievą, mes apribojame Jo galimybes mums padėti per kitus. Gyvenimo išminties galima įgauti nuolankiai kreipiantis į tuos, kurie gali paaiškinti, patarti, ypač tie, kurie jau ilgiau keliauja su Viešpačiu – ar du tūkstančius metų ar mažiau. Kentėdami nuo asmeninio ar kitų blogio pasekmių, mes turime ieškoti žmonių, kurie padėtų vėl mums atgauti dvasinę ir emocinę pusiausvyrą (plg. Scazzero, 2007, p.96). H. Nouwen teigia, kad būtina įsitvirtinti tikinčiųjų bendruomenėje, kuri mums suteikia meilę, palaikymą ir saugumą (plg. 2009, p.60-61). Savo įsikūnijimu Dievas pagerbė mūsų kūniškumą: Jis net prisiėmė kentėjimus ir išgyveno visu kitus žmogaus poreikius – Jam taip pat reikėjo kitų, kad juos išpildytų. Tuo pačiu būdu jis nori ir teikia savo malones per Bažnyčią – taip rūpindamasis tikinčiųjų augimu.

2.6. Dvasinio augimo stereotipai, susiję su krikščionio jausmais

2.6.1. Kaltė ir gėda dvasiniame augime

Egzistuoja įsitikinimas, kuris skelbia, kad gėdos ir kaltės jausmai tikinčiajam yra naudingi, nes padeda dvasiniam augimui, padeda atpažinti ankstesnes savo nuodėmes ir užkerta kelią naujoms (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.85). Šio klaidingo įsitikinimo laikosi žmonės, kurie stengiasi išsiskaityti į Bibliją, kuri jiems tampa pamokslavimu apie gėdą ir kaltę. Jo laikosi tėvai norėdami savo vaikus laikyti „Dievo baimėje“. Daugelis pamokslų naudojami tokia schema: Biblija liepia mums klausyti Dievo, bet mes to nedarome, nors turėtume tai daryti. Bėda tame, kad tai nedaro jokios įtakos dvasiniam augimui. Tikintieji ir be šių pamokslų žino, kad jie neišpildo Dievo paraginimų. Ir šis faktas jų neišlaisvina, neaugina. Daugelis krikščionių nepastebi, kokius spąstus paspendžia mokymas apie kaltę. H. Cloud ir J. Townsend (2001, p.86) nurodo, kad bandydami išspręsti kaltės problemą tikintysis ima štai kaip mąstyti:

1. Aš jaučiuosi kaltas (to priežastis – mano sąžinė arba tas, kuris verčia kaltę ant manęs – gali būti abu faktoriai);
2. Darau išvadą, kad aš nusidėjau;
3. Jeigu aš išpažinsiu savo nuodėmes, Dievas man atleis (plg. 1 Jn 1, 9);
4. Kai aš išpažinsiu savo nuodėmes, aš jausiuosi nebe toks kaltas;
5. Gyvenimas tęsis iki tol, kol kas nors eilinį kartą nesuvers man kaltės.

Problema slypi tame, kad mes galime jaustis kaltais iš tiesų nebūdami kaltais. 1 Jn 1, 9 kalba ne apie kaltės jausmo, bet nuodėmės nuplovimą. Mes išpažįstame nuodėmes ne todėl, kad atsikratytume kaltės jausmo, bet kad Dievas mums atleistų nuodėmes ir mes atnaujintume santykius su Juo. Šiuo atveju biblinis mokymas apie kaltę ir gėdą yra iš pagrindų iškraipomas. Visų pirma reikia išsiaiškinti, kas sakoma apie kaltės ir gėdos jausmą Biblijoje. Žodis „kaltė“ turi dvi reikšmes: būseną, kylanti po neteisingo poelgio ir skausmingas jausmas, sąžinės graužimas, kylantis iš įsitikinimo, kad mes pasielgėme neteisingai (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.136). Gėda – skausmingas jausmas, kurį sukelia prarasta aplinkinių pagarba dėl netinkamo poelgio. Biblija, kalbėdama apie kaltę ir gėdą turi mintyje emocinę reakciją į mūsų puolusią situaciją. Kaltės ir gėdos jausmai primena, kaip labai mums trūksta malonės ir paskatina ieškoti pagalbos, atleidimo ir išgydymo. Klaidingo įsitikinimo pristatoma kaltė ir gėda iš principo skiriasi nuo anos palaimingos ir yra susijusi su mūsų pirminiu socializacijos procesu – sąžinė paverčiama „tėvu“, sekančiu mūsų elgesį ir vertinantį kaip gerą ar blogą (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.137). Kaltės jausmas sumaišomas su nusiminimu dėl Dievo, kaltė su pasmerkimu, sąžinė

sudievinama – per kaltę ir gėdą Dievas kalbasi su mumis (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.88). Ir nors kaltės ir gėdos jausmai gali krikščionių toli paklaidinti, jie taip pat gali pasitarnauti ir dvasiniam augimui. Tam reikalinga suprasti ir pripažinti kalčių skatinimo šaltinius, susirasti pagalbos grupę, kuri padėtų suprasti ir pajauti Dievo gerumą, po to pripažinti savo pyktį, atleisti tiems, kurie mus kontroliuoja, perauklėti savo sąžinę, įsileisti-įkūnyti naujus balsus iš pagalbos grupės ir apverkti tai, ko nepavyko padaryti – štai tokie žingsniai padės užkimšti teisiančios ir skrupulingos sąžinės balsą ir leis atrasti ramybę Dievo meilėje ir gyventi santarvėje su ja.

2.6.2. Asmens poreikiai ir dvasinis augimas

Šis įsitikinimas paremtas savotiška savęs naikinimo doktrina. Jis egoizmą pristato kaip visų blogybių priežastį, net ir pirmosios nuodėmės. Jis primena, kad krikščionis turi atsižadėti savęs ir atsidavęs pasišvęsti Dievo ir žmonių tarnystei. Iš pirmo žvilgsnio lyg viskas ir savo vietoje – ar dvasiniame kelyje Jėzus neragina savo sekėjų sakydamas „kas nori išgelbėti savo gyvybę, tas ją praras; o kas pražudys savo gyvybę dėl manęs ir dėl Evangelijos, tas ją išgelbės“ (Mt 8, 35)? Taip, kraštutinis susikoncentravimas į save gimdo nuodėmę. Tai tiesa, jei mes atsisakome Dievą laikyti tuo, kuo Jis yra ir save laikyti tokiais kokie esame – jei neigiame Dievą Kūrėją, o savy kūriniškumą (plg. Rom 1, 25). Įsakymai mylėti Dievą ir artimą (plg. Mt 22, 37-40), Jėzaus pavyzdys – Jo pasiaukojančios meilės, nuvedusios ant kryžiaus (plg. Fil 2, 7-8), atrodytų, patvirtina išvadą, jog krikščioniškas gyvenimas yra asmeninių poreikių ignoravimas, sąmoningas jų atsisakymas pilnutinai susikoncentruojant kitų žmonių poreikiams (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.5). B. J. Groeschel teigia, kad šiuolaikinis liberalus požiūris į savanaudiškumą, kuris ypač būdingas Carlui Rogersui, padarė įtaką ir smarkiai pakenkė Bažnyčios skleidžiamai religijai: tos teorijos aiškiai skirtos hedonistiniam nuolaidžiavimui savo silpnybėms (plg. 2014, p.135). Kur slypi klaida? Sumaišomas egoizmas ir galimybė tvarkyti savo gyvenimą. Ir toks požiūris dezorientuoja tikintįjį, nes nedaro perskyros tarp egoizmo ir Dievo mums duotos atsakomybės už savo poreikių įgyvendinimą (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.5). Problema kyla iš to, kad Vakarų kultūroje tebėra paplitęs požiūris, kuris savęs meilę ir savanaudiškumą (savimeilę) laiko vienu ir tuo pačiu dalyku (plg. Paškus, 2002, p.244). Erich Fromm jas laiko ne tik ne tapačiais dalykais, bet priešybėmis (plg. 1992, p.44). Savęs meilė yra tikras, autentiškas rūpinimasis savimi, o egoizmas (egocentrizmas) – liguistas rūpinimasis savimi ir aklumas kitų poreikiams (plg. Paškus, 2002, p.245). Šventojo Rašto kvietimas „mylėk savo artimą kaip save patį“ (Mt 22, 39) duoda suprasti, kad savęs meilė yra neatskiriamai susijusi su kito meile. Biblija moko su pagarba atsižvelgti į savo poreikius, nes jie duoti

Dievo ir padeda dvasiniam augimui. Asmeninių poreikių neigimas veda prie emocinių ir dvasinių problemų (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.6). Neretai krikščionių buvimas nesavanaudiškais paprasčiausiai yra negebėjimas pasakyti „ne“ bet kokiam reikalavimui, nepakankamas savęs vertinimas neigiant savo poreikius, negebėjimas komunikuoti, nenoras pažinti save ir prisiimti atsakomybę už save (plg. Paškus, 2002, p.246-248). Save autentiškai mylėdamas, savuosius poreikius patenkinęs žmogus gali lengvai ir džiaugsmingai imtis kitų žmonių problemų (Paškus, 2002, p.249). Kad nuneštum ligoniui atsigerti ir pats turi būti pasotinęs savo troškulį, kad galėtum kitam atleisti ir tau pačiam pirma turi būti atleista. Apaštalas Paulius tai formuluoja taip: „tebūna pašlovintas Dievas, mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas, gailestingumo Tėvas, kuris guodžia mus kiekviename sielvarte, kad ir mes galėtume paguosti bet kokio sielvarto ištiktuosius ta paguoda, kurią gauname iš Dievo“ (2 Kor 1, 3-4). Į poreikius mus orientuoja pats žmogaus ribotumas, priklausomumas nuo Dievo, kitų. Poreikiai padeda žmogui suvokti savo kūriniškumą ir priklausomumą nuo Dievo. Jis leidžia kreiptis į Jį pagalbos dėl mūsų reikmių, kurios labiau priartina mus prie Dievo, kitų žmonių iki „kol visi pasieksime tikėjimo vienybę ir Dievo Sūnaus pažinimą, tapsime tירais vyrais pagal Kristaus pilnatvės amžiaus saiką“ (Ef 4, 13). Kiekvienam žmogui reikia pilnaverčio gyvenimo ir net kūno poreikiai daro įtaką žmogaus sielai ir dvasiai ir jų nereikėtų užmiršti.

Kokios kyla iš to problemos? Visų pirma puikybė arba fariziejiškumas – žmogus, kuris nepripažįsta savo poreikių, savo ribotumo, savo silpnumo, savo nuodėmingumo nustoja dvasiškai tobulėti, nes nebeturi jį paskatinančios priežasties ieškoti Dievo, nes poreikiai skatina mus ieškoti pagalbos, suvokti realią situaciją (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.8). Nesvarbu, koks yra santykių pagrindas – meilė, rūpestis ar noras padėti – puikybė juos paverčia vartotojiškais: kontroliavimas, manipuliacijos aiškiai demaskuoja netikrą geranoriškumą kitų atžvilgiu (plg. Vėžalienė, 2018, p.88-89). Fariziejiškumui priešingas yra nuolankumas. Nuolankus žmogus supranta, kad ne su viskuo jis gali susidoroti. Nuolankumas moko ieškoti pagalbos. Toks žmogus žino, kad išgyvena tik dėka kitų žmonių. Biblija aiškiai nurodo, kad „išpuikėliams Dievas priešinasi“ (Pat 3, 34). H. Cloud ir J. Townsend (plg. 2001, p.10) skiria funkcinį nepriklausomumą nuo emocinio. Funkcinė nepriklausomybė leidžia žmogui įgyvendinti kasdieninę atsakomybę ir čia nederėtų prašyti niekieno pagalbos, bet emociškai mes esame priklausomi – mes norime būti mylimi. Būtent, šis klaidingas įsitikinimas, kad egoistiška tenkinti savo poreikius, ir yra stiprus tarp krikščionių visų pirma dėl to, kad visi nori būti mylinčiais. Tikinčiojo poreikiai turi vesti prie Dievo – „ne sveikiesiems reikia gydytojo, bet ligoniams; atėjau į atgailą šaukti ne teisiųjų, bet nusidėjėlių“ (Mt 9, 12-13). Dievas neužsiima tobulų žmonių gelbėjimu. Jei žmogus neturi rūpesčių – apie ką jis kalbės su Dievu? Nepamirškime pirmojo Jėzaus palaiminimo „palaiminti

dvasingieji vargdieniai“ (Mt 5, 3). Evangelijos žinia ir traukia žmones dėl to, kad pas mus nuolat kas nors ne tvarkoj. Dažnai tikinčiųjų problema yra tame, kad jie „neturi problemų“. Tai fariziejiškas mąstymas, išstumiantis Dievą iš gyvenimo sosto. Teikėtų prisiminti, kad didžiausias anoniminių alkoholikų laimėjimas yra galimybėje atvirai kiekviename susirinkime, kiekvienoje savo gyvenimo situacijoje pripažinti savo problemą. Dvasiškai augantis žmogus privalo išpažinti savo netobulumą, priklausomumą nuo Dievo, nes savo poreikių atmetimas, ignoravimas veda prie emocinių ir dvasinių problemų.

2.6.3. Neigiami jausmai dvasiniame augime

Egzistuoja klaidingas tikėjimo įsitikinimas, kuris sako, kad mūsų bloga patirtis (depresija, kančia, emocinės problemos) yra mūsų dvasinio gyvenimo trūkumas. Ir jei pavyktų „susitvarkyti“ savo dvasinį gyvenimą – išnyktų emocinės problemos, skausmas, o pats tikintysis nebedarytų nuodėmių. Trumpiau tariant – jei krikščionis būtų pakankamai dvasingas jo gyvenime nebeliktų nei skausmo, nei nuodėmės. Kai tokius žmones užpuola skausmas ir kiti negatyvūs dalykai, jiems kyla klausimai: kur aš nusidėjau; ar Dievas mane apleido; kokių dvasinių pratybų ar maldos praktikų dar reikia griebtis, kad išvengčiau šios padėties; ar aš esu baudžiamas už kažkokią savo nuodėmę? Tokioje situacijoje tikintysis mato tik dvi išeitis: arba dar kietesnė dvasinė disciplina, arba visiškas nusigręžimas nuo dvasinio gyvenimo (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.14). Šioje vietoje reikėtų prisiminti analogišką Jobo situaciją jį ištikusiu nelaimių kontekste. Jis taip pat negalėjo suvokti, kaip mylintis Dievas leidžia, kad jis, teisus žmogus, kentėtų. Savo nelaimių, skausmo priežastį jis stengėsi pirmiausia įžiūrėti savo nuodėmėje (plg. Job 8, 3-6). Jobo draugai, atėję jo paguosti, irgi laikėsi šio požiūrio – kentėjimai yra nepakankamo tavo dvasingo gyvenimo pasekmė. Bet Biblijos mokymas aiškia sako, kad nei aukos, nei maldos, nei dvasinės pratybos neapsaugos mūsų nuo skausmo ir kančios gyvenime. Būti krikščioniu – nereiškia būti žmogumi, laisvu nuo problemų ir skausmo (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.15). Krikščionis žiūri realistiškai į kančią, skausmą ir priima tai kaip nuodėmės pasekmes pasaulyje ieškodamas prasmės ir išpažįsta savo menkumą pripažindamas, jog jam reikia išgelbėjimo (plg. Catechismo, 1995, p.448). Iš kitos pusės, „polinkis vengti problemų ir jose slypinčių emocinių kančių yra visų psichinių žmogaus susirgimų realiausias pagrindas. Nes ne vienas iš mūsų turime didesnę ar mažesnę polinkį į tai, ne vienas esame daugiau ar mažiau psichiškai negaluojuojantys, stokojuojantys psichinės tvirtybės“ (Scott Peck, 2012, p.18). Tad iš kur ateina šis klaidingas mokymas, kad tikintis žmogus, keliaudamas dvasiniu keliu, išvengia skausmo ir kančių? Visų pirmiausia tikintis žmogus susiduria gyvenime su dviem prieštarinčiomis tiesomis: iš vienos

pusės jis susiduria su neigiamais jausmais, kuriuos jis išgyvena; o iš kitos pusės galvoja, kad tai neturėtų būti jo krikščioniško gyvenimo ir kelionės dalis. Yra trys būdai įveikti tokius negatyvius jausmus ir poelgius: neigimas, darbai ir įstatymas. Biblija aiškiai sako, kad žmogus yra nepajėgus ir neturėtų neigti savo nuodėmingumo (plg. Ps 138, 23-24). Neigimas ne tik sukelia tokius psichologinius simptomus kaip depresiją ir nerimą, bet ir skatina mus teisti kitus žmones, nes mes juos matome neteisingoje šviesoje bei kritikuojuame artimuosius už tuos poelgius, kuriuos norime užginčyti savyje: „taigi esi nepateisinamas, kad ir kas būtum, žmogau, kuris teisi kitus, juk, teisdamas kitą, pasmerki save, nes ir pats darai, už ką teisi“ (Rom 2, 1). Jėzus aiškiai įvardija šią žmogaus situaciją (plg. Mk 7, 20-23) ir smerkė fariziejus, kurie neigė savo nuodėmingumą (plg. Mt 23, 25-26). Apaštalas Jonas aiškiai įvardija, kad tai prieštarauja Bibliniam mokymui: „jei sakytume, kad neturime nuodėmės, klaidintume patys save, ir nebūtų mumyse tiesos“ (1 Jn 1, 8). Kitas būdas – bandymas išsigelbėti darbais nuo kentėjimų ir persekiojančio kaltės jausmo (plg. Ef 2, 9; Gal 3, 3). Krikščionis gali imtis įvairių darbų ir priemonių – skaityti Bibliją, kiekvieną dieną intensyviai melstis vildamasis, kad vien tik to pakaks, kad perkeisti savo vidinį „aš“ (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.18). Bet tokios rūšies priemonės, religiniai darbai palieka neatskleistą pačią problemą ir neatneša jokios naudos. Apie juos apaštalas Paulius aiškiai pasisako: „tie nuostatai, beje, atrodo išmintingi dėl prasimanyto pamaldumo, nusižeminimo ir kūno varginimo, tačiau yra beverčiai ir tarnauja kūnui patenkinti“ (Kol 2, 23). Įstatymo kelias remiasi kaltės jausmu ir savęs teisimu galvojant, kad tai naudinga, nes veda į atgailą ir susitaikinimą. Biblija gi labai aiškiai kalba apie griauinančią kaltės įtaką ir kad Kristus numirė, kad išlaisvintų mus iš pasmerkimo, kurio neturėtų būti tikinčiojo gyvenime (plg. Rom 8, 1). Kaip išspręsti šią painiavą? Žmogui natūralu neigti savo nuodėmingumą, bet tenka pastebėti, kad mes gyvename netobulame pasaulyje ir egzistuoja negatyvių išgyvenimų, jausmų, kurie nėra savyje nuodėmė, bet kyla iš to netobulo pasaulio. Jei mums nutinka tai, kas sukelia skausmą arba pyktį, reikia atsargiai elgtis su kylančiu skausmu – Biblija moko teisingos reakcijos į liūdesį (plg. Rom 12, 15; Mok 3, 4; 7, 2-4). Ji moko, kaip reikėtų atsižvelgti į pyktį (plg. Ef 4, 26-27), aiškina kokiu būdu kentėjimai gali padėti tikinčiojo tobulėjimui (plg. Rom 5, 3-4; Ef 2, 10-11). Bet niekur ir niekada Biblijoje netvirtinama, kad skausmas kaip reakcija į tai, ką žmogus padaro, yra nuodėminga. Niekur Biblijoje nėra teisiami ar kaltinami kenčiantieji arba išgyvenantieji skausmą – atvirksčiai, jų atžvilgiu yra kviečiama parodyti užuojautą ir paguodą (plg. 1 Tes 5, 14; Job 6, 14). Kokios yra pasekmės tokio klaidingo įsitikinimo? Pirmiausia jaučiamasi nevykėliu, beprasmiškai naudojamos jėgos, vyksta slėpynės – vengiama eiti tikroju atgailos, atleidimo ir malonės keliu, nėra atleidimo ir trūksta meilės (plg. Клауд, Таунсенд, 2001, p.20-22). Taigi, Biblija ir Bažnyčia primena, kad mes nusidėsime, mes išgyvensime skausmą ir mus lydės kentėjimai, bet Dievo malonės dėka, mes sugebėsime tai priimti ir tam padės

supratimas, kad krikščionis gali priimti savo nuodėmingumą, nes Dievas yra gailestingas. Negatyvūs jausmai yra normalūs, o ne nuodėmingi, kai jie kyla iš nuodėmės, padarytos prieš mus. Tik reikia teisingai elgtis su savo emocijomis – jas išpažinti ir leisti būti perkeičiamam malonės – pripažinti blogio egzistavimą, bet nebijoti jo, nes Kristus atpirko mus.

Aptariant visus 12 klaidingų įsitikinimų, reikia pastebėti, kad tai ne vienintelės klaidos, sutinkamos krikščionio kelyje į dvasinį brandumą. Kiekvieną dieną atsiranda vis naujų. Ką daryti tuomet krikščioniui? Pirmiausia prašyti paties Viešpaties, kad apšviestų savovo tiesa ir išmintimi, taip pat nepamiršti remtis krikščioniško tikėjimo pagrindais, kuriuos apibrėžia Šventasis Raštas, Magisteriumas ir Tradicija. Visas tiesas tikrinti Apreiškimo ir Bažnyčios mokymo šviesoje nepasitikint įvairiomis religinėmis kalbos variacijomis, intelektu, išsilavinimu, iškalba, populiarumu ir net pamokslininkų nuoširdumu; išmokti kritinio mąstymo ir nepriimti tikėjimo žinios vien to, kad tai skelbia autoritetingas asmuo; praleisti daugiau laiko su žmonėmis, sugėbančiais mąstyti savarankiškai; tikrinti save ar jūs tikite vienu ar kitu dalyku dėl to, kad jį jums įteigė, ar dėl to, kad patys įsitikinote jo teisingumu; stebėti mokymo vaisius.

III. STEREOTIPŲ ĮTAKOS KRIKŠČIONIŠKAM DVASINIAM AUGIMUI TYRIMAS

3.1. Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Šio darbo empirinio tyrimo tikslas – išsiaiškinti tarp Kretingos Viešpaties apreiškimo Mergelei Marijai parapijos aktyvių narių pasitaikančius pagrindinius klaidingus tikėjimo įsitikinimus ir jų pasekmes dvasiniam augimui. Probleminis klausimas yra kokią įtaką daro klaidingi tikėjimo įsitikinimai dvasiniam tikinčiojo augimui.

Tyrimo uždaviniai:

- nustatyti pagrindinius klaidingus krikščioniškojo tikėjimo įsitikinimus santykyje su krikščioniškojo tikėjimo principais;
- įvertinti kokią įtaką klaidingi tikėjimo įsitikinimai daro konkretaus tikinčiojo dvasiniam gyvenimui;
- pateikti išvadas ir rekomendacijas klaidingų tikėjimo įsitikinimų išaiškinimui ir įveikai.

3.2. Tyrimo metodologija

Empirinio tyrimo uždaviniams pasiekti buvo pasirinktas kokybinis tyrimas. Kokybinis tyrimas apibūdinamas kaip „sistemiškas situacijos, įvykio, atvejo, individo ar grupės tyrimas natūralioje aplinkoje, siekiant suprasti tiriamuosius reiškinius bei pateikti interpretacinį, holistinį (ne kaip atskirų kintamųjų pasekmę, bet išgyventą patirtį) iš situacijų analizės kylantį paaiškinimą“ (Žukauskienė, 2008). Kokybinis tyrimo metodas pasirinktas dėl lankstumo, nes yra orientuotas į interpretaciją, o ne į matavimus ir sutelkia dėmesį į situacijos ir elgesio ryšį (plg. Kardelis, 2002, p.272). Kokybinis tyrimas labiau padeda norint sužinoti žmonių nuostatas/įsitikinimus, suvokimą tam tikros temos atžvilgiu, dėl kokių priežasčių yra elgiamasi vienaip ar kitaip (motyvacija), atskleisti respondentų vertybinį paveikslą, išsiaiškinti poreikius. Renkantis kokybinio tyrimo strategiją, pasirinktas giluminis, pusiau struktūruotas interviu, kuris labiau tinka vidinės patirties tyrimams (plg. Kardelis, 2002, p.185). Tyrime duomenims apdoroti naudojama kokybinė turinio analizė.

3.2.1. Tyrimo imtis

Empiriniam tyrimui buvo pasirinkti 6 aktyvūs Kretingos parapijos tikintieji. Respondentai apklausai atrinkti remiantis šiais pagrindiniais kriterijais: sąmoningas apsisprendimas krikščioniškam

tikėjimui, jautrumas ir išskirtinis dėmesys savo krikščioniškam augimui, aktyvus dalyvavimas parapijos veikloje. Ši tikslinė grupė yra kompetentinga per savo asmeninę gyvenimo patirtį atskleisti įvairius krikščioniško dvasinio gyvenimo aspektus. Apsistota ties 6 asmenimis (siūloma 5-30 žmonių), kadangi kokybinio tyrimo imties dydžio nustatymui neretai aiškių taisyklių nėra ir jis „priklauso nuo reiškinio tyrimo detalumo, tyrimo strategijos, duomenų rinkimo metodo ir renkamų duomenų informatyvumo“ (Bitinas, 2008). Šiame empiriniame tyrime didesnis dėmesys buvo skiriamas tiksliniam respondentų grupės pasirinkimui ir iš dalies struktūruoto interviu scenarijaus parengimui, siekiant gauti reprezentatyvius duomenis. Orientuotasi labiau į natūralų respondentų santykį su krikščionišku dvasiniu augimu. Keturi iš respondentų turi aukštąjį krikščionišką, katalikišką ar religijos studijų išsilavinimą, tad iš dalies galima kalbėti apie ekspertų grupę. Pasirinkimui buvo svarbus ir respondentų amžiaus diapazonas, nes tikėjimo raidai įvertinti logiška remtis ilgesne gyvenimo ir tikėjimo patirtimi. Kalbant apie respondentų pasirinkimą reikia paaiškinti ypatingą Kretingos miesto tikėjimo situaciją. Kretingoje daug sąmoningų krikščionių, keliaujančių dvasinio tobulėjimo keliu. Parapijoje yra 6 vienuolynai, veikia Pasauliečių pranciškonų brolija, Pranciškoniškojo jaunimo tarnyba, Pranciškonų gimnazija, šv. Antano dienos centras, labdaros valgykla „Rūpestėliai“, arbatinė-knygynas „Špitolė“. Mokyklose dirba apie 10 tikybės mokytojų, parapijoje vaikų ir jaunimo pasiruošimui Eucharistijos ir Sutvirtinimo sakramentams talkina 15 parapijos katechetų (šiemet moko apie 300 vaikų ir jaunimo). Šeimos centras kuruoja santuokos kursus ir turi stiprią šeimos grupę. Vienuolynai kuruoja įvairią veiklą: Eucharistinio jaunimo sąjūdžio, socialinės pagalbos, pranciškoniškojo jaunimo. Veikia suaugusiųjų katechumenato grupė (šiemet pasikrikštijo 12 asmenų), įvairios maldos (vyrų ir Biblijos skaitymo, Motinos maldoje, Marijos legionas, šeimų maldos grupė) ir savipagalbos grupės (išsiskyrusiųjų grupė „Per dykumą“, diabeto grupė, anoniminių alkoholikų grupė). Parapijos taryba, 3 parapijos darbuotojos ir parapijos savanoriai koordinuoja daug veiklų ir projektų. Nuolat vyksta Kairos rekolekcijos, Alfa kursai, šv. Antano atlidai, adoracijos, šlovinimai, paskaitos, evangelizaciniai, labdaros, piligriminiai projektai. Šioje – gyvos parapijos terpėje formuojasi ir auga tikintys Kretingos parapijiečiai. Didžiulę įtaką ir postūmį nuolat daro Mažesnieji broliai pranciškonai.

3.2.2. Tyrimo instrumentas

Prieš atliekant tyrimą, buvo paruoštas interviu scenarijus (žr. 3 priedas). Interviu scenarijaus pradžioje prisistatoma tyrimo tema, nurodoma pokalbio trukmė, informuojama, kad interviu bus įrašomas. Išdėstomi etiniai interviu principai: garantuojamas konfidencialumas – pateikiant

apibendrintus tyrimo rezultatus. Taip pat akcentuota respondento išraiškos laisvė ir pokalbio nutraukimo galimybė. Giluminį, iš dalies struktūruotą, interviu sudaro 5 klausimų blokai. 3 pirmieji klausimai apima bendrą respondento tikėjimo charakteristiką: amžių, atsivertimą, tikėjimo patirtį, tarnystes ir įsivertinimą. Kiti 4 blokai, kurių kiekvienas turi po 3 klausimus, apima 12 klaidingų tikėjimo įsitikinimų respondento dvasinio augimo kelyje. Klausimai apie klaidingus įsitikinimus apima: tikinčiojo pareigas ir elgesį, pažinimo ir elgesio sąsajas, iniciatyvos ir elgesio santykį bei patirties įtaką elgesiui dvasiniame augime. Paskutinis klausimas – atviras, paliekant erdvės respondento iniciatyvai išsakyti, kas dar buvo svarbu jo dvasiniame augime, atskleisti kitų augimo aspektų ir papildyti tai, kas jau buvo pasakyta. Klausimai parengti pagal H. Cloud ir J. Townsend (2001) aprašytas dvasinio augimo kliūtis.

3.2.3. Tyrimo duomenų analizės metodai

Vienas iš kokybinių duomenų analizės metodų, faktais grįsta (angl. grounded theory) teorija. Kitur „grindžiamoji teorija“ (plg. Kardelis, 2002), „induktyviai grindžiamoji teorija“ (plg. Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008) ar „faktais grįsta teorija“ (plg. Luobikienė, 2006) yra viena iš plačiausiai paplitusių ir naudojamų metodologijų socialiniuose moksluose (plg. Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Šios tyrimų strategijos tikslas – „sukurti ar atrasti teoriją, remiantis abstrakčia fenomeno analizės schema, susijusia su konkrečia tirama situacija“ (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Duomenų analizės tikslas iš surinktų duomenų atskirti pagrindines mintis ir duomenis. Ji apima duomenų paruošimą gilesnei analizei ir duomenų supratimui (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Analizuojant duomenis svarbu suprasti, ką iš tiesų turi minty respondentai, po to vyksta kodavimo procesas. Kokybinė duomenų analizė remiasi faktų visuma ir duomenys apdorojami juos išryškinant, koncentruojantis ties esminiais dalykais ir grupuojant atskirus faktus (plg. Kardelis, 2002).

3.3. Tyrimo eiga

Empirinis tyrimas buvo atliekamas 2019 metų balandžio 15-26 dienomis Kretingoje. Tyrimo respondentais buvo pasirinkti praktikuojantys suaugę katalikai sąmoningai apsisprendę ir aktyviai dalyvaujantys Kretingos parapijos, bendruomenės veikloje. Apklausti 3 vyriškiai ir 3 moterys. Amžius pasirinktas vidutinis nuo 39 iki 52 metų. Ši tikslinė grupė išskirtinai pasižymi sąmoningu ir iš atsivertimo kilusiu jautrumu savo asmeniniam dvasiniam tobulėjimui. Tyrėją su respondentais sieja asmeninis ryšys, pagrįstas draugyste, bendromis tarnystėmis ir siekia nuo 5 iki 25 metų. Su respondentais dėl interviu buvo tariamasi telefonu ir asmeniškai susitikus. Respondentai buvo iš anksto supažindinti su tyrimo tema.

Vienu atveju respondentas iš anksto paprašė interviu klausimų, kitais atvejais respondentams iš anksto buvo pateikta tik tema ir numatoma pokalbio trukmė, kad galima būtų suplanuoti ir suderinti susitikimą. Nei vienas iš pasirinktų kalbinti respondentų neatsisakė duoti interviu. Pokalbiai vyko respondentui patogioje vietoje – dažniausiai jo darbo ar namų erdvėje ir jam tinkamu laiku. Giluminis iš dalies struktūruotas interviu paprastai trukdavo nuo 25 iki 56 minučių kaip ir buvo planuota – iki valandos (60 min). Trumpasis interviu paaiškinamas tuo, kad respondentas iš anksto turėjo klausimus ir buvo juos apsvaustęs bei pasiruošęs. Kretingos katalikų parapijos kontekste respondentai reprezentuoja labai aktyvių tikinčiųjų dalį, kuri nuolat rūpinasi savo dvasiniu tikėjimu, jo augimu, yra įsijungę ir dalyvauja bei vadovauja daugeliui tikėjimo grupių, veiklų, tarnysčių. Tai aiškiai pateikta 4 lentelėje, kur bendrais bruožais atsispindi jų asmeninės tikėjimo kelionės ir dvasinio augimo charakteristika ir dinamika.

Interviu metu respondentų informacija apie tikėjimo dvasinį augimą ir patį pašnekovą buvo fiksuojama, tačiau ji buvo skirta tik duomenų apdorojimui ir analizei. Dalis informacijos, tokia kaip vardas, pavardė, tikslus pareigų, tarnystės pavadinimas, siekiant užtikrinti respondentų konfidencialumą darbe nėra pateikiami. Tyrimo analizėje visa informacija buvo užkoduota pagal respondentų interviu eiliškumą nuo R1 iki R6. Konfidencialumo užtikrinimas leido respondentams laisvai reikšti savo nuomonę ir pasidalinti asmenine tikėjimo patirtimi ir išgyvenimais.

Visi interviu, respondentams sutikus, buvo įrašomi į diktofoną. Vėliau pokalbiai buvo analizuojami, apibendrinami ir pateikiami. Dalis interviu su respondentu R6 transkripcija pateikta prieduose (žr. 4 priedas). Dėl didelės apimties visi interviu protokolai darbe nėra pateikiami, tačiau visus interviu galima gauti iš darbo autoriaus, o sutraukti respondentų interviu atsakymai pateikiami duomenų lentelėse (žr. 5 priedas) ir tyrimo rezultatų analizėje. Interviu pradžioje su respondentais aptartos pokalbio taisyklės, eiga ir preliminari interviu trukmė suteikė galimybę sumažinti respondentų jaudulį, sukurti pasitikėjimo ir komforto atmosferą, būtiną sėkmingam interviu (plg. Bitinas, 2008). Interviu atmosfera visais atvejais buvo nuoširdi, atvira, jautri ir konstruktyvi. Interviu procesas vyko sklandžiai be jokių kliūčių ir nesusipratimų.

3.4. Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Šiame skyriuje pateikiami empirinio kokybinio tyrimo rezultatai ir analizė įvairiais aspektais. Pirmiausia pateikiamos respondentų charakteristikos remiantis interviu metu gautais iš jų duomenimis atsakant į 1-3 klausimus.

3.4.1. Krikščioniško dvasinio augimo charakteristikos

4 lentelėje (žr. 5 priedas) pateikti interviu metu gauti ir užfiksuoti respondentų duomenys, susiję su jų amžiumi, sąmoningo tikėjimo laiku. Taip pat išskiriami įsipareigojimai parapijai ar konkrečiai bendruomenei nurodant respondento tarnystes. Užfiksuotos bendros tikėjimo augimo kliūtys, pakilimai ir atradimai. Išskirtas paties respondento dvasinio augimo įsivertinimas.

Respondentų amžius nuo 39 iki 52 metų. Kadangi tai dvasinio augimo tyrimas, toks vidutinis respondentų amžius leidžia tikėtis pakankamos gyvenimo ir laiko subrandintos patirties dvasiniame kelyje. Tai garantuoja ir sąmoningą pasirinkimą, nes tokiam amžiuje neretai žmogus turi daug galimybių realizuoti tikėjimo augime. Kalbant apie respondentų sąmoningą atsigrėžimą į Dievą (atsivertimą), atsiskleidžia platus spektras – nuo tikėjimo gauto „paveldėjimo keliu“ (R5) iki vėlyvo atsivertimo ir tebesitęsiančių bendruomenės paieškų (R3). Nuo įvairių netradicinių ieškojimų (R1) iki intensyvios krikščioniškos formacijos (R5, R6). Krikščioniškos studijos respondentams buvo atsivertimo pasekmė, kaip noras pagilinti žinias ir augti dvasiškai (R4, R6), kaip natūrali atsivertimo, apsisprendimo dalis (R5), kaip tiesos ieškojimo dalis (R3). Keturi respondentai yra baigę aukštąsias – tiek pirmos, tiek antros pakopos teologijos, katechetikos, religijos mokslų studijas. Nestudijavę respondentai dvasinio augimo kokybės požiūriu tikrai nestokoja nei žinių, nei intensyvumo tikėjimo dalykuose. Įtaką dvasinio augimo pradžia respondentams darė gyvi asmeniniai liudijimai (R2, R4, R6), šeimos ir artimųjų gyvo tikėjimo pavyzdžiai (R5), dvasinių dalykų pažinimo troškimas (R1, R3). Kalbant apie sąmoningą apsisprendimą tai jį respondentai padarė įvairiais gyvenimo metais: vaikystėje (R5), jaunystėje 16 metų (R4), 19 metų (R2, R6), brandžiam amžiuje – 34 metų (R3), 43 metų (R1).

Kalbant apie įsipareigojimą, tarnystę bendruomenei, parapijai, ryšku tai, kad respondentai neretai turi po kelias tarnystes, kurios susijusios tiek su amžiumi – šlovinimas, evangelizacija (R4, R6) – jaunystėje, tiek su statusu: vedę – šeimos grupė (R2, R4), įsipareigoję įžadais konkrečiai bendruomenei (R1, R5, R6). Šalia savo pagrindinių respondentai neretai turi ir bendro pobūdžių įsipareigojimų parapijos bendruomenei, Bažnyčiai: pagalba projektuose, rengiant šventes, renginius, viešiniame. Du respondentai lanko tikėjimo, maldos gilinimo grupę „Eik į savo kambarėlį“: R2 baigiasi pirmieji metai, R4 baigiasi antrieji. Ta grupė veikia ne Kretingoje, o Klaipėdoje. Vienas iš respondentų (R3) deda pastangas, bet neatranda nuolatinės bendruomenės, kuriai galėtų konkrečiai ir ilgesniam laikui įsipareigoti.

Kliūtis savo dvasiniam augimui respondentai išskiria skirtingas: R1 labiau pabrėžia santykius su artimais žmonėmis (skyrbos, bendravimas su vaiku). R2 nurodo buitines, darbo, rutinos ir kovos dėl

gerbūvio įsiterpimą į dvasinį augimą. R3 blaškosi santykių su kitais neapibrėžtume, negebėjime priimti kitų trūkumus. R4 išgyvena šeimos krizę ir prisiima per daug atsakomybės sau. R5 su perdėtu akcentu neigia turintis „fundamentinių“ problemų, o visus kitus „pabangavimus“ priskiria prie iššūkių, kurie būtini dvasinei kelionei, bet jų nesureikšmina. R6 išgyvena nemažai egzistencinių klausimų ir jausmų – „ieškojimų, nerimo, baimių, mirties baimės“, tačiau maldos ir intensyvaus dvasinio gyvenimo disciplina palaiko jį keliaujantį šiuo „tamsiu slėniu“.

Kvietimas įsivertinti savo dvasinę kelionę sukėlė įvairių ir skirtingų respondentų reakcijų: R1 nuosekliai ir logiškai puoselėja „norą pažinti tikėjimo dalykus“ ir vis giliau „irtis į gilumą“. R2 iš vienos pusės išgyvena atsinaujinimą ir pakilimą dvasiniame gyvenime, bet iš kitos pusės jaučia įtampą tarp religingumo ir tikėjimo – „tarp maldos praktikų ir tikro intensyvaus asmeninio santykio su Dievu“. R3 bandė ironizuoti ir sumenkinti dvasinio augimo faktą, bet apibūdino savo kelionę kaip pastangas savo gyvenime perskaityti įvairius gyvenimo ženklus ir įvykius, kaip bandymus išgirsti „Dievo balsą per kitus“ ir viską vertinti tikėjimo šviesoje. R4 užsispyrusiai, gluminančiai ir nenatūraliai (taip aš jaučiau) bandė įpiršti mintį, jog jo pagrindinis dalykas dvasiniame augime – ištikimybė santykiui (Dievui, artimui, šeimai). Ta frazė „žmogų priimti ir mylėti nepaisant visko“ labiausiai glumino, nes R4 išorė bylojo įtampą, nuovargį, o kalboje buvo daug bereikšmės ironijos. R5 neleido abejoti tuo, kad išgyvena dvasiniame gyvenime žydėjimo periodą. Jautėsi nenoras kalbėtis apie neigiamus jausmus ir patirtis. Arba apie tai kalbėti bendrai – atsietai nuo savęs. R6 paprastai ir atvirai pastebėjo, kad nors išoriškai dvasiniame augime, maldos gyvenime yra tvarka, tačiau tuoj pat apibūdino savo vidinę situaciją kaip „ėjimą tamsiu slėniu“.

Apibendrinant respondentų situacijas, ryšku tai, kad pasirinkti respondentai tikrai keliauja ir rūpinasi savo dvasiniu augimu. Jų patirtys ir tikėjimo istorijos skirtingos, tačiau galima atrasti ir bendrų dalykų – pavyzdžiui, beveik visų jų atsivertimui ir sąmoningo tikėjimo pradžia postūmį davė gyvas, tikroviškas tikėjimo liudijimas (šeimos narių, brolių pranciškonų). Apžvelgus respondentų pasisakymus dėl tikėjimo kelionės dinamikos ir jų asmeninius dvasinio augimo įsivertinimus, galima teigti, kad jie atspindi dvasinio augimo įvairovę, kurią šis tyrimas nagrinėja. Įsivertindami savo dvasinio augimo būklę, respondentai paprastai kiekvienas nuoširdžiai įsijausdamas į savo situaciją, atskleidė pačią dvasinio augimo esmę. Santykis su Dievu ir žmonėmis, santykis su supančia aplinka rūpi visiems respondentams.

3.4.2. Dvasinio augimo stereotipų įtaka krikščioniškame dvasiniame gyvenime

Šiame skyriuje aptariami ir analizuojami pateikti duomenys apie klaidingus įsitikinimus ir jų įtaką tikinčiojo dvasiniam augimui. 12 klaidingų įsitikinimų analizuojami jau anksčiau darbe (plg. Becatini, 1989) aptartų krikščioniško dvasinio augimo principų perspektyvoje pagal krikščionio dvasinio gyvenimo sritis: pažinimo, moralinę, socialinę, emocinę.

3.4.2.1. Pažinimo perspektyva

Su pažinimo įtaka dvasiniam gyvenimui buvo susiję du klaidingi įsitikinimai: apie teisingą apsisprendimą ir vien pažinimo pakankumą dvasiniam augimui. Aptariant teisingo pasirinkimo įtaką visam dvasiniam gyvenimui (žr. 5 lentelė, 6 priedas), išryškėjo, kad dalis apklaustųjų tokį pasirinkimą suvokia kaip būtinybę (R1, R2, R4, R5, R6). Tačiau toks radikalus sprendimas suprantamas ne kaip jų dvasinio augimo priežastis, bet kaip tikėjimo atsiliepinimas Dievui (R5, R6). Konkrečiai šiais dviem atvejais tai yra duotų įžadų nuolatinis įsisąmoninimas ir išgyvenimas, kuris yra gyvybiškai būtinas įsipareigojant pašvęstajame gyvenime. Teisingas pasirinkimas „apsprendžia kryptį“ (R2) ir yra dvasiniame gyvenime labiau orientyras nei rezultatas. Kai kurie respondentai teigia išgyvenę radikalų apsisprendimą, kuris „suteikė laisvę, ramybę ir stabilumą“ (R4); „suteikė tikrumą ir džiaugsmą“ (R5); „pakreipė dvasiniam kely“ (R6). Minėti respondentai galvoja, kad šis pasirinkimas ir toliau juos augina, nors nėra vienintelis juos palaikantis augimo elementas (R6). Vienas respondentas sako abejojęs tokio visą dvasinį gyvenimą lemiančio sprendimo galimybe – „abejoju, ar išvis tikėjime gali būti kokie nors <...> sprendimai“ (R3). Nė vienas netapatino tokio radikalaus ir vienintelio apsisprendimo su atbaigtu dvasiniu augimu. Atvirkščiai, jaučiamas nepajėgumas vieną kartą priėmus sprendimą tapti tobulu – „geriau ar blogiau, bet eini tuo keliu“ (R1), „išmuša iš vėžių“ (R4), „mano gyvenime buvo daug tokių pakvietimų, apsisprendimų <...> manau, kad vieno tokio sprendimo neužtenka <...> kiekvieną dieną reikia malonės pagalbos iš naujo apsispręsti <...> (tokie apsisprendimai) turi būti daromi kasdien“ (R6).

Atsakymai į klausimus apie žinių ir pažinimo santykį su dvasiniu augimu pateikti 6 lentelėje (žr. 6 priedas). Kiekvienas iš respondentų iš tiesų labai rūpinasi savo tiek formaliu, tiek neformaliu tikėjimo žinių papildymu ir atnaujinimu. Jau paminėta aktyvios ir gyvos parapijos situacija Kretingoje suteikia tam išskirtines galimybes. Vertindami pažinimo įtaką dvasiniam augimui, respondentai pabrėžė žinių svarbą tikėjimo pradžiai (R6), įtaką mąstymui (R1), augimo pastiprinimą žiniomis (R3). Dažniausiai išskiriamas santykis tarp teorinio pažinimo ir praktinės dvasinės patirties: „nesutapimas tarp širdies ir

proto <...> teorijos ir praktikos“ (R2), „per pavyzdį <...> paprastai ir praktiškai“ (R3), „gyvenant aš atrandu <...> tiesas“ (R5). Respondentas R6 tiesiai įvardino, ką daugelis jų bandė išsakyti „pažinimas ne viskas...faktas <...> augimas nėra vien pažinimas“. Pastebimas ne kiek žinių alkis, troškimas dar kažką sužinoti ir taip patobulėti dvasiniame gyvenime, bet įgyvendinimo, praktinės krikščionybės trūkumas – „jaučiu diskomfortą tarp tos teorinės gausos ir gautos informacijos – nesutapimas tarp širdies ir proto“(R2). Kai kam žinios, tiksliau Šv. Rašto žodžiai sukelia ir rimtesnius jausmus – „sukelia ta tiesa pirma nerimą“ (R4).

Palyginant respondentų atsakymus su teorinėje dalyje išdėstytais krikščioniško dvasinio augimo principais ir klaidingais įsitikinimais, liečiančiais pažinimą, išaiškėja keletas dalykų. Pirma, respondentai intuityviai ir egzistenciškai suvokia gyvo santykio su Dievu fundamentalumą dvasiniame augime. Tad nei žinios, nei savo valios sureikšminimas jų netenkina. Respondentai paprastai ir nuoširdžiai suvokia ir pritaria pažinimo ir žinių svarbai dvasiniame augime – teisingi sprendimai ir žinios yra reikalingi dvasiniame gyvenime, tačiau jie nėra pakankami. Vis gi jie suvokia ir savo atsakymais liudija tai, kad tikinčiajam visada trūks tos vidinės integracijos, sulipinančios į darnią visumą ir protą, ir valią, ir jausmus. Jie išgyvena savo nepakankamumą ir jaučia būtinybę būti nuolankiais Dievo akivaizdoje. Nors jiems išgirstos tiesos ir leidžia suvokti dvasinę augimo tikrovę, bet egzistuojantis vidinis konfliktas tarp proto, sielos ir širdies įsitikinimų, ragina juos „būkite žodžio vykdytojai, o ne vien klausytojai, apgaudinėjantys patys save“ (Jok 1, 22). Jie labiau trokšta tos teorijos (žinių) įsikūnijimo jų kasdieninėje gyvenimo tikrovėje. Respondentai lieka atviri Šventosios Dvasios veikimui ir kalbėdami apie išskirtinę pažinimo įtaką pabrėžia santykį su Dievu, kuris vienintelis per savo malonę gali suteikti tą pusiausvyrą.

3.4.2.2. Veiksmų perspektyva

Veiksmų vaidmuo dvasiniame gyvenime buvo aptariamas per tris klaidingus įsitikinimus: elgesį iš pareigos, elgesio pakeitimą be motyvacijos ir elgesį iš paklusnumo kaip dvasinio augimo garantus. Klausimas apie pareigų įtaką dvasiniam augimui (žr. 7 lentelė, 6 priedas) iš pradžių beveik visų respondentų buvo priimtas pozityviai. Po klausimo papildymo išryškėjo dvi nuomonės. Pirmoji byloja, kad įsipareigojimas yra rimtas dalykas, kuris nustato ribas, duoda savotišką saugumą (R4) ir tikėjimo gyvenime yra pirmoje vietoje (R1). Kita didžioji respondentų dalis akcentavo pareigų disciplinuojančią poveikį, ypač tikėjimo gyvenimo pradžioje (R2, R3), išskyrė emocinės pusiausvyros būtinybę (R5) ir kalbėjo apie būtinybę suprasti (R6) bei iširti veiklos pagrindą, jos vaisius Dievo akivaizdoje (R3), kad tai nebūtų paprasčiausia žmogiška saviveikla. R6 kalbėjo apie pareigų būtimumą, kad susiformuotų

maldos įprotis, paremtų tikėjimą išbandymų metu, formuotų atsakomybę. Galbūt atsakymai gauti atsakant vien į šį klausimą ir neduoda pagrindo spręsti apie respondento santykį su Dievo malone, bet dalinai atskleidžia jų santykį su įstatymu. Respondentai beveik nekalbėjo apie meilę ir laisvę krikščioniškame gyvenime. Bet iš kitos pusės nė vienas ir nesureikšmino savo atliekamų pareigų: nesigyrė, neakcentavo jų svarbos, neįvardino jų kaip asmeninio dvasinio augimo pagrindo. Visi respondentai tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai paliudijo, kad pareigos nėra savitikslis dalykas keliaujant dvasiniu keliu, bet labiau kaip disciplinuojanti priemonė tame kelyje.

Svarstymas apie išorinio elgesio pakeitimą vien asmeninių pastangų dėka tikintis didesnio dvasinio augimo (žr. 8 lentelė, 6 priedas) respondentus surikiavo į įvairias pozicijas: vienas tvirtino, jog norisi „teisingai mąstyti, teisingai daryti, .. būti tuo geručiu“ (R4), kitas pabrėžė dvasinio vadovo, kito asmens kaip palydėjo būtinybę (R1), trečias respondentas išklėlė asmeninių pastangų būtinybę kasdienybėje (R2, R3), dar kitas radikaliai nukirto, kad „savo jėgomis mes nieko negalim... nebent pakęsti kitus“ (R5). R6 apibendrina: „Dievo malonė reikalinga elgesio keitime. Dievo malonė – mano progresas“. Sunku būtų įžvelgti fariziejizmo ar pelagianizmo apraiškų respondentų pasisakymuose.

Kalbant apie dvasinį augimą vien iš paklusnumo atliekant įvairius tikėjimo veiksmus (žr. 9 lentelė priedas nr.4), sulaukta beveik vienareikšmiško atsakymo – „norisi suvokimo“ (R2), „reikia išsiaiškinti“ (R3), „žiauriai svarbu išsiaiškinti“ (R4), „visada stengiesi suprasti kodėl“ (R6). Keturi respondentai ieško motyvacijos, pagrindimo tikėjimo kelionėje. Tai labai užtikrintai patvirtino ir pavyzdžiais iš asmeninės patirties (R2), ir emociinga kalba, ir neverbaline kūno kalba interviu metu. Vienas respondentas (R1) išskyrė „paklusnumą Jėzui“, kaip gerą dalyką, kitas atskleidė, kad jis paklusnumą suvokia amžinybės perspektyvoje (R5). Trūko gilesnio pasiaiškinimo tarp aklo paklusnumo ir krikščionio paklusnumo Dievo valiai. Bet respondentai vis gi pasirodė labai žingeidūs, išlaikantys proto autonomiją ir mylintys savo laisvę.

Apibendrinant galima pastebėti, kad jei pažinimo atveju respondentai kaip atsvarą elgesiui vien vadovaujantis žiniomis statė konkrečią patirtį, tai veiksmų vien dėl veiksmų, paklusnumo, pareigos atveju tikėjosi pažinimo, Dievo malonės, vidinės motyvacijos pastiprinimo. Nors respondentai yra išgyvenę stiprias atsivertimo ir Dievo malonės patirtis, pareigų ir tarnysčių gausumas truputį užstoja Dievo vaikų laisvę. Darbai ir disciplina, aktyvumas lyg ir kyla iš to noro Dievui atsakyti už suteiktas Jo malones, tačiau daugeliu atveju jie tokie savitiksliai. Noras įtikti Dievui, asmeninių problemų sprendimo, o ne tikro santykio ir pasidavimo siekimas leidžiant būti Jo perkeistam. Juk minėti krikščioniški principai valios perspektyvoje neturtas, paklusnumas, aktyvumas, atvirkščiai skatina labiau savęs išsižadėti, teikti pirmenybę Dievo valiai ir bendradarbiavimui su Jo malone.

3.4.2.3. Jausmų perspektyva

Jausmų vaidmenį iliustruoja klausimai apie kaltės ir gėdos, neigiamų jausmų ir asmeninių poreikių santykį su dvasiniu augimu. Klausimą apie kaltės ir gėdos jausmų indėlį į dvasinį augimą (žr. 10 lentelė, (žr. 6 priedas). respondentai aptarė įvairiai, tačiau interviu metu jautėsi kažkoks intuityvus nenoras pripažinti pozityvų vaidmenį kaltės ir gėdos jausmams. Daugeliu atveju reikėjo paaiškinti atskiriant patį kaltės suvokimo faktą nuo kaltės jausmo. Kai kuriais atvejais buvo labai kategoriškai pasisakyta – „nemanau, kad tai padeda“ (R3), „gali ir užgriaužti“ (R6). Kitas respondentas sakė nelaikantis šių jausmų gerais ir prisidedančiais prie dvasinio augimo, nebent tik paskatinančiais išoriniam veiksmui „gal <...> išpažinties nueina“ (R6). Šiems jausmams kai kas suteikė ir sąžinės funkciją, jie suvokiami kaip orientyras – „jie kaip nuorodos, kaip atpažinimas, kad kažkas yra taisytino“ (R1). Kartais respondentai šalia autentiško sąžinės balso, kalbančio per minėtus jausmus, atpažįsta ir kitus „balsus“: savivertės trūkumo – „atsiranda nepasitikėjimas savimi pačiu... gal labiau nepasitenkinimas“ (R2), puikybės balsą – „puikybė trukdo priimti atleidimą iki galo“ (R2), „nori būti tobulesniu, šventesniu... teisuoliu“ (R4) arba – „su kitais išskaičiavimais griaužiu save...konkurencija, įvaizdis“ (R5). Kaltės jausmui priskiriamas pozityvus vaidmuo, jei jis netampa „saviplaka ar savigaila“ (R5). Kai kas tiesiog labai aiškiai suvokia, kad minėtus jausmus reikėtų vertinti arba asmeninio santykio su Dievu perspektyvoje – „mano augimo patirtys nėra su tuo susijusios, bet su meile, gyvo santykio patirtimi“ (R6), arba amžinybės perspektyvoje – „leidžia judėti amžinybės link“ (R5).

Klausimas apie neigiamų jausmų nebuvimą kaip apie dvasinės pažangos rodiklį (žr. 11 lentelė, 6 priedas) respondentus paskatino pripažinti, jog neigiamos patirtys yra svarbios ir jų nepavyksta savo gyvenime išvengti, tačiau požiūris į jas išsiskyrė. Vieni nurodė teigiamą jų įtaką dvasiniam augimui suvokdami juos kaip stimulą judėti į priekį – „skatina daugiau melstis, daugiau dirbti <...> kas mūsų nepalaužia, tas stiprina“ (R3), „perėjęs tuos visus išbandymus dvasiniame gyvenime stiprėji, patobulėji“ (R5). Iš kitos pusės neigiami jausmai buvo nurodyti ir kaip kliūtis emociniam dvasiniam augimui – „sunervina <...> dėl jų pagrindinė neviltis“ (R1). Perklausus ar tai turėtų būti dvasinio augimo pasekmė respondentai tvirtino: „negalvoju, kad dings visi blogi jausmai <...> tikėtis, kad tikinčio žmogaus nepalies jokie neigiami jausmai yra iliuzija“ (R2), „jų neįmanoma išvengti“ (R5). Šalia išsakyto troškimo, kad to „labai norisi <...> ramybės galėtų būti daugiau“ (R6), kai kas tvirtino, kad tai įmanoma – „galima tiek paaugti... manau – įmanoma taip ištobulėti“ (R2). Šis respondentas apie jas kalbėjo kitų išgyventų neigiamų patirčių kontekste „jei jau nuo kai kurių patyriau, kad jos nebeskaudina, tai manau – įmanoma

taip išstobulėti“ (R2). Neigiamų jausmų vaidmuo buvo suprasta truputį kitame kontekste – asmeninių reakcijų į tas negatyvias patirtis kontekste. Kai kas mano, kad „neigiamos patirtys rodo, kad esi silpnas ir reikia glaustis prie Dievo“ (R5). Čia kyla klausimas, o jei jų nebūtų dvasiniame gyvenime – ar tai rodytų, kad esi stiprus – patobulėjęs? Nors čia pat respondentas sakė, kad „visas įdomumas yra tuose išbandymuose, kai tu perlipi tą kartelę – Dievas tave kilsteli...esam Kristaus sekėjai, kaip jis perėjo visa, taip ir mes turime <...> (cituoja šventąjį Julijoną) „viskas gerai, išskyrus nuodėmę“...įprasminti svarbu“ (R5).

Atsakymuose į klausimą apie egoizmo ir poreikų santykį dvasiniame gyvenime (žr. 12 lentelė, 6 priedas) pastebėta tendencija, kad respondentai skirtingai vertina poreikių atskleidimą, išsakymą Dievui ir kitiems. Dievo atžvilgiu visi nemano, kad tai yra egoistiška: „Dievą apkrauti man neegoistiška“ (R4), „kas čia gali būti egoistiško...Jis tam ir yra“ (R5), „nesutinku, kad tai Dievo apkrovimas“ (R6). Kreipimasi dėl asmeninių poreikių į kitus, respondentai vertino tai kaip savęs primetimą arba nesavarankiškumą (R1), išsakė jaučią nepatogumą primesti kitiems savo naštas, rūpesčius (R2), pabrėžė sunkumą pri(si)pažinti dėl poreikių kitų akivaizdoje (R4). Kitų pagalbą įvardino kaip „Dievas atranda būdų pasirūpinti mano poreikiais“ (R3). Daugumai yra problema kreiptis pagalbos į kitus žmones dėl paprastų poreikių (R1, R2, R4, R6), bet jie neišgyvena nepatogumo dėl prašymo pasimelsti už juos (R2, R3, R4, R6) ar ieškoti patarimų dvasiniuose dalykuose (R1, R3). Kai kam vis dėlto atrodo, kad dėl savo poreikių jaustis egoistiškam neišvengiama, kad savų poreikių neįmanoma nepaisyti, juk „jie akivaizdžiausi...tie, kurie prieš mano nosį“ (R6). Atrodo, nė vienas respondentas nesileido į svarstymu atskirti asmens egocentriškumą nuo tikros savivertės, egoizmą nuo galimybės ir būtinybės tvarkyti savo gyvenimą.

Pastebėta, kad siekdami dvasinio augimo išsiskleidimo, daugelis respondentų sunkiausiai priima savo asmeniškumus: individualius poreikius, jautrius ir skaudžius neigiamus jausmus. Užuoat siekia autentiško dvasinio augimo tikslo – atstatyti santykį su Dievu, jie panyra į savitikslę fariziejišką kovą su savo nuodėmingumu, sumaišo savo tikruosius poreikius su egoizmu, sunkiai priima savo nuodėmingumą atsiverdami didesnei Dievo meilei ir malonei.

3.4.2.4. Išorinių veiksmų perspektyva

Aptariant asmeninių pastangų ir Dievo pagalbos santykį (žr. 13 lentelė, 6 priedas) respondentai nurodė, kad Dievui palieka spręsti savo vidinius dalykus (R1), kad jaučia vidinį Dievo vedimą per mintis, žodžius, patarimus, kitų pagalbą (R2). Kai kas iš Dievotikėtusi „aiškesnės iniciatyvos“ (R2), bet mano, kad pats mažai padaro, nes nebūna santykyje, ryšyje su Dievu – „aš neretai esu tam kliūtis“ (R2). Taip

pat yra abejojama dėl nuolatinės Dievo iniciatyvos, o kaip svarbiausias asmeninis darbas dvasiniame augime suprantamas, kaip Dievo valios atpažinimas savo gyvenime – „mano darbas atpažinti tą Dievo valią mano gyvenime“ (R3). Išskirtinis yra R4 atsakymas, kur respondentas iš pradžių lyg nori savarankiškumo ir jaučia nepatogumą – „gal per daug Dievui palieku <...> nervina <...> nesugebu per toli mąstyti, suplanuoti...jaučiuosi kaip lebeda <...> žiūriu į kitus <...> negražu, kvaila į kitus žiūrėti <...> nes nekontroliuoju...būna kartais nemalonu“. Bet iš kitos pusės netrukus kalba apie tai, kad jam „patinka toks ėjimas <...> gyvenu iš kitų – kaip elgeta eini ir prašinėji <...> aišku, labiau patiktų turėti, o ne prašinėti ir ...dalinti <...> dėkingumą ugdo“ (R4). Pats daro „kiek galiu stengiuosi pats, kiek ne – palieku Dievui“, „uždėti viską Dievui būtų nesąžininga“, „būsiu vertinamas, kiek įdėjau pastangų“, „Dievui svarbu ne rezultatas, o mūsų pastangos“ (R5). R6 pabrėžia atsivėrimą „reikia atsivėrimo, atviros širdies, pirmo žingsnio – pastanga turi būti kažkokia“ ir mano, kad žmogaus didžiausias darbas yra „atverti širdį“ – 1 procentas, o visa kita – 99 procentai – Dievo darbas. Nors aiškiai suvokiama ir išgyvenama Dievo pirmenybė ir Jo didžiulis indėlis į dvasinį augimą, bet kartu ir ryškiai akcentuojamas pastangų svarbumas. Neretai tai kyla ne siekiant autentiško santykio su Dievu, bet iš noro geriau pasijausti, noro būti įtikti, pasiteisinti.

Klausimas apie Bažnyčios, bendruomenės vaidmenį (žr. 14 lentelė, 6 priedas) iškėlė santykių su kitais tikinčiaisiais svarbą, kurią galima išvelgti respondentų atsakymuose. Jiems bendruomenė svarbi ir reikalinga – „dėl gilesnio tikėjimo ir savęs suvokimo“ (R1), kaip „galimybė kitam parodyti meilę ir apreikšti Dievo gailestingumą“ (R2). Vienas respondentas ironiškai išsakė kaip kritiką ar savotišką nuoskaudą pateikdamas palyginimą, kad „Roma kartais arčiau nei Kretingos bažnyčia“ (R3). Bendruomenė yra vertinama kaip mokymosi, pavyzdžio vieta – „kaip gyventi, kaip negyventi“ (R3). Kai kas priskyre bendruomenei vedimo, patarimo, pasitikrinimo funkciją – „negali pats savęs vesti dvasiniame gyvenime“ (R5). R6 akcentavo, kad „bendruomenės patirtis yra labai svarbi asmeniniam dvasiniam augimui <...> per bendruomenę augi kosminiu greičiu.. pirmiausia kaip „vieta, kur gali susitikti Dievą, kaip didžiulė meilės mokykla“ (R6). Ir atsakant į šį klausimą ir pristatant savo asmeninę tikėjimo istoriją, akivaizdi ir stipri respondentų bendruomenės patirtis – jos liudijimas, priėmimas ir sąlygų augimui suteikimas. Tik vienu atveju (R3) yra išgyvenamas sunkumas nerandant tos patikimos bendruomenės, nors labai stipriai išreiškiamas tas poreikis.

Praeities įtaką dvasiniam augimui respondentai vertina išskirtiniais vieningai: „labai svarbi“ (R1), „tikrai turi (įtakos)“ (R2), „turi labai daug įtakos“ (R3), „labiausiai sopuliukai išlenda“ (R4), „labai didelė įtaka“ (R5), „neišvengiamai“ (R6). Kai kam tai santykiečiai su moterimis, kurie net „nulėmė gyvenimo krypties pakeitimą“ (R1). Kai kas iš respondentų dėl praeities jaučia sunkumą – „bet norėtuosi patikėti

Dievo gailestingumu ir atleidimu“ (R2). Praeitis priimama kaip asmens formacija – „kad ir kokia buvo – nekeisčiau... šiandien esu kas esu vien dėl praeities ir tai mane džiugina“ (R3), „visa ką tu praėjai – tave formavo <...> ryškiausiai man žaizdos dabar išlenda...“ (R4). Praeitis suvokiama kaip teigiamas resursas dvasinei kelionei – „praeityje turėjau daug gerų pavyzdžių ir ta patirtis mane užaugino <...> tikėjimo ir gyvenimo pusiausvyra – mano kapitalas“ (R5). Kai kas patikslino apie dabartį – „yra tam tikri dalykai, kurių nebėra mano gyvenime <...> bet prisiminimas gali įkvėpti ar padrąsinti ar vilties suteikti <...> kad tiesiogiai įtakotų nepamenu“ (R6). Nė vienas iš respondentų neteigė, kad praeitis jam ir jo dvasiniam augimui neturėjo įtakos. Svarstant kokią įtaką šiuo metu ta praeitis turi buvo suabejota dėl jos tiesioginės įtakos.

Apibendrinant išorinių veiksnių įtaką dvasiniam tobulėjimui, pirmiausia pastebimas noras ir bandymas asmeniniame gyvenime patiems susidoroti su nuodėmės tikrovės sukelta situacija. Iš dalies suvokiama ir priimama Dievo malonė ir pagalba, tačiau užsidaroma savo svarstymuose ir stengiamasi atstatyti ramybę ir pusiausvyrą individualiomis pastangomis atsisakant bendruomenės pagalbos ypač jautriuose ir svarbiuose poreikiuose. Praeitis nenuvertinama, bet priimama steriliai ir atsietai nuo čia ir dabar situacijos, ji mažai integruojama į dabartinį tikėjimo ir gyvenimo kontekstą.

Paskutinio interviu klausimo tikslas buvo atskleisti, kokiais dvasinio augimo resursais šiuo metu disponuoja. Respondentai išskyrė jau jų minėtus krikščioniškus principus, kuriais jie grindžia savo dvasinį augimą: gyvą santykį su Dievu (R3), buvimą dvasiniuose dalykuose ir aplinkoje (R1), įvairias praktikas ir maldos discipliną (R2, R4, R5, R6), sakramentinį gyvenimą (R3, R4), geras knygas, įdomius susitikimus ir liudijimus. Daugeliui gyvybiškas ir stiprus yra gyvas, artimas bendravimas, konkretus tikėjimo ir gyvenimo liudijimas, bendruomenės palaikymas per tikėjimo bendrystę. Neretai to išraiška yra šeima, bendruomenė, grupelė (R2, R3, R4, R6). Santykiai yra tas raktas, kuris palaiko visus respondentus. Dievas jiems pirmiausia ateina į pagalbą per žmones, per santykius, per bendrystę su kitais.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad tyrimo problema pasitvirtino iš dalies. Klaidingi įsitikinimai dvasiniam augimui daro žalą, kai ne iki galo suvokiami ir praktiškai neįgyvendinami krikščioniški principai. Nors respondentai yra sąmoningi ir tikėjimo dalykuose išprusę praktikuojantys krikščionys, nors tikėjimo aplinka nesudaro tam prielaidų, klaidingi įsitikinimai dažniausiai kyla iš fragmentiško jų supratimo ir taikymo savo dvasiniame gyvenime. Kartais to priežastis yra asmeninės interpretacijos, nesugebėjimas integruoti krikščioniškus principus į tikėjimo ir asmeninį gyvenimą, perteikti problematišką situaciją. Labiausiai klaidingi įsitikinimai pažeidžia santykius. Negebėjimas autentiškai bendrauti, nerimas dėl neteisingo elgesio, perdėti reikalavimai sau ir kitiems, nuosavo

teisumo ieškojimas, malonės nepriėmimas, bėgimas nuo tikrovės atneša tikintiesiems emocinę žalą. Iš kitos pusės pastebėta ir pozityvi atsvara klaidingų įsitikinimų poveikiui. Tikinčiuosius nuo kraštutinės neigiamos įtakos gelbsti intuityvus nuolatinių santykių ieškojimas ir kūrimas įvairiose tikėjimo praktikose: konkrečiame ir ištikimame įsipareigojime nedidelei tikėjimo bendruomenei ar tikslinei savipagalbos grupei, artimiems neformaliems tikėjimo pagrindu susiformavusiuose ryšiuose, atvirose ir kūrybingose tikėjimo formų išraiškose.

IŠVADOS

Tikintis žmogus savo dvasiniame kelyje išgyvena įvairių įtampų ir klaidų. Šio darbo tikslas buvo krikščioniškųjų tikėjimo šaltinių ir principų pagalba atskleisti pagrindinius klaidingus tikėjimo įsitikinimus bei jų įtaką krikščioniškajam dvasiniam augimui. Analizuojant įvairią krikščionišką dvasinę literatūrą ir atlikus tyrimą atsiskleidė keletas dalykų.

1. Krikščioniškas dvasinis augimas, kuris atitinka tradicinio pašaukimo į šventumą sudėtingumą ir dinamiką, išgyvena įtampą dėl ambicingo psichologijos kėsinimosi paveržti iš tikėjimo teisėtą autonomiją spręsti žmogaus problemas, siekti pilnutinio tikinčio asmens išsiskleidimo ir savirealizacijos Dievo plano kontekste.
2. Išvengti klaidingų įsitikinimų ir dvasiškai augti padeda ne pasirinkti konsultavimo sampratos ir metodai, o holistinis požiūris į žmogaus augimą ir gyvas santykis su Dievu. Tai užtikrina autentišką dvasinę brandą ir integraciją išlaikant pusiausvyrą ir išvengiant kraštutinumų, sukeliančių skausmingas emocines pasekmes.
3. Tyrimas iš dalies patvirtino klaidingų įsitikinimų žalą, kylančią dėl klaidingos interpretacijos, nesugebėjimo integruoti krikščioniškus principus į tikėjimo ir asmeninį gyvenimą, kuomet nukencia santykiai, bendravimas, žmogus išsiderina emociškai, kelia perdėtus reikalavimus sau, iškreiptai suvokia savivertę, bėga nuo tikrovės.
4. Tyrimas atskleidė, kad tikinčiuosius nuo kraštutinės neigiamos įtakos labiausiai gelbsti intuityvus nuolatinų santykių ieškojimas ir kūrimas įvairiose tikėjimo praktikose, priklausymas ir įsipareigojimas nedidelei tikėjimo bendruomenei, savipagalbos grupei, kur tikėjimo pagrindu yra susiformavę artimi neformalūs ryšiai bei vyrauja kūrybingos tikėjimo formų išraiškos.
5. Išryškėjo tendencija, kad katalikiška tradicija autoritetingiau įrėmina krikščionišką tikėjimą ir palieka mažiau galimybių kilti klaidingiems įsitikinimams dvasinio augimo kelyje.
6. Liko pilnai neatskleistas ryšys tarp dvasinio augimo stereotipų pažinimo aspekto ir daromos žalos. Šiuo atveju būtų prasminga atlikti papildomus detalizuotus tyrimus. Panašūs tyrimai ateityje galėtų būti atliekami ne tik parapijos kontekste, o šis tyrimas galėtų pasitarnauti kaip lyginamoji analizė.

LITERATŪRA

1. Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentas. 1998. Vilnius: Lietuvos vyskupų konferencija.
2. Biblija. Senasis ir Naujasis Testamentas. Naujas lietuviškas vertimas. 2000. Texas: World Wide Printing.
3. Katalikų Bažnyčios katekizmas. 2012. Vilnius: Lietuvos vyskupų konferencija.
4. Vatikano II susirinkimo nutarimai. 2001. Vilnius: Aidai.
5. Šventasis Tėvas Pranciškus. 2018. Apaštalinis paraginimas Gaudete et Exultate. Apie pašaukimą į šventumą šiuolaikiniame pasaulyje. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
6. Becattini C. Crescita psicologica e crescita spirituale. *Teresianum* (40), 1989/1, 125-148, [žiūrėta 2019 m. vasario 18 d.]. Prieiga per Internetą: <<https://dialnet.unirioja.es/descargaarticulo/5363843.pdf>>.
7. Bitinas A., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. 2008. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
8. Bloom A. 2010. Dvasinė kelionė. Vilnius: Aidai.
9. Catalan J. F. 2003. Dvasinė patirtis ir psichologija. Vilnius: Dialogo kultūros institutas.
10. Catechismo degli adulti. La verita vi fara liberi. 1995. Vaticano: Libreria Editrice Vaticano.
11. Collins G., Kendall D. 1999. Bibbia e teologia. Milano: Edizioni paoline.
12. Crabb L. J. 1977. Effective biblical counselling. Michigan: Zondervan Publishing House.
13. Dajczer T. 2010. Tikėjimo įžvalgos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
14. De Martini N. 1986. L'uomo slancio di amicizia. Torino: Elle di ci.
15. Erickson E. H. 2004. Vaikystė ir visuomenė. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
16. Foster R. J. 2007. Dvasinės pratybos. Šiauliai: Lietuvos krikščioniškas fondas.
17. Frielingsdorf K. 2003. Demoniški Dievo įvaizdžiai. Vilnius: Katalikų pasaulis.
18. Fromm E. 1992. Menas mylėti. Vilnius: Va;stybinis leidybos centras.
19. Giussani L. 2007. Kodėl Bažnyčia? Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
20. Groeschel B. J. 2014. Dvasingumo keliai. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
21. Hart T. N. 2001. Klausymosi menas. Kaunas: Kauno reklamos centras.
22. Juškienė V. 2016. Asmeninė gerovė gyvenimo kokybės kontekste. *Opera theologorum Samogitarum*, 4, 77-87, [žiūrėta: 2018 m. gruodžio 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://aleph.library.lt/F?func=findb&amp=&=&request=000064879&find_code=SYS&local_base=LITLI&pds_handle=GUEST>.

23. Kaip psichologija kartu veikia su bibliiniu konsultavimu? [Žiūrėta 2019 m. balandžio 15d.]. Prieiga per Internetą: <<https://www.gotquestions.org/Lietuviu/psichologija-biblinis-konsultavimas.html>>.
24. Kardelis K. 2002. Moksliniu tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex.
25. Katalikų Bažnyčios istorija. I dalis. 1996. Vilnius: Katalikų pasaulis.
26. Kavaliauskas Č. 1992. Trumpas teologijos žodynas. Vilnius: Lumen.
27. Krikščionybės istorija. 2000. Vilnius: Alma litera.
28. Luobikienė I. 2007. Sociologinių tyrimų metodika. Kaunas: KTU.
29. Macaulay R., Barrs J. 2000. Būti žmogumi. Šiauliai: Nova vita.
30. Mayers D. G. 2000. Psichologija. Kaunas: poligrafija ir informatika.
31. Martin R. 2017. Troškimų išsipildymas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
32. Merton T. 1997. Gyvenimas ir šventumas. Vilnius: Katalikų pasaulis.
33. Nepatogi tiesa. Kodėl verta tikėti stereotipais? 2016. [žiūrėta 2019 m. balandžio 2d.]. Prieiga per Internetą: <<http://psichika.eu/blog/nepatogi-tiesa-kodel-verta-tiketi-stereotipais/>>.
34. Nouwen H. J. M. 2008. Siekimas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
35. Nuovo dizionario di teologia. 1988. Milano: Edizioni paoline.
36. Pacot J. 2008. Gelmių evangelizavimas. Vilnius: Dialogo kultūros institutas.
37. Paškus A. 1987. Krikščionis ir šiandiena. Chicago: Ateitis.
38. Paškus A. 1990. Asmenybė ir religija. Chicago: Ateitis..
39. Paškus A. 2002. Žvilgsnis į pasaulėžiūrinę aplinką, šventovę, save. Kaunas: LKC leidykla
40. Prado Flores J. H. 1990. Come evangelizzare i battezzati. Roma: Edizioni Dehoniane.
41. Psychology and religijon. 1985. New York: Paulist press.
42. Religijotyros žodynas. 1991. Vilnius: Mintis.
43. Richo D. 2011. Būti suaugusiems. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
44. Rolheiser R. 2017. Dvasingumo paieškos. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
45. Rupnik M. I. 1997. Nesudegančio erškėtyno liepsnoje. Vilnius: Aidai.
46. Saulaitis A., Karaliūtė A. 2003. Krikščionybė ir kultūra. Kaunas: Marijonų talkininkų centro leidykla.
47. Scazzero P. 2010. Emociškai brandus dvasingumas. Vilnius: Misionieriškas labdaros fondas „Šviesa Rytuose“.
48. Scott Peck M. 2012. Nepramintuoju taku. Vilnius: Vaga.
49. Stott J. 2004. Šiuolaikinis krikščionis. Vilnius: Tikėjimo žodis.
50. Szkodon J. 2008. Kas yra kasdienio gyvenimo dvasingumas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.

51. Ševcova L. ir kiti. 2017. Aistros įveika. Kaunas: Vox altera.
52. Trimakas K. A. 1998. Tikint bręsti. Kaunas: Lietuvos katechetikos centro leidykla.
53. Vanier J. 2006. Kiekvienas žmogus – šventa istorija. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
54. Vėželiienė L. 2018. Septynios didžiosios nuodėmės psichologo kabinete. Vilnius: Tyto alba.
55. Vorgrimler H. 2003. Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba.
56. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. 2017. Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai. Vilnius: Vaga.
57. Žukauskas L., Ramonas A. 2018. Krikščioniško požiūrio į žmogų aspektai dvasiniame-psichologiniame konsultavime. [Žiūrėta 2018 m. lapkričio 3 d.]. Prieiga per Internetą: <journals.ku.lt/index.php/MTD/article/download/1641/pdf>.
58. Žukauskienė R. 2008. Kiekybiniai ir kokybiniai metodai. [Žiūrėta: 2019 m. sausio 12 d.]. Prieiga per Internetą: <<http://rzukausk.home.mruni.eu/wp-content/uploads/kokybiniai-ir-kiekybiniai-tyrimai1.ppt>>.
59. Адамс. Д. 2013. Мудрый душепопечитель. Одесса: Тюльпан.
60. Альбисетти В. 2001. Быть счастливым. Москва: Паолине.
61. Йонт У. Р. 2001. Созданы, чтобы учиться. Санкт-Петербург: Библия для всех.
62. Клауд Г., Таунсенд Дж. 2003. Как люди растут. Москва: Триада.
63. Мак-Артур Дж., Мэк У. и сотрудники Семинарии Гопода. 2012. Введение в библейское консультирование. Санкт-Петербург: Библия для всех.
64. Осборн Л. 2015. Неумышленнефаризейство. Санкт-Петербург: Библия для всех.
65. Хант Дж. 2012. Библейское консультирование. Москва: Триада.

SANTRAUKA

Šiaudvytis A. Krikščioniško dvasinio augimo stereotipai: teologiniai ir psichologiniai aspektai. Dvasinio konsultavimo ir asistavimo magistro studijų baigiamasis darbas. Darbo vadovė doc. dr. Vaineta Juškienė. Klaipėdos universitetas. 2019. – 72 p.

Pagrindiniai žodžiai: dvasinio augimo stereotipai, klaidingi įsitikinimai, krikščioniškas dvasinis augimas, dvasinio augimo principai.

Krikščionys dvasinio augimo kelyje kenčia nuo emocinių problemų, kurias sukelia klaidingi tikėjimo įsitikinimai. Jie kyla iš klaidingų tikėjimo, Šv. Rašto, Bažnyčios mokymo interpretacijų, iškreipia krikščionišką mokymą apie tikinčiojo elgesį ir emocinį dvasinio augimo procesą ir atitraukia nuo tikrų Biblijos, Bažnyčios mokymo, Tradicijos siūlomų resursų dvasiniam gyvenimui atnaujinti. Darbo objektas: dvasinio augimo stereotipai. Darbo tikslas: krikščioniškųjų tikėjimo šaltinių ir principų pagalba atskleisti pagrindinius dvasinio augimo stereotipus, jų įtaką krikščioniškajam dvasiniam augimui. Darbo uždaviniai: 1. Pristatyti autentiško krikščioniško mokymo principus dvasinio augimo požiūriu remiantis Katalikų Bažnyčios mokymu, Šv. Raštu ir Tradicija. 2. Išanalizuoti pagrindinius dvasinio augimo stereotipus autentiškų krikščioniškųjų principų kontekste. 3. Atskleisti dvasinio augimo stereotipų pasekmes, įtakojančias asmens dvasinį augimą. 4. Empiriškai iširti dvasinio augimo stereotipų įtaką dvasiniam žmogaus augimui.

Siekiant atskleisti dvasinio augimo stereotipų įtaką dvasiniam augimui atliktas kokybinis tyrimas. Giluminio pusiau struktūruoto interviu metu apklausti 6 aktyvūs Kretingos parapijos nariai. Duomenų analizė atskleidė, kad didžiausia žala dvasiniam augimui kyla dėl klaidingų interpretacijų, nesugebėjimo integruoti krikščioniškus principus į tikėjimo ir asmeninį gyvenimą, kuomet nukenčia santykiai, bendravimas, asmuo išsiderina emociškai, kelia perdėtus reikalavimus sau, iškreiptai suvokia savivertę, bėga nuo tikrovės. Tai iš dalies patvirtino hipotezę, kad dvasinio augimo stereotipai trukdo žmogaus dvasiniam augimui. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad krikščioniško dvasinio augimo principai per holistinį požiūrį į žmogaus augimą išlaiko pusiausvyrą ir padeda išvengti kraštutinumų, kurie neretai atneša skausmingas emocines pasekmes. Tyrimas atskleidė, kad tikinčiuosius nuo neigiamos įtakos gelbsti artimi, neformalūs ir nuolatiniai santykiai mažose tikėjimo bendruomenėse bei grupelėse. Mokslinė prasme darbas reikšmingas teoriniu ir praktiniu atžvilgiu kaip lyginamoji analizė toliau tyrinėjant dvasinio augimo stereotipus ir jų žalą dvasiniame augime.

SUMMARY

Šiaudvytis A. Stereotypes of Christian Spiritual Growth: Theological and Psychological Aspects. Master's Final Thesis in Spiritual Counselling and Assistance. Advisor: Assoc. Prof. Vaineta Juškiene. Klaipėda University. 2019. – 72 p.

Keywords: Stereotypes of spiritual growth, false assumptions, Christian spiritual growth, principles of spiritual growth.

Research object: stereotypes of spiritual growth. Research goal: to analyze the main stereotypes of spiritual growth and their impact on the Christian spiritual growth in the light of sources as well as principles of Christian faith. Research objectives: 1. To discuss the authentic principles and guidelines of Christian teaching for spiritual growth, rooted in the Teachings of Catholic Church, the Holy Scripture, and the Tradition. 2. To analyze the main stereotypes of spiritual growth in the context of authentic Christian principles. 3. To discuss the effects of stereotypes of spiritual growth on personal spiritual growth. 4. To conduct an empirical research of the impact of these stereotypes on personal spiritual growth.

In their way of spiritual growth Christians suffer from emotional problems, which are caused by false faith assumptions. These false assumptions originate from the wrong interpretations of the faith, the Holy Scriptures, and the Teachings of the Church. They distort the Christian teaching about the behavior of the faithful as well as about the process of emotional spiritual growth. They also estrange them from the resources for renewal of spiritual life, which are offered by the Bible, the Teaching of the Church, and the Tradition. With the goal to reveal the impact of false assumptions on the spiritual growth a qualitative study was conducted. During the in-depth semi-structured interviews 6 active members of Kretinga parish were interviewed. The data analysis revealed that the biggest damage to the spiritual growths stems from the wrong interpretations, inability to integrate the Christian principles into the personal faith and life. As a consequence personal relationships and communication suffer; a person loses emotional balance, poses excessive requirements for her/himself, tries to escape the reality, and has a wrong understanding about self-esteem. The findings of this research permit to claim, that Christian principles of spiritual growth, based on holistic perspective on human growth, retain the balance and help to avoid the extremes, which very often cause painful emotional consequences. The research has found that the faithful are more protected from this negative impact, if they foster close, informal and constant relationships in small faith communities and groups.

The theoretical and practical importance of this Master's thesis consists in the fact that it can be used for further comparative analysis of stereotypes of spiritual growth and their damage to spiritual growth.

PRIEDAI

Pozityvūs ir negatyvūs psichologijos aspektai

1 lentelė. Pozityvūs ir negatyvūs psichologijos aspektai

Pozityvūs aspektai	Negatyvūs aspektai
<p>Gilinimasis į ankstyvas vaikystės žaizdas – praeities randų, kompleksų gydymas.</p> <p>Padedą atskirti autentiškus religinio individo gyvenimo motyvus nuo pseudo motyvų.</p> <p>Atskiros problemas išsprendimas: bendravimo, konfliktų, perfekcionizmo, frustracijos, streso ir kitų)</p> <p>Žmogaus funkcionavimo užtikrinimas – padeda žmonėms gyventi</p> <p>Padedą geriau pažinti save</p> <p>Bendravimo problemų sprendimas</p> <p>Krizių, traumų įveikimas</p> <p>Asmenybės ugdymas</p>	<p>Išlaisvinimas nuo atsakomybės</p> <p>Kitų kaltinimas</p> <p>Nepajėgia paliesti religijos esmės</p> <p>Fragmentinis požiūris į žmogų</p> <p>Dvasinių dalykų ignoravimas</p> <p>Menkas dėmesys ir svarba į konsultanto asmeniui, jo pasirengimui konsultuoti, gebėjimui parinkti metodus konsultavime</p> <p>Beatodairiškai ir netinkamai naudojami psichologijos metodai</p> <p>Arogancija ir nepakantumas</p> <p>Nuolaidžiavimas savo poreikiams</p>

Sudaryta pagal: Adams, 2013, Groeschel, 2014, MacArthur, 2012, Paškus, 1990, Richo, 2011

Žmogaus vaidmenys: Dievo nustatyti ir po nuopuolio

2 lentelė. Dievo nustatyti žmogaus vaidmenys

Dievas	Žmogus
Dievas – Šaltinis	Mes priklausomi nuo Dievo
Dievas – Kūrėjas	Mes – kūriniai, nepajėgus egzistuoti patys iš savęs
Dievas valdo pasaulį	Mes kontroliuojame tik patys save
Dievas teisia gyvenimą	Mes privalome tiesiog gyventi
Dievas nustato taisykles	Mes paklūstame taisyklėms ir gyvename Dievo mums paskirtą gyvenimą

Sudaryta pagal Клауд, Таунсенд, 2003

3 lentelė. Žmogaus vaidmenys po nuopuolio

Geidžiami	Rezultatas
Tapti Šaltiniu	Mes priklausomi patys nuo savęs
Tapti kūrėju	Mes egzistuojam patys dėl savęs
Valdyti pasaulį	Mes bandome kontroliuoti aplinkinius ir prarandame savikontrolę
Teisti gyvenimą	Mes teisiame save ir kitus praradami galimybę betarpiškai priimti save ir kitus
Pertvarkyti taisykles	Mes gyvename kaip susigalvojame

Sudaryta pagal Клауд, Таунсенд, 2003

Interviu

Esu Klaipėdos universiteto Jono Pauliaus II krikščioniškųjų studijų centro Dvasinio konsultavimo ir asistavimo magistrantūros studijų magistrantas Albinas Šiaudvytis. Šiuo metu atlieku tyrimą apie krikščioniškojo dvasinio augimo klaidingus įsitikinimus Kretingos Viešpaties apreiškimo parapijoje. Prašau Jūsų skirti ~ 60 min. laiko ir atsakyti į mano klausimus. Mūsų pokalbis bus įrašomas, tačiau be jūsų sutikimo konkretūs atsakymai viešinami nebus, jūsų nuomonė bus apibendrinamai pateikta kartu su kitų respondentų atsakymais. Todėl atsakydami į mano klausimus nuomonę galite reikšti laisvai, čia nėra teisingų ar neteisingų atsakymų. Svarbi kiekviena jūsų išsakyta mintis. Bet kada turite teisę nutraukti tyrimą. Atlikdamas tyrimą, laikausi tyrimo etikos kodekso nuostatų.

Informacija apie respondentą ir jo krikščioniško tikėjimo patirtį:

1. Kiek jums metų? Papasakokite, kiek laiko ir kaip jūs esate įsipareigojęs/usi krikščioniškai tarnystei parapijoje?
2. Pasidalinkite, kokia buvo jūsų tikėjimo pradžia? Kada ir kaip įvyko jūsų sąmoningas atsigręžimas į Dievą? Kokia buvo tolesnė jūsų tikėjimo kelionė: problemos, kliūtys, pakilimai, atradimai?
3. Kaip jūs įvertintumėte dabartinę savo tikėjimo situaciją dvasinės brandos ir augimo perspektyvoje?

Informacija apie krikščionišką dvasinį augimą:

Pareigos ir elgesys

4. Prisiminkite, ką jums tikėjimo gyvenime tenka daryti dėl to, kad jums priklauso pagal tikinčiojo pareigas, o ne kad patinka? Kas jus skatina taip elgtis ir kaip tai jus augina dvasiškai?
5. Papasakokite, ką jūs manote apie savo pastangas pakeisti savo elgesį? Kaip tai atsiliepia jūsų tikėjimui, dvasiniam gyvenimui? Kodėl taip manote?
6. Pasidalinkite, kas jums svarbiau tikėjimo gyvenime – tiesiog atlikti darbą iš paklusnumo ar suprasti, kodėl tai turite padaryti? Paaiškinkite tai.

Pažinimas ir elgesys

7. Prisiminkite, ką jūs savo gyvenime bandėte padaryti tiesiog priėmę „teisingą sprendimą“ ir kaip jums pavyko? Kaip jis įtakojo jūsų tolimesnį dvasinį gyvenimą ir augimą?
8. Pasidalinkite, kaip tikėjimo žinios: Biblijos skaitymas ir studijos, teologijos paskaitos, dvasinės literatūros skaitymas, pamokslai keičia jūsų tikėjimo gyvenimą? Kaip atrastos tiesos savaime jus augina dvasiškai?
9. Papasakokite, kas jūsų tikėjimo gyvenime sukelia kaltę ir gėdą? Kaip tai įtakoja jūsų dvasinį augimą?

Iniciatyva ir elgesys

10. Papasakokite, kiek pastangų dedate dėl tikėjimo pažangos? Kur baigiasi jūsų darbas ir prasideda Dievo? Ką paliekate sutvarkyti Jam?

11. Papasakokite, kaip jūs asmeniškai priimate kitų žmonių, tikinčiųjų pagalbą? Kiek ji svarbi jūsų tikėjimo augimui ir kokiais atvejais kreipiatės į kitus pagalbos?

12. Pasidalinkite, koks yra jūsų dvasinio augimo tikslas? Kaip jūs jaučiatės dvasiškai tobulėjantis/i?

Patirtis ir elgesys

13. Papasakokite, kaip dažnai tenka kreiptis į Dievą dėl asmeninių poreikių? O į kitus žmones? Ar nemanote, kad tai egoistiška?

14. Kokią įtaką daro jūsų tikėjimo gyvenimui jūsų praeitis? Ko iš savo praeities nebenorėtumėte pakartoti?

15. Kokius negatyvius jausmus (skausmą, liūdesį, nerimą, baimę, pyktį) jūs išgyvenate paskutiniu metu? Kokią įtaką tai daro jūsų dvasiniam gyvenimui?

16. Pasidalinkite, kas jus dabar palaiko tikėjimo kelionėje? Koks yra didžiausias jūsų širdies troškimas? Dėkoju už atsakymus.

Interviu dalies su respondentu R6 transkripcija

Kiek jums metų?

R6: 39 metai.

Papasakokite, kiek laiko ir kaip jūs esate įsipareigojęs/usi krikščioniškai tarnystei parapijoje?

R6: Tai sakykim, nuo 19 gal taip metų. Kiek čia bus – 20. kažkas tokio. Nu kažkaip vat mokykloj kol buvau tokia labiau stebėtoja, turbūt, buvau. Dalyvavau visada buvau arti labai nuo vaikystės. Bet toks įsipareigojimas nuo 19 metų. *(Interviu buvo imamas respondento darbo aplinkoje ir įėjo bendradarbis – tad respondentas bandė jį perspėti dėl atliekamo interviu)* Aš čia biški interviu duodu, gerai? Aš interviu duodu - tai gal dabar netrukdyk.

Gal galėtum dabartinius savo įsipareigojimus, tarnystes parapijoje?

R6: Esu nu matai kaip nacionalinė ministrė pasauliečių praciškonų. Tai va čia būtų tokiam nacionaliniam lygmeny – tai čia parapijai nelabai tas funkcionuoja. O parapijoje, nu, matai, kad man labai glaudžiai susiję mano darbas yra, sakykim, tokioj evangelizacinei tarnyboj ir realiai parapijoje tai tiek, kad esu priklausau pastoracinėj taryboj. Ai, ir dar žinai, kad darau viešinimo tą trupučiuką nuo parapijos sakykim vat nu tą skiltį *(vietiniame laikraštyje)* turiu. Jo, vietinę spaudą sakykim taip šiek tiek tokią viešinimo funkciją. Bet šiaip tai žinai visą pagalbą visokių renginių organizavimą ir taip toliau čia. Kaip sakant nėra nei pradžios nei pabaigos (kosti).

Pasidalinkite, kokia buvo jūsų tikėjimo pradžia? Kada ir kaip įvyko jūsų sąmoningas atsigręžimas į Dievą?

R6: Nu tai kaip sakiau jau, kad tas buvo labai man (kosti) Bažnyčia, Dievas labai natūralu nuo pat vaikystės nu nes tai buvo, nu kaip pasakyt šeima, mano tėvų, mano tėvelių oi mano senelių tikėjimas močiutė ypatingai tą vaidmenį vaidino. Bet sakykim, am, 14 gal vat kažkur metų kai buvo kokioj gal 8 klasėj nu vat įvadinčiau tą tokią patirtį tokį asmeninio gyvo susitikimo būtent išgyvenau nu, kad malda yra gyvas dalykas tai, bet labai glaudžiai susiję su tuo, kad būtent toj parapijoje buvau Kretingoj, nes vis tiek daug girdėjau brolių mokymų ir, būtent, jaunimo Mišios būdavo tai va mums būtent per jaunimo Mišias sakykim taip per giesmę gal labiau per šlovinimo giesmę Mišių metu kažkaip išgyvenau tokį asmeninį susitikimą nu ir tokį vardinu kaip tas mano žingsnis toks buvo, kad tas tikėjimas tada jau tapo mano tikėjimu. Tada vat pamačiau, kad į bažnyčią pradėjau be tėvų eit viena jau kažkaip va toks. Nuo to įvardinu, kad mano toks sąmoningas pradėjo darytis tas tikėjimas.

Kokia buvo tolesnė jūsų tikėjimo kelionė: problemos, kliūtys, pakilimai, atradimai?

R6: Būtent, su santykiu su Dievu ane kažkaip ar? Aišku kai kažkokios gyvenime, gal krizės atsitinka, pavyzdžiui, ten – tėvų skyrybos kažkas ten tokio kažkokios ar netektys, išsiskyrimai kažkokie tai aaa tai natūraliai, kad tu nu tai intensyvina kažkaip tavo santykį tą tikėjimą nu tokį su Dievu tu turi daug nu kažkokių klausimų. Sakyčiau gal ar kančios tokios patirtys tokie kaip nu kaip etapai, bet jie man aaa kažkaip atrodo, kad, kad dar labiau priartindavo nu kaip tarnavo tam augimui sakykim tos kažkokios kančios patirtys, išgyvenimai tokie žmogiški. Ai, ir dar nepaminėjau tų labai tokį didelį lūžį iš tikrųjų per vienas rekolekcijas patyriau tai čia 26 metai man buvo. Būtent, Medžiugorijoj važiavau kažkaip be jokių ypatingų lūkesčių į tas rekolekcijas ir laikiau, kad esu jau tam nu dvasiniam gyvenime sąmoningam, bet nu tikrai kažkaip išgyvenau va tą kaip naujas žmogus žinai kaip grįžta iš tų rekolekcijų kažkas labai labai pradėjo keistis viduj pajutau, kad tai kas iki tol buvo sakykim, kad aš nei tų žmonių mokėjau minėt, nei, nei ta malda kažkokia buvo kokybiška nors ji buvo ir tuo momentu man atrodė, kad visa tai yra gerai, bet nu sakykim kai aš atgal žiūrėdavau tai kažkaip nu net norėdavosi vardinti savo tą dvasinį gyvenimą iki Medžiugorjos ir po Medžiugorjos. Toks kažkoks lūžis įvyko.

Kaip jūs įvertintumėte dabartinę savo tikėjimo situaciją dvasinės brandos ir augimo perspektyvoje?

R6: O dabar kaip įvertinčiau kur esu dabar? Uhum. Nu norėčiau būti tam momente iš kart po Medžiugorjos. Aaa. Kasdienybėj gal išoriškai nu taip atrodo viskas labai nėra kažkokio ten nuosmukio ar ten kaip pasakyt, yra jau įgūdis nu tos kasdienės maldos yra tam tikri dalykai, kurie nu tikrai pavyzdžiui – nuo tada kai pradėjau ten liturgines valandas melstis labai daug, tvarkos atėjo į tą maldos gyvenimą. Aaa. Bet tiesiog nežinau, galbūt, čia psichologiniai dalykai kažkokie su amžium ateina kai nu kažkaip išgyveni tokio daug egzistencinio kažkokio tokių klausimų, ieškojimų, baimių kažkokių, nerimo tokio. Ypač mirties gal baimę vat nu tai visą laiką stato į tą nu tokį egzaminą, nu tai kaip su tuo mano tikėjimu, su mano krikščionyste tai va toks gal kaip. Nepavadinčiau nu, kad tai kažkokio ant Taboro kalno šiuo metu esu taip kažkaip tamsiam slėny.

Prisiminkite, ką jums tikėjimo gyvenime tenka daryti dėl to, kad jums priklauso pagal tikinčiojo pareigas, o ne kad patinka? Kas jus skatina taip elgtis ir kaip tai tave augina dvasiškai?

R6: Nu čia gal prisimenant iš vaikystės nu tas ir ėjimas pavyzdžiui sekmadieniais į bažnyčią tai prasidėjo nuo turbūt aišku kaip vaikui tai smagu viskas yra, bet paskui ateina toks momentas kai nu gal nėra to supratimo. Labai daug kai nesupranti kas vyksta aš ten atsimenu pirmųjų pamokslų, kurių sąmoningai atsimenu kai kunigas ten šaukė kažkokios atominės kažką ten tai aš net nesupratau kas ten ar bombos ar karas kažkas visiškai tokio nesuprantamo ir, ir tikrai atsimenu vat, kad toks laikas būdavo kai bažnyčioj nu ten zulindavo akis ir kiekvieną kampą būdavau apžiūrėjus per tuos pamokslus tai sakykim tas neiššaukdavo labai didelio susižavėjimo tai čia vėl reikia eiti į tą bažnyčią, bet nu va tokia

pareiga sakykim, bet ir pasipriešinimo nu nebūdavo pasipriešinta. Bet kai tą, nu kai pažysti, kai supranti kas tai yra tai va kaip sakau, kad man jaunimo mišios labai tam pasitarnavo kai aš mačiau kitus jaunos žmones meldžiantis, giedant vat matyti tuos kitus tai nu tai aišku priartino vat tą tikėjimą, kad tai yra ir jaunėm žmonės ir, ir aišku tada labai greitai tampama nu per kažkokią pareigą tada norisi ir nuo to sakykim nuo to minimumo nu šiandien tai aš stengiuos kasdien eit į mišias. Nebent ten kažkokio kliūtys ten atsitinka tai nu galbūt ne visata irgi su didele, kaip pasakyt ne kiekvieną dieną yra tai, kad ten trokšti ir leki, bet nu kažkoks sakykim irgi tada įeini į tokį ritmą nu kažkiek tame yra irgi tos pareigos atsiranda tu vėl įpranti, nu va kai pasižiūri dabar galbūt ir tam kasdieniam ėjime kažkiek irgi tokio yra įsipareigojimo.

Kiek jus tai (pareigos) asmeniškai augina – tavo tikėjimą?

R6: Šiaip jau nuo tų 19 metų, kai aš įsijungiau į tarnybos veiklą. Atsirado daug visokių tarnysčių. Atsimenu, viena iš pirmų – evangelizacinė komanda. Visa kita. Ir tas studijų metais mane tikrai labai mane augino, nes nu tokį išgyvenau. Kadangi studijos irgi buvo religijų studijos. Teologija. Sakykim tie teologiniai dalykai tai man pilnai tokio – ką tik tas tikėjimas taip šviežia. Tos patirtys, kaip pasakyt, Šventosios Dvasios patirtys čia. Jėzų adoracijoje sutikai. Sekminės sužinojai kas tai yra. Ir staiga tie teologijos mokslai, nu kur apie tuos slėpinius, nu tokia, žinai, visiškai sausa kalba kalba – tai aš esu išgyvenusi tikrai, realiai, kas tai yra teologija ant kelių. Ruošdamasi egzaminui. Paskaitydavau ir kad neprarasti tikėjimą meldavausi po kiekvieno puslapio. Čia vienam tokiam dalykui ruošiantis. Bet tos tarnystės man – ypatingai studijų metais, kai yra labai tokio nu nestabilus tas jaunas žmogus – tu klaidžioji bet kur, kas tave patrauks. Mačiau draugus, kurie ten, žinai, ir visokiais kitokiais dvasingumais susižavėjo. Bet man, va tos konkrečios tarnystės, misijos visokios, sakyčiau, padėjo išsaugot gyvą tikėjimą. Nu, tikrai. Šalia tų studijų. Tai va, aš taip atpažinau. O šiaip tarnystės Bažnyčioje ar dabar tie įsipareigojimai, kuriuos turiu nu, aišku, kad atsakomybės nu mokina, turbūt, žmogiškai, kad tu tampi tiesiog. Mokais os atsakomybės, kad tavim galėtų pasitikėti kiti žmonės. Tai kažkaip nežinau, aišku, visokių turiu aplinkoj žmonių. Gal ne visi taip atsakingai žiūri į tas Bažnyčioj tarnystes. Bet kažkaip visą laiką žiūriu vis savo reikalais. Į save žiūriu. Tai nežinau ar atsakiau čia į tą.

Pasidalinkite, kas jums svarbiau tikėjimo gyvenime – tiesiog atlikti darbą iš paklusnumo ar suprasti, kodėl tai turite padaryti? Paaiškinkite tai.

R6: Aš nežinau ar iš paklusnumo kažką darau? (Juokiasi). Taip galvoju dabar ...apie...jei kažkas...turi omenyje ne dvasinio gyvenimo ar Dešimt Dievo įsakymų ten... Yra tam tikri dalykai, kurie man...pavyzdžiui, aš...tarkim pasninkas...kartais būna diskusijos su irgi tikinčiais žmonėm. Nu va kiti sako...turi savo pasninko sampratą. O man, pavyzdžiui, šiuo atveju užtenka to bažnyčios paklusnumo –

man bažnyčia taip pasakė ir aš į tokį dalyką net neįdomu gilintis... Bažnyčia atsakinga už mano tą išganymą ir jeigu taip sako, tai ir kažkaip darau. Tai gal tokiuose kažkokiuose dalykuose. Bet jeigu... konkrečiai tarnystėj tu darai ar dėl brolijos, ar parapijos. Kažkokie jau įsipareigojimais papildomai – tai aišku darai, ką tu suvoki. Savo prasmę. Taip. Turbūt, kažkokią prasmę. Gal galėtum duoti kokį pavyzdį. Kad iš paklusnumo ką kunigas kžkam sako...ar čia kalbam...nu žinai Švento Rašto visi čia siekiam gyventi taip, bet sunkiai sekasi... tai jo turbūt...kažkaip. Matyt, ir taip, ir taip būna. Gal. Iš paklusnumo.? Vis tiek visur stengiuos suprast kodėl.

Papasakokite, ką jūs manote apie savo pastangas pakeisti savo elgesį? Kaip tai atsiliepia jūsų tikėjimui, dvasiniam gyvenimui? Kodėl taip manote?

R6: Aš nežinau ar taip įmanoma? Iškart, ...iškart taip? Kažkaip radikaliai? Kažkaip po truputėlį tas pastangas kažkokias dėt arba nu, aišku, man kaip tikinčiam yra tas malonės momentas. Aš čia kažkiek gal apie tą medžiugorje pasakojau... tai tai yra tiesiog iš Dievo malonės atsitinka. Ir aš apskritai kažkaip galvoju, ar be malonės bendradarbiavimo kažkokio ar išvis įmanoma žmogui kažkaip pasikeisti? Savo įpročius ypatingai savo tokiuose dvasiniuose dalykuose. Man atrodo, kad net rūkyt mečiau iš Dievo malonės. Tai nežinau. Aišku, tas apsisprendimas ir noras jis labai svarbus. Retai kada be to noro ten kaip kokį apaštalą Paulių gali perkeist. Bet jo aš kažkaip labiau tikiu tą Dievo malonės sau pagalbą ne tiek asmenines pastangas. Turbūt. Apie elgesio keitimą, nes, žiūrint į save, į savo išpažintis... nu... nematau didelio progreso.

Prisiminkite, ką jūs savo gyvenime bandėte padaryti tiesiog priėmę „teisingą sprendimą“ ir kaip jums pavyko? Kaip jis įtakojo jūsų tolimesnį dvasinį gyvenimą ir augimą?

R6: Nu jeigu pavyzdžiui, kaip ten kokie protestantiškoj bažnyčioj kai ten pakviečia žmogus Jėzų į savo širdį. Ten jis, kaip pasakyti, ir važiuoja – toliau viskas susitvarko. Tai sakyčiau mano gyvenime daug tokių tokių pakvietimų buvo. Ir manau, kad ir jie turi tęstis. Nu kad, kaip pasakyti, kad to neužtenka kažkada to padaryto sprendimo... aš negaliu.. aš šiandien atsikėliau ir atmintis kaip pas... vištos to žmogaus. Turiu omeny jo širdies atmintis tose dvasiniuose dalykuose šiandien atsikėliau gal viskas kitaip atrodys man nuolat reikia apsispręsti. Bet tam tikra prasme, nu pavyzdžiui, kadangi aš esu įžadus davus – tai man kažkuria prasme tie įžadai buvo toks momentas, kurį aš kažkaip pavadinau, sau pavadinau kaip užsidariusių durų malone, kai tu esi ir nieko nepasirenki, nu pavyzdžiui, apie bendruomenes konkrečiai, pasirinkimą bažnyčioje. Tai tu kaip ir išgyveni kažkokią nu vat laisvė – aš galiu ir čia, ir čia, bet realiai tu neini kažkur į priekį. Tam laukiamajam daug durų, daug pasirinkimų. O pasirinkus labai konkrečią bendruomenę davus įžadus, būtent, savo krikščionišką gyvenimą gyvent ir dalintis būtent toj

bendruomenėj.tai kažkokį laisvės momentą išgyvenau. Būtent, visos kitos duris uždariau ramiai ir galėjau pradėti eiti. Tai sakykim tas sprendimas svarbus toks – vienas svarbiausių

Papasakokite, kas jūsų tikėjimo gyvenime sukelia kaltę ir gėdą? Kaip tai įtakoja jūsų dvasinį augimą?

R6: Gali ir užgraužti. Nemanau, kad teigiamas dalykas jau toks geras jausmas... gal kažką ir padaro – išpažinties nueina... mano augimo patirtys su tuo nėra susijusios bet su meile, gyvo santykio patirtimi...

Kokius negatyvius jausmus (skausmą, liūdesį, nerimą, baimę, pyktį) jūs išgyvenate paskutiniu metu? Kokią įtaką tai daro jūsų dvasiniam gyvenimui?

R6: Apie pyktį nežinau. Apie baimę ir nerimą norėčiau. Bet jei mes kalbam apie mano tuos 29 metai – dvasinis progresas aš tuose dalykuose esu giliau nei kada nors anksčiau. Gal tai irgi duobės etapas. Gal. Aš tikiu kad Dievui nėra negalimų dalykų, jis gali akimirksniu suteikti, įdėti ramybę į žmogaus širdį... ar tai turėtų būti kelionės tikslas? To labai norisi, bet kad pagrindinis – ne. Tai palydovai... kur tikėjimas – ten ir abejonė bus – aš galvoju kad iki to perėjimo, perkeitimo kažin ar tai įmanoma. Abejoju. Kad įmanoma gyventi tą laimingą krikščionišką gyvenimą, kad tos ramybės galėtų būti daugiau irgi. Bet labai norisi.

Papasakokite, kaip dažnai tenka kreiptis į Dievą dėl asmeninių poreikių? O į kitus žmones? Ar nemanote, kad tai egoistiška?

R6: Taip, aišku jaučiuosi egoistiška. Tai neišvengiama. Mano poreikiai yra tie, kurie prieš mano nosį. Jie man – Tik nesutinku, kad tai Dievo apkrovimas. – Dievo neįmanoma apkrauti. Kiti mąsteliai. Aišku, yra žmonių, kurie už mane daugiau meldžiasi nei aš už juos. Išgyvenu dėl to graužatį. Bet iš kitos pusės jaučiu ir džiaugsmą, nes tai jų tobulėjimui.. Stengiesi bet savas gyvenimas, savi poreikiai yra patys akivaizdžiausi per juos tu brendi. Ir sunku melstis už kažką globalaus, kai tu kažką realiai šalia susiduri su kažkokiu poreikiu. Jeigu tau skauda galvą – tai visa kita pbus per tą skaudamą galvą. ... Jeigu kitam bus sunku, gal ir tu būdamas pats kančioje gali ir kitą paguosti. Čia yra toks gyvenimas, bet vis tiek viską matai per savo prizmę.

Papasakokite, ką jūs manote apie savo pastangas pakeisti savo elgesį? Kaip tai atsiliepia jūsų tikėjimui, dvasiniam gyvenimui? Kodėl taip manote?

R6: Reikia atsivėrimo, atviros širdies, pirmo žingsnio. Pastanga turi būti kažkokia. 99 Dievo malonė, o 1 procentas mano – tai būtų maksimumas. Atverti širdį – didelis darbas savaime.

Papasakokite, kaip jūs asmeniškai priimate kitų žmonių, tikinčiųjų pagalbą? Kiek ji svarbi jūsų tikėjimo augimui ir kokiais atvejais kreipiatės į kitus pagalbos?

R6: Be galo svarbi bendruomenė. Dievą pirmiausia susitinku brolijoje. Be galo svarbu – ir meilės didžiulė mokykla. Bendruomenės patirtis yra labai svarbi asmeniniam dvasiniam augimui. Per bendruomenę augi kosminiu greičiu.

Kokią įtaką daro jūsų tikėjimo gyvenimui jūsų praeitis? Ko iš savo praeities nebenorėtumėte pakartoti?

R6: Neišvengiamai. Visa ką tu praėjai tave formavo. Jei ne – ir tu būtum kažkoks kitoks. O dabar? Labai sunkus klausimas... Sunku būtų pasakyti, kad dbar tiesiogiai daro įtaką. Bet kokia patirtis praturtina, ir randai. Bet kad taip tiesiogiai modeliuotų dabartį. Gyvenai visai kitokį gyvenimą – buvai – nebėra to seno žmogaus. Yra tam tikri dalykai, kurių nebėra mano gyvenime. Kaip praeitis, kurios atrodo visiškai nebuvo.... bet prisiminimas gali įkvėpti ar padrąsinti ar vilties suteikti – gali,. Kad tiesiogiai įtakotų nepamenu...Tampi labiau originalas. Labai gili filosofija...

Pasidalinkite, koks yra jūsų dvasinio augimo tikslas? Kaip jūs jaučiatės dvasiškai tobulėjantis/i?

R6: Išganymas. Arba tu eini ten, arba neini. O kam daugiau? Kad ateitų patarimo pas mane kaip pas dykumų tėvą? Tikslas – sau padėti pačiam. Amžinybėje mane labiausiai žavi, kad nėra gyvenimo pabaigos.

Dėkui už pokalbį.

Respondentų asmeninės tikėjimo kelionės charakteristika ir dinamika

4 lentelė. Respondentų asmeninės tikėjimo kelionės charakteristika ir dinamika

Respondentas	Amžius	Sąmoningo tikėjimo laikas	Atsivertimas: pradžia, ypatumai	Įsipareigojimas/parapijai/bendruomenei		Tikėjimo augimo kliūtys, pakilimai, atradimai	Dvasinio augimo įsivertinimas
				metai	tarnystės		
R1	51 m.	7-8 m.	Po įvairių dvasinių ieškojimų (meditacija, rytietiškos tradicijos, piligrimystė į Indiją) grįžimas prie Biblijos studijų, prie gilesnio krikščioniško tikėjimo studijas. Sąmoningo atsigręžimo pradžia – noras suprasti krikščionišką tikėjimą, pažinti Bibliją. Reikšmingiausias jo akcentas – neokatechumenat o bendruomenės formacija.	2 m. 2 m. 4 m. 2 m.	Neokatechumenatas, Suaugusiųjų katechumenatas Bažnyčios choras, Įvairios grupelės: maldos, šlovinimo, Alfa kursas, socialinė tarnystė, Vadovavimas grupelėms, Pasauliečiai pranciškonai	Problemos šeimoje išbloškia, bet įsijungimas į pranciškonų pasauliečių bendruomenę ir įsipareigojimas jai leidžia tikėjimo kelionėje judėti nuosekliai, disciplinuoti save ir savo elgesį.	Nuolatinis noras pažinti tikėjimo dalykus. Troškimo „irtis į gilumą“ – pažinimas ir siekimas.
R2	48 m.	25 m.	Ketvirtadienio jaunimo vakarai bažnyčioje su pranciškonais. Ypatingas palietimas per tėvo pranciškono Jono B. iš JAV vestas rekolekcijas – „visus taip norėjosi mylėti“.	20 m. 19 m. 8m.	Įvairūs prancišconiški projektai: „Špitolė“, Pakutuvėnai, Prancišconišk o jaunimo tarnyba, šeimų grupė, Santuokos kursai sužadėtiniams.	Buitis, darbas, rutina, kova dėl gerbūvio kartais sukeldavo abejones dėl tikėjimo.	Atsinaujinimas ir pakilimas per tikėjimo ir maldos pagilinimo grupelę „Eik į savo kambarėlį“ kurią moderuoja kun. V. Poškus (jau 9 mėnuo). Išgyvena įtampą tarp religingumo

							ir tikėjimo – tarp maldos praktikų ir tikro intensyvaus ir asmeninio santykio su Dievu.
R3	42 m.	7-8 m.	Vidinių ryši ir trauką jautė nuo 5 metų. Paauglystėje turėjo draugų, kurie vis ragino jį pasikrikštyti. Neformaliai lankydavo bažnyčią. Pažymėjo filosofo Senekos „Laiškai Lucilijui“ įtaką. Baigė katechetikos ir psichologijos studijas. Krikštas 2014 m.	2 m. 6 m.	Katechumenatas Įvairios maldos grupės. Ieško ir neatranda konkrečios – kur galėtų labiau įsipareigoti.	Nuolatinis vedimas per gyvenimą, ėjimas kaip per rūką (Dievo vedimas). Sovietmečiu tėvai negalėjo pasirūpinti jo religiniu auklėjimu. „Visad trūko to vienožingsnio-užantspauduoti savo tikėjimą... (pakartojo keletą kartų).	Viešpaties vedimas – skaitant įvairius gyvenimo ženklus ir įvykius. Ir „Dievo balsas per kitus“. Nuolatinės pastangos viską vertinti tikėjimo šviesoje.
R4	44 m.	29 m.	Ketvirtadienio jaunimo vakarai bažnyčioje su pranciškonais. Pagrindinis atsivertimo momentas – akivaizdus pribloškiantis suvokimas, kad „aš galiu bendrauti su Dievu“. Religijos studijos.	10 m. 2 m. 15 m. 2 m.	Evangelizacijos, projektai, krikščioniškos muzikos grupės, žygiai Šlovinimo grupė Šeimos grupė Tikėjimo, maldos gilinimo grupė „Eik į savo kambarėlį“.	Asmeninės, šeimos krizės – įvairūs kasdieniai rūpesčiai. Lėtas, skausmingas augimas.	Išgyvenamas atnaujintas maldos santykis. Augimo motyvas - ištikimybė santykiui (Dievui, artimui, šeimai). Žavėjimasis (ir sekimas) Dievo ištikimybė ir meilė – „žmogų priimti ir mylėti nepaisant visko...“ Pagrindinis motyvas gyvenime – ištikimybė.

R5	52 m.	Nuo gimimo	„Tikėjimas gautas paveldėjimo keliu iš tėvų, senelių“ per stiprų asmeninį gyvą šeimos narių tikėjimo ir gyvenimo liudijimo pavyzdį. Katechetikos studijos.	15 metų Kretin goje	Vaikų choras, Vienuolinis gyvenimas, Tikybos mokymas mokykloje, Vaikų ruošimas sakramentams I Komunijos, sutvirtinimo), Alfa kursas	Nuosekli be ypatingų krizių ir sukrėtimų dvasinio auginimo dinamika. „Su įvairiais iššūkiais, pabangavimais bet ne fundamentaliais	Žydėjimo periodas dvasiniame gyvenime.
R6	39 m.	20 m.	Ketvirtadienio jaunimo vakarai bažnyčioje su pranciškonais. Asmeninis susitikimas su Jėzumi – sąmoningas tikėjimas atėjo per šlovinimo giesmę. Katalikų teologijos ir bendros religijos studijos.	20 m.	Įvairūs evangelizacijos projektai, Pranciškoniška jaunimo tarnyba, Pasauliečiai pranciškoni, Evangelizacinė veikla parapijoje Pastoracinė taryba Viešinimas spaudoje Pagalba organizuojant renginius ir kiti renginiai	Tėvų skyrybos, netektys, liga, išsiskirimai – kančios patirtys intensyvio santykį su Dievu. Vyko etapai. Tos patirtys tarnavo augimui. Pakartotinas didelis lūžis 26 m. rekolekcijos Medjugorje – „grįžau naujas žmogus – kažkas viduje pradėjo keistis, (nors laikiau save kad aš jau esu sąmoningame dvasiniame gyvenime) – pasirodė, kad aš nei tų žmonių mokėjau mylėti, nei ta malda buvo kažkokia kokybiška, nors atrodė, kad viskas iki šiol buvo gerai“.	„Išoriškai viskas yra įgūdis kasdienės maldos (liturginės valandos įnešė tvarkos į maldos gyvenimą). Šiuo metu išgyvenu daug egzistencinių dalykų: klausimų, ieškojimų, nerimo, baimių, mirties baimės. Tai tikriausiai psichologiniai dalykai, kurie ateina su amžiumi. Tai visada stato į tokį egzaminą – na tai kaip yra su tuo mano tikėjimu, su mano krikščionybe. Nepavadinčiau kad šiuo metu esu ant Taboro kalno. Einu tamsiu slėniu.“

Interviu protokolo apibendrinta suvestinė

5 lentelė. Teisingas apsisprendimas ir dvasinis augimas

	Respondento požiūris ir patirtis
R1	Jei nusprendei, tai ir darai. Jei pasižadėjai – tai ir vykdui. Geriau ar blogiau, bet eini to keliu.
R2	Jis svarbus augimui, nes apsprendžia kryptį. Svarbu gyvas klausymasis
R3	Abejoju, ar išvis tikėjime gali būti kokie nors mano, tavo sprendimai. Žvelgiu į Bažnyčią, ką ji skelbia, ką skelbia Bažnyčios tėvai.
R4	Yra man taip buvę. Tas apsisprendimas išlaisvina, duoda ramybę... Jaučiuosi gerai ir suprantu, nors čia jaučiu, kad stoviu ant dviejų kojų... Nors ir išmuša iš vėžių – jis duoda man stabilumą.
R5	Buvo toks sprendimas po apsvarstymų. Jis buvo priimtas apsvarsčius, išbandžius Dievą ir priimtas kaip dovana. Suteikė tikrumą ir džiaugsmą, kurie tebesitęsia.
R6	Mano gyvenime buvo daug tokių pakvietimų apsisprendimų ir manau, kad jie turi tęsti. Manau, kad tokio vieno padaryto sprendimo neužtenka.. žmogaus širdies atmintis dvasiniuose dalykuose kaip vištos – kiekvieną dieną reikia malonės pagalbos iš naujo apsispręsti. Kadangi esu davęs įžadus – man tai buvo kažkada kaip „užsidariusių durų malonė“. Užsivėrė tos durys - realiai juk daugelio nėra nieko – vieną bendruomenę pasirinkus tas sprendimas dvasiniam gyvenime vienas svarbiausių...Tai pirmasis sąmoningas radikalus sprendimas... Tai pakreipia gyvenimą dvasiniam kely. Bet manau, kad turi būti daromi kasdien, net tų pačių įžadų.

6 lentelė. Žinios ir dvasinis augimas

	Respondento požiūris ir patirtis
R1	Žinios pirmiausia keičia mąstymą, po to ir elgsena keičiasi. Bet vien to gali ir neužtekti.
R2	Jaučiu diskomfortą tarp tos teorinės gausos ir daug gautos informacijos – nesutapimas tarp širdies ir proto – teorijos ir praktikos.
R3	Nekeičia mano dvasinio augimo, bet stiprina. Ypač liudijimai...Dievo žmonių...dažniausiai paskutiniu metu per pavyzdį veikia. Ne teoriškai. Žiūriu labai paprastai ir praktiškai. Rožančius, Šv. Raštas ir sakramentai (išpažintis).
R4	Man Šv. Rašto liudijimas labiausiai veikia.... Kai perskaitai Žodį, bent jau aš suvoki, kad viduje man atliepia tas reikalavimas... Pirmiausia logiška.... sukelia ta tiesa pirma nerimą... man žiauriai svarbu – nerimas kaip stimulus – siekiamybė.
R5	Man būna atvirksčiai – gyvenant aš atrandu tiesas... patirtyje ir tik paskui gaunu patvirtinimą. Užtvirtinimą. Arba būna, kad nepatvirtina tą patirtį.
R6	Pačioj tikėjimo sąmoningo pradžioje svarbu –tikėjimas iš klausymo (br. Gedimino mokymų)... Prisimenu, kaip pirmą Naująjį Testamentą nusipirkau ir studijavau. Pažinimas – ne viskas...faktas. Gali nieko nepakeisti gyvenime. Tarnystės man padėjo įvesti žinias į praktiką... Augimas nėra vien pažinimas....

7 lentelė. Elgesys iš pareigos ir dvasinis augimas

	Respondento požiūris ir patirtis
R1	Įsipareigojau, tai ir privalau... Pirmoj eilėj vis tiek yra privalau“.
R2	Pradiniame tikėjimo momente maldos praktikos, pareigos yra svarbu, o laikui bėgant ir tikėjimui augant jis išmėginamas...tada ateina išmėginimai, „Dievo atsitraukimas“. Reikia malonės.

R3	Pradžioje gal tai ir veikia, bet kai esi santykiyje su Dievu, tada tu jau darai pagal įkvėpimus, pagal Dvasią. Tai yra pavojinga ir kartais saviveikla. Reikalingas ištyrimas tų įkvėpimų – „kas yra gera“. Patirtis, vaisiai per laiką parodo, ištiria kas buvo iš kur. Svarbiausias klausimas – kur tai veda?..
R4	Kiekvienas ritmas duoda ramybę – nesiblaškai... Ribos duoda saugumą.
R5	Pareigose reikia atrasti, kas tave pamalonintų, kažkokį džiaugsmą, prasmę. Kitaip susiformuoja emocinis vakuumas – jį reikia kažkuo užpildyti.. Vien pareigos uždusins – turi būti pusiausvyra.
R6	Kai nesupranti kas vyksta – tuomet lieka pareiga be ypatingo susižavėjimo (tai prisimenu iš vaikystės). Kai supranti, kas tai yra viskas pasikeičia. Įprotis ritmas – įsipareigojimas... Įsipareigojimais tikrai jaunystėje augino – realiai teko augti ant kelių atsiklaupus. Tos tarnystės padėjo išsaugoti gyvą tikėjimą tuo metu. .. Moko atsakomybės, kad galėtų kiti pasitikėti tavimi...

8 lentelė. Asmeninių pastangų įtaka dvasiniam augimui

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Pastanga visada yra gerai. Stengtis kažką daryti.. . reikėtų dideles pastangas daryti. Bet, žinoma, pagalbos reikia. Reikia dvasinio vadovo. kažko kuris tave vestų, nes tu galėtum nučiuožti visai ne ten, kur reikia. ..Paskui gali ne į tas pievas, taip sakant, nuvažiuoti ne ten, kur reikia. Persistengus. Arba man atrodo, kad aš čia tobulėju, o iš tikrųjų kitas iš šono kitaip gali matyti< ...> Be pastangos ne...pastangą visada reikia daryti. Bet konkrečiai, ką turėtum padaryti ...gal čia jau reikia maldos, gal reikia susikaupti, kad suvoktum būtent tą kryptį, kur turi eiti...
R2	Kai yra įtikėjimo periodas, geros rekolekcijos, dvasiniai pakilimai tų pastangų labai nereikia, nes lyg įsimylėjus daug euforijos. Vėliau išlaikyti santykiui su Juo reikalauja pastangos - turi būti atkovota iš kasdienybės.
R3	Be abejo, pastangos svarbu, bet Kristus 10 kartų padaro, kol aš vos įstengiu bent vieną.
R4	Negalėčiau pasakyti ar aš čia augu, ar neaugu... Žmogiškai visada norisi to progreso. Taip norėtusi teisingai mąstyti, teisingai daryti. Norisi būti tuo geručiu... Ramu būna tada.
R5	Savo jėgomis mes nieko negalim. Dėl meilės nežinau, kaip ją būtų įmanoma savo pastangomis pasiekti, bet kartais užtenka tik pakęsti. .. Ir tai gali būti daug. O su laiku per maldą – šyla širdis ir man ir jam... dvasinė treniruotė...
R6	Nežinau, ar čia iš karto įmanoma taip radikaliai. Man kaip tikinčiam žmogui yra malonės momentas – iš Dievo malonės... Kažin ar be malonės išvis ką nors dvasiniam gyvenime gali pakeisti. Man atrodo, kad aš ir rūkyt mečiau iš Dievo malonės. Aišku apsisprendimas ir noras labai svarbus. Retai kada be to noro gali būti perkeistas.. Dievo malonė reikalinga elgesio keitime. Dievo malonė – mano progresas.

9 lentelė. Paklusnumas ir motyvacija dvasiniame augime

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Jėzaus mokymui klusnumas gerai.
R2	Norisi suvokimo, kodėl darau – vardan ko darau.
R3	Ne. Reikia išsiaiškinti. Per dvasios tėvą išsiaiškinti. Patyrusį, pažengusį, patikimą... Tas žingeidumas įneša gyvybės. Patys didžiausi dalykai slypi detalėse.
R4	Labai svarbu – žiauriai svarbu išsiaiškinti... man nepatinka akiai. Labai noriu išsiaiškinti dalykus.
R5	Iš amžinybės perspektyvos, iš paklusnumo perspektyvos žiūrint kokią tai turės vertę.
R6	Aš nežinau ar aš ką nors darau iš paklusnumo... Yra – pavyzdžiui pasninkas – man užtenka Bažnyčios pasakymo, man nereikia aiškintis. Bet prasmė, suvokimas konkrečiose tarnystėse – stengiuosi iki galo suvokti prasmę to ką darau... Paklusnumas iš Švento Rašto – taip, bet tai sunkiai sekasi. Būna ir taip, ir taip. Visada stengėsi suprasti kodėl.

10 lentelė. Kaltės ir gėdos jausmo įtaka dvasiniam augimui

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Kaip nuorodos, kaip atpažinimas, kad kažkas yra taisytingas.
R2	Puikybė trukdo priimti atleidimą iki galo – atleisti pačiam sau. Atsiranda nepasitikėjimas pačiu savimi. Gal labiau nepasitenkinimas.
R3	Nemanau, kad tai padeda.
R4	Norisi būti tobulesniu, šventesniu. Teisuoliu.
R5	Kur tai veda – leidžia judėti link amžinybės ar su kitais išskaičiavimais griaužiu save. (konkurencija, įvaizdis). Sveikai ir normaliai – ne saviplaka ar savigaila.
R6	Gali ir užgraužti. Nemanau, kad teigiamas dalykas jau toks geras jausmas... gal kažką ir padaro – išpažinties nueina... mano augimo patirtys su tuo nėra susijusios bet su meile, gyvo santykio patirtimi...

11 lentelė. Neigiami jausmai ir dvasinis augimas

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	„Dėl asmeninių dalykų kartais išgyvenu... neviltingas tokia dėl vaiko <...> santykiuose su kitais nepatogiai jautiesi, nes nesi tas, kas norėtum būti – džiaugsme ten ir visaip... jeigu tave liūdesys tada jautiesi kad esi ne toks koks turėtum būti. Tiesiog viduj kažkoks toks... nors emocijos jos visos yra ir taip sakant, niekur nedingsi <...> esu buvęs tokioj patirty, kai eini ir atrodo, kad tu myli kiekvieną žmogų. Toks meilės jausmas visam kam ir tada nejauti nieko tokio. <...> Pasitaiko žmonių šalia, kai pyksta, ieško priekabių ir dėl tų žmonių tokio elgesio kartais nu širdy galvoji: taip neturi būti, juk žmonės galėtų džiaugtis vienas kitu, gerbti vienas kitą, o gaunas taip – būna tiesiog kad... dėl jų kartais būna tokia neviltingas...dėl santykių su kitais
R2	Negalvoju, kad dings visi blogi jausmai. Bet žmogiškai jausmai labai svarbu. Negaliu to neigti. O tikėtis, kad tikinčio žmogaus nepalies jokie neigiami jausmai yra iliuzija.
R3	Priimu visus jausmus vienodai. Neigiami dvasiniame kelyje skatina daugiau melstis, daugiau dirbti, jeigu skauda yra vaistai – malda. Tai stiprina, kas mūsų nepalaužia – tas stiprina.
R4	Taip, atrodo, kad galima tiek paaugti. Įmanoma išsilaisvinti. Jei jau nuo kai kurių patyriau, kad jos nebeskaudina., tai manu – įmanoma taip išbulėti...
R5	Galbūt neviltingas, sumaištis, sausra, bet tame turi išbūti. Išgyventi. Eiti ištikimai savo pareigas., vykdyti savo įsipareigojimus, nesitraukti, nesiblaškyti, bet būti tame ir viskas. Praeina tai. ..Negatyvios patirtys rodo, kad esi silpnas ir reikia glaustis prie Dievo. Jų neįmanoma išvengti – į prisikėlimą einam per kryžių, per kančią. per ligą, per santykius. Tame yra ir plusai ir minusai... Perėjęs tuos visus išbandymus dvasiniam gyvenime stiprėji, patobulėji, kai viskas gerai – plūdurioji.. Visas įdomumas yra tuose išbandymuose. Kai tu perlipi tą kartelę – Dievas Tave kilstelė... Esam Kristaus sekėjai, kaip Jis perėjo visa, taip ir mes turime. „Viskas gerai išskyrus nuodėmę“ (šv. Julijona). Įprasminti svarbu...
R6	Apie pyktį nežinau. Apie baimę ir nerimą norėčiau. Bet jei mes kalbam apie mano tuos 29 metus – dvasinis progresas aš tuose dalykuose esu giliau nei kada nors anksčiau. Gal tai irgi duobės etapas. Gal. Aš tikiu kad Dievui nėra negalimų dalykų, jis gali akimirksniu suteikti, įdėti ramybę į žmogaus širdį... ar tai turėtų būti kelionės tikslas? To labai norisi, bet kad pagrindinis – ne. Tai palydovai... kur tikėjimas – ten ir abejonė bus – aš galvoju kad iki to perėjimo, perkeitimo kažin ar tai įmanoma. Abejoju. Kad įmanoma gyventi tą laimingą krikščionišką gyvenimą, kad tos ramybės galėtų būti daugiau irgi. Bet labai norisi.

12 lentelė. Asmeniniai poreikiai ir dvasinis augimas

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Yra dalykų, kur pats gali padaryti...bet tu pats nesi visagalys. Būna, kad reikia pagalbos iš kitų <...> maldos... <...> šiaip savarankiškas esu <...> kartais nelabai drįstu paprašyti...aš stengiuosi pats viską susitvarkyti, bet manau, kad kartais būna dalykų dėl kurių reikia paprašyti. Na jei tokie paprasti

	kartais organizuojant kažką reikėtų pagalbos, tada jau vis tiek kreipiesi <...> o dėl asmeninių tai ...ne nežinau...pasauly juk gyveni, reikia ir tų fizinių dalykų...
R2	Nemanau, kad egoistiška. Bet labai sunku atsiriboti – nustatyti ribas. Kiti taip pat turi poreikius.
R3	Neatrodo. Man svarbu – pats dialogas su Dievu. Pats ryšys. Bet labai turi pagalvoti, ko prašyti – susivokti. Dievas geriau žino. Jau gerai yra vien tai, kad bendrauja – prašo. Dievas atranda būdų pasirūpinti mano poreikiais.
R4	Sunku pripažinti Dievą apkrauti man neegoistiška. Kitus – nemalonu... Ne aš į tą pasaulį prisiprašiau ateiti – aišku, čia taip anglai, bet pažadas – duos apščiai, ir prašykite... Padrąsina. Ko tada neprašyti...
R5	Kreipiuosi ir dėl asmeninių ir dėl kitų žmonių poreikių. Pirmiausia malda už 3 dalykus: už gyvenimą, pašaukimą, už tikėjimą. Jokių problemų – kas čia gali būti egoistiško... Jis tam ir yra..
R6	Taip, aišku jaučiuosi egoistiška. Tai neišvengiama. Mano poreikiai yra tie, kurie prieš mano nosį. Jie man Tik nesutinku, kad tai Dievo apkrovimas. – Dievo neįmanoma apkrauti. Kiti mąsteliai. Aišku, yra žmonių, kurie už mane daugiau meldžiasi nei aš už juos. Išgyvenu dėl to graužatį. Bet iš kitos pusės jaučiu ir džiaugsmą, nes tai jų tobulėjimui.. Stengiesi bet savas gyvenimas, savi poreikiai yra patys akivaizdžiausi per juos tu brendi. Ir sunku melstis už kažką globalaus, kai tu kažką realiai šalia susiduri su kažkokiu poreikiu. Jeigu tau skauda galvą – tai visa kita pbus per tą skaudamą galvą. ... Jeigu kitam bus sunku, gal ir tu būdamas pats kančioje gali ir kitą paguosti. Čia yra toks gyvenimas, bet vis tiek viską matai per savo prizmę.

13 lentelė. Asmeninės pastangos ir Dievo pagalba dvasiniame augime

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Mintys pašalinės.
R2	Dievas iš savo pusės yra daug padaręs per Jėzaus įsikūnijimą, atpirkimą. Dievo veikimas ir ką aš patiriu - matau per kitus, jų pagalbą. Vidinis vedimas yra minčių lygmeny ir gaunu atsakymus į užduotus klausimus per pamokslus, kitus... Svarbu – ryšys, nes problemą jaučiu tame, kad nesu santykiyje, tame ryšyje. Norisi aiškesnės iniciatyvos, bet suprantu, kad aš neretai esu tam kliūtis.
R3	Aš atsiduodu Dievo vedimui – impulsams nuo dangaus. Įžvelgti Dievo valią ir prasmę stengiuosi įžvelgti. Mano darbas atpažinti tą Viešpaties valią mano gyvenime. Sakramentai mane augina – labai svarbu.
R4	Aš man atrodo – gal per daug Dievui palieku. Gal iš tingumo.... Vis tiek nei aš čia suprantu, nei ką . Galiu paeiti tik labai trumpai – matau tik mažą atstumą. Nu vis tiek ar čia mano galva tokia, ar ką... nekontroliuoju Nesugebu per toli mąstyti , suplanuoti. Nervina mane tai. Žiūri į kitus – stebėsi kaip jie planuoja... aišku, negražu kvaila taip žiūrėti į kitus... Jaučiuosi kaip koks lebeda, nes nekontroliuoju, vos taip paeini... Man patinka toks ėjimas – kažką truputėlį dabar davė – paimi, o paskui kas bus nežinai. ..Aš gyvenu iš kitų – kaip elgeta eini ir prašinėji. Būna kartais nemalonu. Aišku, labiau patiktų turėti, o ne prašinėti ir dalinti. .. įgauni drąsos prašyti, nes esi priverstas. Dėkingumą ugdo.
R5	Kiek galiu stengiuosi pats – kiek ne – palieku Dievui, esmė – Dievui svarbu ne rezultatas, o mūsų pastangos. Aš būsiu vertinama už tai, kiek įdėjau savo pastangų, o ne kokį rezultatą pasiekiau. Udėti viską Dievui – būtų nesąžininga.
R6	Reikia atsivėrimo, atviros širdies, pirmo žingsnio. Pastanga turi būti kažkokia. 99 Dievo malonė, o 1 procentas mano – tai būtų maksimumas. Atverti širdį – didelis darbas savaime.

14 lentelė. Tikėjimo bendruomenė ir dvasinis augimas

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Dėl gilesnio tikėjimo ir savęs susivokimo kiti jam reikalingi. Neretai klausiu: „ką aš turėčiau daryti“ ir laukia viduje supratimo.

R2	Atrodo, teoriškai viskas aišku, bet praktiškai yra nelengva, nepatogu. Galvojant, kad kiti turi dėl tavęs kažko atsisakyti... Dabar lengviau... Bet poreikis yra ir jis būna tikras – neišgalvotas. Išlaisvina mintis, kad aš atimu galimybę kitam parodyti meilę ir apreikšti Dievo gailestingumą.
R3	Jaučiasi savotiškai vienas – „Roma kartais arčiau nei Kretingos bažnyčia“. Parapijos bendruomenė įtakoja savo pavyzdžiais – aš galiu matyti pavyzdžius kaip gyventi, kaip negyventi. Realiai mes vieni iš kitų mokomės.
R4	-
R5	Reikia dvasios tėvo, dvasinio vadovo. Negali pats savęs vesti dvasiniame gyvenime. – nesame objektyvūs, nesame visažiniai – patarimo, patikrinimo reikia.
R6	Be galo svarbi bendruomenė. Dievą pirmiausia susitinku brolijoje. Be galo svarbu – ir meilės didžiulė mokykla. Bendruomenės patirtis yra labai svarbi asmeniniam dvasiniam augimui. Per bendruomenę augi kosminiu greičiu.

15 lentelė. Praeitis ir dvasinis augimas

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Labai svarbi patirtis. Ir praeities klaidos trukdo. Ypač santykiai su moterimis – dvasiniam gyvenimui atsiliepia. Kai kurie įvykiai ga net nulėmė gyvenimo krypties pasirinkimą.
R2	Tikrai turi. Bet norėtusi patikėti Dievo gailestingumu ir atleidimu. Negali iki galo įsisąmoninti.
R3	Ji turi labai daug įtakos. Kad ir kokia buvo – nekeičiau. Šiandien aš esu, kas esu vien dėl praeities ir tai mane džiugina.
R4	Labiausiai sopuliškai išlenda... Su Dievu viskas yra taip šviežiai ir naujai. ...kad gali Jam taip mėtyt naštas... Ryškiausiai man žaizdos dabar išlenda – vienos yra neskaudinančios-užgijusios; kitos jautrios – su svoriu-našta – jos skatina dirbti, tas dirbti yra malda. Daugiau nieko.
R5	Praeityje turėjau daug gerų pavyzdžių ir ta patirtis mane užaugino. Tikėjimo ir gyvenimo pusiausvyra, sąžiningumas - mano kapitalas. Labai didelė įtaka
R6	Neišvengiamai. Visa ką tu praėjai tave formavo. Jei ne – ir tu būtum kažkoks kitoks. O dabar? Labai suktas klausimas... Sunku būtų pasakyti, kad dabar tiesiogiai daro įtaką. Bet kokia patirtis praturtina, ir randai. Bet kad taip tiesiogiai modeliuotų dabartį. Gyvenai visai kitokį gyvenimą – buvai – nebėra to seno žmogaus. Yra tam tikri dalykai, kurių nebėra mano gyvenime. Kaip praeitis, kurios atrodo visiškai nebuvo.... bet prisiminimas gali įkvėpti ar padrausinti ar vilties suteikti – gali,. Kad tiesiogiai įtakotų nepamenu...Tampi labiau originalas. Labai gili filosofija...

16 lentelė. Dvasinio augimo tikslas

Respondento požiūris ir patirtis	
R1	Dangaus Karalystė, išganymas. Dievo vedimas – artimesnėj perspektyvoj.
R2	Išsilaisvinti iš egoizmo ir įsilieti, „apsitrinti“ Dangaus karalystei – bendrystei vieniems su kitais.
R3	Amžinybė (tris kartus pakartojo). Mažai laiko teturim tobulėti, vyksta tik pasiruošimas... Persikeitimas, teismas.
R4	Būti perkeistam, išsiugdyti įpročius.
R5	Būkite šventi ir tobuli kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas yra šventas. O Tai reiškia būti arčiau Dievo – vienybėje su Dievu. Padeda kai žvelgiu į viską „iš amžinybės perspektyvos“. – ką šitas dalykas, pasirinkimas reiškia jos perspektyvoje.
R6	Išganymas. Arba tu eini ten, arba neini. O kam daugiau? Kad ateitų patarimo pas mane kaip pas dykumų tėvą? Tikslas – sau padėti pačiam. Amžinybėje mane labiausiai žavi, kad nėra gyvenimo pabaigos.